

ΣΤΕΡΓΙΑΝΗ Θ. ΖΑΝΕΚΑ

ΛΕΞΙΚΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΡΩΝ
ΤΟΥ ΒΛΑΧΙΚΟΥ ΙΔΙΩΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΚΑΡΙΤΣΑΣ – ΦΤΕΡΗΣ ΠΙΕΡΙΑΣ

ISBN:

2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συντομογραφίες	3
0. Ιστορική εισαγωγή	5
1. Εισαγωγή	11
2. Το ιδίωμα της Καρίτσας-Φτέρης	15
3. Συλλογή υλικού	29
4. Ανθρωπωνύμια	31
5. Τοπωνύμια	55
6. Φυτωνύμια	69
7. Ζωνύμια	85
8. Ποιμενικοί όροι	101
9. Συμπεράσματα	113
Στατιστικός πίνακας	115
Παραπομπές	117
Βιβλιογραφία	119

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΝΘΡ	= Ανθρωπωνύμια
ΒΑ	= Βαφτιστικά
Β.Ι	= Βόρειο Ιδίωμα
ΕΠ	= Επώνυμα
ΖΩΩ	= Ζωνώνυμια
ΚΒ	= Κουτσοβλαχική, -ικός, -κα
ΚΒΚΦ	= Κουτσοβλάχικα-ή Καρίτσας-Φτέρης
Κ.Ο	= Κύριο Όνομα
Ν.Ι	= Νότιο Ιδίωμα
ΟΝ	= Όνομα
ΠΑΡ	= Παρωνύμια
ΠΟΙΜ	= Ποιμενικοί όροι
Red	= Redhouse, 1968
ΤΟΠ	= Τοπωνύμια
ΦΥΤ	= Φυτωνύμια

Ο. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο.1. Η Καρίτσα είναι χτισμένη, κοντά στο αρχαίο Δίον, στην πεδιάδα που χωρίζει τον Όλυμπο από τη θάλασσα (θερμαϊκός κόλπος) και σε υψόμετρο 40 μέτρων. Διοικητικά ανήκει στο νομό Πιερίας, ενώ εκκλησιαστικά υπάγεται στην Ι. Μητρόπολη Κίτρους και Κατερίνης. Από την Κατερίνη, μέσω του χωριού Ν. Έφεσσος, ακολουθώντας τη νότια κατεύθυνση, απέχει 14χλμ. Πεντακόσια μέτρα νοτιότερα βρίσκεται το περίφημο για τους αρχαιολογικούς του χώρους, Δίον (ή Μαλαθριά). Υπολογίζεται ότι ο οικισμός υπάρχει εδώ και διακόσια τουλάχιστον χρόνια, αν και δε μπορούμε να εντοπίσουμε με βεβαιότητα την ακριβή χρονολογία κατά την οποία κατέβηκαν από τη Φτέρη -το αρχικό Μητρικό χωριό- οι πρώτοι κάτοικοι.

Η Φτέρη βρίσκεται σε υψόμετρο 1.300μέτρων στο σημείο που τελειώνει ο Όλυμπος και αρχίζουν τα Πιέρια όρη. Απέχει 50χλμ. περίπου Ν.Α από την Κατερίνη, μέσω του χωριού Σκοτίνα. Η Φτέρη κείται ανάμεσα στην κωμόπολη Βελβεντός(Ν.Κοζάνης) και το Λιβάδι του Ολύμπου και υπάγεται στην κοινότητα Μηλιάς Πιερίας. Είναι δύσκολο να ανασυνθέσουμε με επάρκεια την ιστορία της Φτέρης και των κατοίκων της. Είναι περισσότερο από βέβαιο ότι η ύπαρξη του οικισμού χάνεται στα βάθη των αιώνων.

Όλοι οι πληροφορητές μου ενστερνίζονται την άποψη ότι υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ των κατοίκων της Φτέρης και της Μηλιάς Μετσόβου. Οι απόψεις όμως δίστανται όταν τίθεται το ερώτημα αν οι Μηλιώτες κατάγονται από τη Φτέρη ή οι Φτεριώτες από τη Μηλιά. Νομίζω ότι ο Σ. Πουρνάρας, 1987, 46-8 είναι διαφωτιστικός πάνω στο θέμα. Γράφει κατά λέξη: "Για τη σχέση των δύο χωριών, της Μηλιάς και της Φτέρης, αν δηλ. οι Μηλιώτες κατάγονται από τη Φτέρη ή οι Φτεριώτες από τη Μηλιά, επικρατεί σύγχυση και στο χωριό μας και στην Καρίτσα, που κατοικούν σήμερα οι κάτοικοι της Φτέρης". Ο Σ. Πουρνάρας, 1987, 47 γράφει πως σχημάτισε άποψη για αυτό το θέμα μετά από τη διασταύρωση των πληροφοριών, που του παραχώρησαν ο συχωριανός του Στέργιος Πλαχούρας και ο Βασίλης Πιτσιάβας, τώως πρόεδρος από την Καρίτσα, τον Ιούνιο του 1985. Τις πληροφορίες αυτές τις συνέκρινε με τις ιστορικές συνθήκες των πρώτων χρόνων της τουρκοκρατίας και τις βρήκε στο σύνολό τους ακριβείς. Και οι δύο πληροφορητές ανέφεραν ότι, όταν οι Τούρκοι ανάγκαζαν τους Χριστιανούς να αλλαξοπιστήσουν και άρχισαν να μαζεύουν τα μικρά αρσενικά παιδιά(παιδομάζωμα) για να τα φανατίσουν και να τα στρέψουν εναντίον του Γένους τους(Γενίτσαροι) τότε πολλά χωριά ξεριζώθηκαν και άφησαν τον τόπο τους για να φύγουν μακριά σ'άλλα μέρη·γιατί δε μπορούσαν ν'αντέξουν τέτοια προσβολή κι ατιμία. Ένα από αυτά τα χωριά ήταν και η Φτέρη Ολύμπου· οι κάτοικοι της Φτέρης εγκατέλειψαν το χωριό τους και μετά από πολυήμερη ταλαιπωρία εγκαταστάθηκαν στη Μηλιά. Η προτίμησή τους αυτή δεν ήταν τυχαία. Στην πλειοψηφία τους οι κάτοικοι της Φτέρης ήταν υλοτόμοι και η πλούσια σε ξυλεία -οξυές και πεύκα- φύση της Μηλιάς ίσως να τους θύμιζε τη χαμένη τους πατρίδα. Πάντως κατά γενική ομολογία των Μηλιωτών σήμερα, οι πρόσφυγες αυτοί του Ολύμπου ήταν οι "πρώτοι διδάξαντες" την υλοτομία. Αυτοί άρχισαν να βγάζουν δόγες από οξυά με τη σφήνα, να φτιάχνουν καρπολόγια και να βγάζουν κάρβουνα. Ο Ιωάννης Τσάπος μάλιστα, 76 χρόνων το 1985, δηλαδή την εποχή που ο Σ. Πουρνάρας διεξήγαγε την έρευνα, του ανέφερε, όπως άκουγε να του λέει συνέχεια ο παππούς του, ότι η δικιά τους οικογένεια καθώς και οι οικογένειες του Μπλάνα, του Νίτσα, του Στόφα και του Νιτσοτόλη κατάγονται από τον Όλυμπο και ότι από τα παλιά χρόνια ήταν υλοτόμοι και καρβουνιάρηδες.

Όλες αυτές οι προσφυγικές οικογένειες έμειναν στη Μηλιά πολλά χρόνια, γύρω στα πενήντα. Τότε το χωριό ενισχύθηκε και ο αριθμός των οικογενειών πρέπει να ξεπέρασε τις εκατό. Ο Σουλεϊμάν ο Β΄ όμως ο κατακτητής, επεδίωξε να επιφέρει ηρεμία στην Οθωμανική αυτοκρατορία και γι' αυτό σταμάτησε τη βία και τον εξαναγκασμό και προσπάθησε να έρθει σε συνεννόηση με τους κλεφταρματολούς. Αποκαταστάθηκε τότε η ησυχία και η τάξη και πολλές οικογένειες που είχαν καταφύγει πριν σε άλλα μέρη για να σωθούν, άρχισαν να επιστρέφουν πίσω στις πατρίδες τους. Κι από τη Μηλιά γύρισαν στη Φτέρη αρκετές οικογένειες και άλλες έμειναν για πάντα στη Μηλιά και μαζί με τους προηγούμενους κατοίκους αποτέλεσαν τον πυρήνα του σημερινού χωριού. Όλα αυτά πρέπει να έγιναν γύρω στα μέσα του 16ου αι.

Όσοι γύρισαν πίσω στη Φτέρη έκτισαν καινούργιο χωριό γιατί το παλιό το είχαν κάψει οι Τούρκοι. Αυτοί αργότερα κατέβηκαν στον κάμπο και έχτισαν την Καρίτσα.

Σ' αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε την άποψη του Αναγνωστόπουλου, 1971, 69-70 ο οποίος ισχυρίζεται ότι οι κάτοικοι της Καρίτσας κατάγονται από το αρχαίο Δίον. Ο Αναγνωστόπουλος υποστηρίζει τα παρακάτω: Ένα μέρος του πληθυσμού του Δίου που απέκτησε διγλωσσία (Ελληνικά - Λατινικά) κατά τη Ρωμαϊκή κατοχική περίοδο, μετακινήθηκε δια μέσου των στενών της Πέτρας κατά τις βαρβαρικές επιδρομές δυτικά του Ολύμπου και εγκαταστάθηκε μόνιμα στην περιοχή του Κοκκινοπλού και Λιβαδιού, όπου είχαν καταφύγει και άλλοι βλαχόφωνοι από άλλα μέρη ως νομάδες και ιδίως από τη Θεσσαλία. Το μεγαλύτερο μέρος όμως του διγλωσσου πλέον πληθυσμού του Δίου μετώκησε και σχημάτισε ιδιαίτερο συνοικισμό στα Πιέρια όρη γύρω από τις πηγές του Αίσωνος ποταμού, σε τόπο κατάφυτο από φτέρη, νότια του όρους Φλάμπουρο. Ο συνοικισμός που ονομάστηκε Φτέρη διατηρήθηκε μέχρι τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας. Ο εκούσιος επαναπατρισμός γύρω από το Δίον και η ίδρυση του νέου συνοικισμού Καρίτσα φανερώνει ότι ο πληθυσμός διατήρησε την παράδοση του τόπου καταγωγής του και την διεκδίκηση ιδιοκτησίας, όπως και μέχρι σήμερα διεκδικεί εκτάσεις στη Φτέρη. Σε παρόμοιο επαναπατρισμό πρέπει να οφείλεται και ο σχηματισμός κοντά στην Καρίτσα του συνοικισμού Μαλαθριά (σημερινό Δίον) από κατοίκους του Κοκκινοπλού. Αλλιώς δεν είναι δυνατόν να δικαιολογηθεί η παλιά διγλωσσία των κατοίκων και των δύο χωριών. Διότι απ' όλη την Πιερία μόνο στα χωριά Καρίτσα και Μαλαθριά (Δίον) διατηρήθηκε σχεδόν στο σύνολο του πληθυσμού μαζί με την ελληνική γλώσσα και το λατινογενές βλαχικό γλωσσικό ιδίωμα.

Εδώ πρέπει να επισημάνω ότι οι βλαχόφωνοι κάτοικοι του Δίου μιλούν το ΚΒ ιδίωμα του Κοκκινοπλού που παρουσιάζει κάποιες διαφορές από τα ΚΒΚΦ, διατηρούν στη μνήμη τους τη σύνδεση τους με το Κοκκινοπλό και δεν διεκδικούν εκτάσεις στη Φτέρη. Όλα αυτά ενισχύουν τις απόψεις του Αναγνωστόπουλου. Όμως οι κάτοικοι της Καρίτσας δεν έχουν καμιά μνήμη της σύνδεσης τους με το αρχαίο Δίον.

Οι κύριες ασχολίες των κατοίκων της Φτέρης ήταν η υλοτομία και η κτηνοτροφία. Τα σπίτια ήταν χτισμένα από πέτρες. Το θρησκευτικό αίσθημα των κατοίκων ήταν υψηλό· απόδειξη αποτελεί η ύπαρξη τεσσάρων εκκλησιών στην περιοχή: Παναγία, Αγία Παρασκευή, Άγιος Αθανάσιος (νεκροταφείο), Άγιος Νικόλαος. Η δομή της εκκλησίας που είναι αφιερωμένη στην Παναγία μαρτυρεί ότι υπάρχει εδώ και πολλούς αιώνες. Παλιότερα -άγνωστο πότε ακριβώς- ο οικισμός ήταν χτισμένος γύρω από την Αγία Παρασκευή, όμως μια επηδημία και τα πολλά φίδια ανάγκασαν τους κατοίκους να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και να εγκατασταθούν κοντά στην Παναγία και τον Άγιο Αθανάσιο.

Ο Κ. Παπαναστάσης -γεννήθηκε στις 15 Ιουνίου του 1909 στην Καρίτσα- από τις διηγήσεις του παππού του ο οποίος γεννήθηκε το 1828 και πέθανε το 1918 μου έδωσε τις εξής πληροφορίες:

α) Ο παππούς του δε θυμόταν πότε κατέβηκαν για πρώτη φορά οι Φτεριώτες στην Καρίτσα. Αυτό αποδεικνύει πως οι πρώτοι κάτοικοι κατέβηκαν στην Καρίτσα πριν από διακόσια και πάνω χρόνια.

β) Ο Γιωργάκης Ολύμπιος καταγόταν από τη Φτέρη κι όχι από το Λιβάδι. Σ' αυτό επιμένουν κι άλλοι πληροφορητές μου.

γ) Οι Φτεριώτες έλαβαν μέρος στην επανάσταση του Ολύμπου (1897).

δ) Το 1903-4 ο Παύλος Μελάς πέρασε από τη Φτέρη πηγαίνοντας για την Καστοριά.

ε) Οι κάτοικοι της Φτέρης το χειμώνα εγκατέλειπαν τα σπίτια τους και πήγαιναν να εργασθούν στην Καρίτσα, στα Άγραφα, στο Καρπενήσι και στη Μηλιά Μετσόβου καθώς οι συνθήκες διαβίωσης στη Φτέρη το χειμώνα ήταν πολύ αντίξοες. Οι κτηνοτρόφοι κατέβαιναν μαζί με τα ζώα τους και τα οδηγούσαν στα χειμαδιά τους. Πίσω τους άφηναν έναν φύλακα για να διασφαλίσουν την ακεραιότητα των σπιτιών τους. Αυτοί που κατέφευγαν το χειμώνα στην Καρίτσα πάντα γύριζαν το καλοκαίρι στην γενέτειρά τους μια και 50χλμ. δεν είναι πολλά για να τα διανύσει κανείς έστω και με τα πόδια· ενώ οι υπόλοιποι που πήγαιναν σε μακρινότερα μέρη συνήθως δεν ξαναγύριζαν. Έτσι από κάποια εποχή μέχρι το 1940 οι Καριτσιώτες έγιναν οι αποκλειστικοί κάτοικοι της Φτέρης για το καλοκαίρι.

Στις 26 Νοεμβρίου του 1943 οι Γερμανοί έκαψαν τη Φτέρη. Αργότερα τα εναπομείναντα ερείπια αποτέλεσαν καταφύγιο για τους αντάρτες. Μάλιστα μέχρι σήμερα κυκλοφορούν διάφοροι θρύλοι για κρυμμένους θησαυρούς από την εποχή των Γερμανών και του εμφυλίου. Από το 1943 μέχρι το 1972 ελάχιστοι κτηνοτρόφοι ανέβαιναν στο βουνό που τους παρέιχε πλούσια βοσκή για τα ζώα τους. Οι Καριτσιώτες όμως ποτέ δεν ξέχασαν τη γενέτειρα των προγόνων τους και εξακολουθούσαν να πηγαίνουν να εκκλησιάζονται στη Φτέρη δύο φορές το χρόνο· δηλαδή στις 26 Ιουλίου στην Αγία Παρασκευή και το δεκαπενταύγουστο στην εκκλησία της Παναγίας. Από το 1972 -τότε χτίστηκε το πρώτο σπίτι- μέχρι σήμερα η Φτέρη ξαναχτίστηκε και αυτή τη στιγμή μπορούμε να απαριθμήσουμε 50 σπίτια. Η Φτέρη είναι πλέον καλοκαιρινό θέρετρο των Καριτσιωτών. Οι ιδιοκτήτες των σπιτιών δεν έχουν τίτλους κυριότητας των οικοπέδων τους. Ο καθένας χτίζει στη γη των προγόνων του αφού πρώτα συμβουλευτεί τους γεροντότερους που ακόμα θυμούνται πως ήταν ο οικισμός πριν καταστραφεί από τις φλόγες. Είναι στα άμεσα σχέδια της κοινότητας να διανεμίει τα οικόπεδα που έχουν απομείνει. Τα δικαιώματα διάθεσης του τόπου τυπικά ανήκουν στην κοινότητα Μηλιάς Πιερίας. Όταν αυτή προσπάθησε να εμποδίσει την ανοικοδόμηση, οι Καριτσιώτες για να αποδείξουν ότι η Φτέρη τους ανήκει επέδειξαν ένα προπολεμικό συμβόλαιο αγοράς οικοπέδου του Αθ. Καραβασίλη.

0.2. Η Καρίτσα κατοικείται από 2.500 περίπου ανθρώπους, κουτσόβλαχους στο σύνολο τους. Το χωριό είναι κεφαλοχώρι. Η παράδοση αναφέρει ότι ο Σουλτάνος χάρισε την περιοχή στους Φτεριώτες επειδή αυτοί τον βοήθησαν στον πόλεμο του εναντίον του Αλή Πασά. Άλλωστε παρόμοιες ιστορίες συνηθίζονται σε βλαχόφωνες περιοχές καθώς αντιγράφουν την αληθινή ιστορία του Μετσόβου. Όμως οι υπάρχοντες τίτλοι κυριότητας των οικοπέδων και των χωραφιών, μας υποχρεούν να υποθέσουμε ότι οι Φτεριώτες που ξεχειμώνιαζαν στην

Καρίτσα αγόρασαν τη γη από τους Τούρκους. Οι τελευταίοι ξεπουλούσαν τα υπάρχοντά τους όταν διαισθανόμενοι τον κίνδυνο της επερχόμενης επανάστασης συνειδητοποίησαν ότι η διαμονή τους στη Μακεδονία ήταν επισφαλής. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι η συμβίωση των κατοίκων με τους Τούρκους δεν παρουσίασε προβλήματα όσο οι πρώτοι πλήρωναν κανονικά τους φόρους τους.

Οι πρώτοι μετοικήσαντες από τη Φτέρη -οι μαρτυρίες λένε ότι ήταν οι οικογένειες του Κυρτέγου και του Γκίνα- έχτισαν σπίτια με βάλτα και με ξύλα και στάνες για το βιο τους. Αργότερα τα έχτιζαν με πέτρες. Εκείνη την εποχή η περιοχή ήταν δάσος με ποτάμι και ονομάστηκε Καρίτσα γιατί ο τόπος ήταν γεμάτος καρυδιές. Το 1882 έλαβε χώρα η ανέγερση του ιερού ναού του Αγ. Δημητρίου που αντικατέστησε το παλιότερο ξύλινο χτίσμα. Άλλες εκκλησίες: Άγιος Γεώργιος (νεκροταφείο), Αγία Κυριακή, Άγιος Μηνάς.

Κάποια χρονιά ανάμεσα στο 1912 και το 1920 ο πατήρ Αστέριος πήγε στο πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως για να διαβεβαιώσει τον πατριάρχη ότι το χωριό δε συμμαρτυρεί τη ρουμανική προπαγάνδα.

Στην κοινότητα Καρίτσας ανακάλυψα τις παρακάτω μαρτυρίες για την ιστορία του οικισμού:

Α. Το 1918 είναι το έτος ιδρύσεως της κοινότητας Δίου. Σ' αυτήν υπάγονταν οι συνοικισμοί της Καρίτσας και της Μαλαθριάς. Σύμφωνα με δύο έγγραφα του 1960 και 1962 (αριθμ. πρωτοκόλλου: 785 και 4.809) οι δύο συνοικισμοί χωρίστηκαν στις κοινότητες Καρίτσας και Δίου. Η Μαλαθριά προσεταιρίστηκε την ονομασία Δίου επειδή ο αρχαιολογικός χώρος βρίσκεται πιο κοντά. Όπως αναφέραμε και παραπάνω ένα μέρος των κατοίκων της Μαλαθριάς (σημερινό Δίον) είναι κουτσόβλαχοι που κατέβηκαν από τον Κοκκινοπλό.

Β. Μια δικαστική απόφαση του 1934 αναφέρει ότι οι κάτοικοι μετακόμισαν πριν από 70 χρόνια από τη Φτέρη, αν και έχουμε κάθε δικαίωμα να αμφισβητήσουμε τη χρονική ακρίβεια του ισχυρισμού.

Γ. Το 1935 ο οικισμός είχε προβλήματα οριοθέτησης με τα γύρω χωριά.

Δ. Το έγγραφο της 5^{ης} Μαρτίου του 1973 με αριθμό πρωτοκόλλου ΕΣ 3709 δίνει τις εξής πληροφορίες:

I. Ο οικισμός συνδέεται με σπουδαίο ιστορικό γεγονός: Εξεδίωξαν βιαίως εκ των κτημάτων του Μπέην Τούρκον και έγινε κεφαλοχώρι.

II. Ο οικισμός διεδραμάτισε σπουδαίο ρόλο κατά μίαν ωρισμένη ιστορική περίοδο: Κατά τη γερμανική κατοχή οι κάτοικοι απέκρυπταν ομάδα Νεοζηλανδών (των συμμαχικών στρατευμάτων) και τους εφυγάδευσαν.

III. Οικονομικά στοιχεία.

1. Κύρια οικονομική βάση του οικισμού: Γεωργοκτηνοτροφική.

2. Δευτερεύοντες πόροι: υλοτομία.

Η πλειοψηφία των κατοίκων είναι γεωργοί. Τα κύρια προϊόντα που παράγουν είναι ο καπνός, τα δημητριακά, το τριφύλλι και άλλα. Κατά τη δεκαετία του '60 σημειώθηκε ένα μικρό κύμα μετανάστευσης στη Γερμανία και στην Αμερική.

Η Καρίτσα, όπως και τα περισσότερα ΚΒ χωριά, μπόρεσε να συντηρήσει την παραδοσιακή της μορφή μέχρι το 1970 περίπου. Μέχρι τότε οι κάτοικοι ήταν προσηλωμένοι στην ενδοκοινοτική ζωή, οι επιγαμίες με ξένους αποφεύγονταν και αποδοκιμάζονταν όταν συνέβαιναν, και η κάθε γενιά διατηρούσε ζωντανή την κουτσοβλαχική γλώσσα. Όμως από το 1970 μέχρι σήμερα ο παραδοσιακός τρόπος ζωής κατάρρευσε ραγδαία και αναπόφευκτα και παρόλο που διατηρούνται ακόμα κάποια στοιχεία του σε εκδηλώσεις της κοινωνικής ζωής έχουν καθαρά τυπικό χαρακτήρα, εφόσον έχει διαλυθεί η σειρά και η ενότητα στην οποία παλιότερα ήταν ενταγμένα. Ο σύγχρονος τρόπος ζωής καθημερινά

παραμερίζει ότι, ι έχει σχέση με τα παλιά και η νέα γενιά δεν είναι διατεθειμένη όχι μόνο να κρατήσει κάποια επαφή με το παρελθόν αλλά και να διατηρήσει ζωντανή τη γλώσσα που τους κληροδότησαν οι παππούδες τους.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Κουτσοβλαχική γλώσσα έχει τις ρίζες της στους χρόνους της κατάλυσης του αρχαίου κόσμου από τους Ρωμαίους και της εγκατάστασης αυτών στις ελληνικές χώρες της Χερσονήσου του Αίμου.

Η συνεχιζόμενη για πολλούς αιώνες κυριαρχία των Ρωμαίων σ' αυτόν το γεωγραφικό χώρο, επέδρασε ποικιλότροπα στη διαμόρφωση των υπόδουλων λαών και κατά πρώτιστο λόγο, στη γλώσσα τους. Η πολιτική και στρατιωτική τους οργάνωση καθώς και η οικονομική τους διείσδυση ήταν τέτοια, ώστε η γλώσσα του κατακτητού επενεργούσε σταθερά στην εκλατίνιση των κατακτηθέντων. Μία περίοδος επτά περίπου αιώνων από το 167π.Χ. μέχρι το 476μ.Χ. δηλαδή το χωρισμό του Ανατολικού Ρωμαϊκού Κράτους από το Δυτικό, υπήρξε αρκετή για τη δημιουργία μιας λατινογενούς διαλέκτου, οργάνου αναγκαίου για τη συνεννόηση των υπόδουλων με τον κατακτητή. Είναι άλλωστε γνωστό ότι κατά τις διάφορες επιδρομές οι κατακτητές μεταδίδουν τη γλώσσα τους στους υπόδουλους, ιδίως όταν αυτοί είναι φορείς πολιτισμού, όπως λ.χ. συνέβη παλιότερα, με τον εξελληνισμό του αρχαίου κόσμου από το Μέγα Αλέξανδρο και τους διαδόχους του, και αργότερα με τον εκλατινισμό των κατακτηθέντων λαών από τους Ρωμαίους.

Όταν περατώθηκαν οι κατακτήσεις της Ρώμης στη Χερσόνησο του Αίμου, η εκλατίνιση των διαφόρων υπόδουλων λαών είχε ήδη προχωρήσει αρκετά. Αλλά και όταν το ανατολικό τμήμα του Ρωμαϊκού Κράτους διαμορφώθηκε σε Βυζαντινό, η εκλατίνιση της γλώσσας των υπηκόων δεν αναστάληκε, δεδομένου ότι, όπως είναι γνωστό, η επίσημη γλώσσα του Βυζαντινού Κράτους εξακολουθούσε να είναι η λατινική μέχρι την εποχή του Ηρακλείου.

Βλάχικη γλώσσα υπό την ευρύτερή της σημασία καλείται ένα ρωμανικό ιδίωμα της Χερσονήσου του Αίμου. Αυτή προήλθε από τη δημόδη λατινική με την επέκταση της κυριαρχίας της Ρώμης στους διάφορους λαούς που κατοικούσαν ανατολικά του Αδριατικού πελάγους μέχρι τα Καρπάθια και τον Εύξεινο Πόντο. Η γλώσσα που διαδόθηκε δεν ήταν η δόκιμη γλώσσα της λογοτεχνίας των Ρωμαίων ούτε η ομιλούμενη από τις μορφωμένες τάξεις, αλλά ήταν η χωρική γλώσσα, την οποία μιλούσαν οι λεγεωνάριοι, που ποίκιλλε ανάλογα με την τοπική προέλευση του καθενός. Συνέβη δηλαδή στις ανατολικές κτήσεις της Ρώμης απaráλλακτα ό,τι είχε συμβεί σε μεγαλύτερη κλίμακα στις χώρες του Δυτικού Ρωμαϊκού κράτους. Ο πρώτος πυρήνας της κουτσοβλαχικής γλώσσας στη Χερσόνησο του Αίμου δημιουργήθηκε στην Ιλλυρία, την Ήπειρο, τη Θεσσαλία, τη Μακεδονία και στις ορεινές περιοχές της Πίνδου με τις διακλαδώσεις της. Στην κυρίως Ελλάδα, όπου το επίπεδο του πολιτισμού ήταν ανώτερο των κατακτητών, ο εκρωμανισμός δεν ήταν δυνατόν να ευδοκιμήσει.

Όπως προαναφέρθηκε η λατινική που έφτασε στη Βαλκανική χαρακτηριζόταν από τη γλωσσική ποικιλία των στρατιωτών και των αποίκων που εγκαταστάθηκαν στη Χερσόνησο. Έτσι η Βαλκανική λατινική παρουσίαζε διαλεκτικές ποικιλίες που διαμορφώθηκαν και από την επαφή με τις ιθαγενείς γλώσσες, ώστε στη συνέχεια να σχηματίσουν τα τέσσερα ιδιώματα: Κουτσοβλαχική, Δακορουμανική, Μεγλενιτική, Ιστρορουμανική.

Ως προς το χρόνο της χωριστής διαμόρφωσης της Κουτσοβλαχικής μπορούμε, κατά τεκμήριο, να παραδεχτούμε ότι η σαφής καμπή έλαβε χώρα κατά τον 7^ο αιώνα. Κατά την εποχή αυτή οι εγκαταστάσεις των Σλάβων και των βουλγάρων στις βορειότερες ευρωπαϊκές επαρχίες του Βυζαντινού Κράτους, καθώς και στη Μακεδονία και τις γειτονικές της περιοχές, διέσπασαν την κρατική ενότητα και χώρισαν τις δυτικές περιφέρειες της οροσειράς της Πίνδου από τις ανατολικές. Έτσι οι επαρχίες που αποχωρίστηκαν αποξενώθηκαν τελείως μεταξύ τους. Οι επαρχίες οι οποίες κείτονταν δυτικά της οροσειράς διέπλυσαν τη γλώσσα εντός του πλαισίου των ίδιων παλαιών παραδόσεων, οι οποίες

είχαν συνεργήσει στη γένεσή της. Κάτω λοιπόν από αυτές τις συνθήκες άρχισε να συντελείται η διαμόρφωση της μέχρι σήμερα σωζόμενης Κουτσοβλαχικής γλώσσας. Διαφορετική υπήρξε η εξέλιξη στις χώρες που είχαν υποταχθεί από τους Σλάβους. Η επίκτητη λατινική γλώσσα πιθανότατα, καθώς δεν είχε βαθιές ρίζες στις κεντρικές επαρχίες, τη Μακεδονία και τις γειτονικές επαρχίες της, εξαφανίστηκε με το πέρασμα του χρόνου από την αφομοιωτική επίδραση των Σλάβων. Στις χώρες όμως γύρω από τον Αίμο όπου ο εκρωμανισμός υπήρξε ισχυρότερος και συμπαγέστερος, διατηρήθηκε η γλώσσα και διαπλάστηκε η δακορουμανική, αλλά η επίδραση της σλαβικής υπήρξε τόσο ισχυρή, ώστε επί αιώνες θεωρούνταν αυτή ως σλαβική διάλεκτος³.

1.2. Οι Κουτσόβλαχοι ευάριθμοι στο σύνολό τους, ουδέποτε αποτέλεσαν συμπαγή πολιτική οντότητα. Διεσπαρμένοι στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο παρουσιάζουν μοναδικό σχεδόν φαινόμενο λαού ο οποίος από τη ρωμαϊκή κατάκτηση παρά τις επί δύο χιλιετηρίδες ποικίλες περιπέτειες, παρέμεινε μέχρι σήμερα αναλλοίωτος, διατηρώντας τη ρωμανική γλώσσα. Δύο υπήρξαν, κατά τη γνώμη πολλών μελετητών, οι ουσιώδεις παράγοντες της διαφοροποίησής τους από τις τύχες των υπηκόων των Ρωμαίων στη Δύση και στην Ανατολή. Ο πρώτος είναι ότι, αντίθετα απ'όσα συνέβησαν στη Δύση, όπου η πτώση του Δυτικού Ρωμαϊκού κράτους δημιούργησε την ανάγκη και τη δυνατότητα της γενέσεως ανεξάρτητων κρατών, το Ανατολικό Ρωμαϊκό κράτος συνέχισε το βίο του υπό το σκήπτρο των Βυζαντινών αυτοκρατόρων. Το Βυζαντινό κράτος καθώς εξελληνιζόταν με το πέρασμα του χρόνου απέβαλε την αρχική λατινική μορφή του. Το γεγονός αυτό δεν ευνοούσε περιπτώσεις δημιουργίας κρατών του τύπου των δυτικών. Ο δεύτερος παράγοντας ήταν η πλημμυρίδα των Σλάβων, η οποία κατέκλυσε τις βορειότερες επαρχίες του Βυζαντινού κράτους, από τον Εύξεινο Πόντο μέχρι την Αδριατική και η οποία, δια του εκσλαβισμού, εξαφάνισε το μεγαλύτερο μέρος των εκλατινισμένων λαών των περιοχών⁴.

Σημαντικό υπήρξε το γεγονός ότι οι ορεινοί αυτοί πληθυσμοί ζώντας απομονωμένοι στα βουνά τους, ουδεμία ανάμειξη είχαν με τις απειράριθμες επιδρομές βαρβάρων και κατακτητών, οι οποίες τόσες καταστροφές επέφεραν και τόσες αλλοιώσεις σε πολλές χώρες της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Οι Κουτσόβλαχοι εκτός από τη ρωμαϊκή κατάκτηση δεν υπέστησαν καμιά άλλη ουσιώδη επίδραση κατά τη μακράωνη ύπαρξή τους. Οι Σλάβοι δεν τους έθιξαν διότι ικανοποιημένοι στις εύφορες γαίες των κάμπων, δεν ανέβηκαν στα όρη για να εγκατασταθούν. Απόδειξη αυτού είναι ότι στην Κουτσοβλαχική ελάχιστες λέξεις (μόνον τα 0,26% κατά το λεξικό της Κουτσοβλαχικής του Κ. Νικολαΐδη) σλαβικής καταγωγής υπάρχουν. Ούτε οι Τούρκοι δεν τους έβλαψαν σοβαρά, διότι κατόρθωσαν να αποφύγουν τον εξισλαμισμό και να διαβιώσουν κάτω από συνθήκες κάποιας ημιανεξαρτησίας στις ορεινές διαμονές τους, υπό την προστασία της Βασιλομήτορος. Διατήρησαν ως ιερά παρακαταθήκη τις κληροδοτημένες από το Βυζάντιο παράδοσεις και τα ιδανικά του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού με τέτοιο τρόπο ώστε συνέβαλαν σημαντικά στους αγώνες της επιβίωσης του Γένους κατά τους ζοφερούς χρόνους της δουλείας⁵.

1.3. Ο μελετητής της Κουτσοβλαχικής Κ. Νικολαΐδης, 1909 στον πρόλογο του λεξικού του κατανέμει κατά ομάδες τις 6.657 αναγραφόμενες σ' αυτό λέξεις. Από τα στοιχεία αυτά συναρμολογούμε τον ακόλουθο πίνακα:

Λατινικής καταγωγής	: 2.605
Ελληνικής (και τουρκικής) καταγωγής	: 3.460 (52%)
Σλαβικής καταγωγής	: 185 (0,26)
Αλβανικής καταγωγής	: 150
Άγνωστης προέλευσης	: 257
	<hr/>
	6.657

Το ποσοστό 52% των ελληνικής προέλευσης λέξεων οφείλεται εν μέρει στο ότι αυτοί ήταν εκλατινισμένοι ελληνικοί πληθυσμοί της Μακεδονίας και της Ηπείρου. Όταν απομονώθηκαν εντός του γεωγραφικού χώρου της καταγωγής τους, τότε τα δημώδη ιθαγενή στοιχεία ανήλθαν στην επιφάνεια και επέδρασαν ανάλογα. Στον αριθμό των λέξεων ελληνικής καταγωγής συμπεριλαμβάνονται και τουρκικές δάνειες λέξεις, καθώς αυτές στο μεγαλύτερο ποσοστό τους αφομοιώθηκαν από την Κουτσοβλαχική μέσω της ελληνικής γλώσσας.

2. ΤΟ ΙΔΙΩΜΑ ΤΗΣ ΚΑΡΙΤΣΑΣ - ΦΤΕΡΗΣ

Μέχρι σήμερα η έρευνα από ξένους, κυρίως ρουμάνους γλωσσολόγους, διαπίστωσε δύο ομάδες ομιλητών της ΚΒ: μία βόρεια και μια νότια και προσπάθησε να καθορίσει τα ισόγλωσσα που ενώνουν ή διαφοροποιούν τις δύο παραπάνω ομάδες και να περιγράψει τη γεωγραφική τους κατανομή.

Η Catagiu - Marioteanu, 1975, 264 διαιρεί τα ΚΒ ιδιώματα σε δύο τύπους: F (φρασαριώτικη) και A (Αρωμουνική) με διακριτικά χαρακτηριστικά του F την απουσία του φωνήματος /î/, την ταυτότητα του άτονου και τονισμένου φωνηεντικού συστήματος (απουσία κώφωσης) και την εμφάνιση τελικής συλλαβής -u (ασυλλαβικής) μετά από δίψηφο συμφωνικό σύμπλεγμα, δηλ. όπως με τα απλά σύμφωνα. Το A παρουσιάζει πλήρη την κεντρική σειρά /a,ă,î/ και διαφοροποιεί το φωνηεντικό τρίγωνο σε θέση άτονη από τονισμένη και το δίψηφο τελικό συμφωνικό σύμπλεγμα έχει κατάληξη -u, δηλ. συλλαβική⁶.

Τα ΚΒ ιδιώματα του ελληνικού χώρου ανήκουν στον τύπο A και υποδιαιρούνται σε βόρεια και νότια χωρίς αυστηρή γεωγραφική κατανομή. Σήμερα η κατάσταση εμφανίζεται ακόμη πιο περίπλοκη γιατί νεότερες μεταναστεύσεις, από την εποχή της Τουρκοκρατίας μέχρι τις μέρες μας, συνετέλεσαν ώστε ομάδες ομιλητών της Βόρειας ΚΒ να εισχωρήσουν σε κοινότητες ομιλητών της Νότιας ΚΒ με αποτέλεσμα την αλληλεπίδραση των δύο βασικών ιδιωμάτων. Αλλά και τα Βόρεια και Νότια ιδιώματα εμφανίζουν στους κόλπους τους διαφοροποιήσεις, ενώ η έρευνα ακόμη δεν μπόρεσε να μας δώσει μια πλήρη περιγραφή τους⁷.

Η ένταξη της Κουτσοβλαχικής της Καρίτσας - Φτέρης (=ΚΒΚΦ), όπως θα φανεί από την ανάλυση που ακολουθεί, βρίσκεται στα νότια ΚΒ (τύπος A) ιδιώματα. Η κώφωση που παρατηρείται στα τελικά -e>-i την διαφοροποιεί από τα βόρεια ΚΒ ιδιώματα. Επίσης η ύπαρξη του /î/ και των /γ,δ,θ/ σε μεγάλη χρήση την εντάσσουν στα νότια ΚΒ (τύπος A) σύμφωνα με τη διαίρεση του Caridan, 1932, 193.

2.1. Φωνηεντισμός.

Το φωνηεντικό φωνολογικό σύστημα της ΚΒΚΦ περιλαμβάνει τα φωνήματα /a,ă,e,i,î,o,u/⁸.

cásă - căsa	σπίτι - το σπίτι
cásă - căsi	σπίτι - σπίτια
aríză - aróză	ρύζι - ρόζος
şóli - şúl'i	σιόλες - σουβλιές
trópă - trúpă	τρόπος - σώμα
tsínă - tsínă	δειπνώ - κρατώ
lémnu - l'íámni	ξύλο - ξύλα
léfcă - lífcúlă	λεύκα - λευκούλα

Τα διακριτικά τους χαρακτηριστικά είναι ο βαθμός ανοίγματος και ο τρόπος άρθρωσης. Έχει τρεις βαθμούς ανοίγματος: μεγάλος /a/, μεσαίος /e,ă,o/ και μικρός /i,î,u/ και τρεις αρθρωτικές κατηγορίες: α) μπροστινά /e,i/, β) πισινά /o,u/ και γ) κεντρικά μη χειλικά /ă,î/.

Σχηματικά έχουμε:

i		î	u
	e	ă	o
		a	

Σε άτονη θέση ο αριθμός των φωνημάτων μειώνεται και εμφανίζονται οι εξής περιορισμοί: Το /a/ όταν είναι άτονο απαντά μόνο σε αρχική θέση π.χ. asúdu "ιδρώνω". Σπάνια το συναντούμε σε άλλες θέσεις και μόνο σε ξένα δάνεια νεότερα. Τα ημίφωνα της ΚΒΚΦ είναι τα $\underset{\cdot}{i}$, $\underset{\cdot}{j}$, $\underset{\cdot}{u}$ και έχουν ασυλλαβική αξία.

Ένα χαρακτηριστικό της ΚΒΚΦ αλλά και όλης της ΚΒ είναι η εμφάνιση ενός προθετικού a- σε λέξεις που αρχίζουν από: r, l, και κατά δεύτερο λόγο από άλλα σύμφωνα και ιδίως από: m, n, s, v. Το φαινόμενο προσβάλλει και τα ελληνικά δάνεια⁹.

ROMANUS	>	armín $\underset{\cdot}{u}$
ROSEUS	>	aróš $\underset{\cdot}{u}$
Ρύζι	>	aríž $\underset{\cdot}{u}$
Ρόδι	>	aróidă
LUCTA	>	alúmtă
Μυρίζω	>	an'urdzész $\underset{\cdot}{u}$
Motiti	>	amindész $\underset{\cdot}{u}$
SUGERE	>	asúg $\underset{\cdot}{u}$
SONARE	>	asún $\underset{\cdot}{u}$
Βύσσινο	>	avíšin $\underset{\cdot}{u}$
VINEA	>	ag'ín'í
ULULO	>	aúrlu

Όλα τα ΚΒ ιδιώματα, σε αντίθεση με τη δακορουμανική (= ρουμανική) έχουν την τάση για ανοιχτή τελική συλλαβή, δηλ. λήγουν σε φωνήεν είτε συλλαβικό είτε ασυλλαβικό. Ο κανόνας¹⁰ που διέπει τα ΚΒΚΦ είναι ο εξής:

I. Για το τελικό -u.

α) -Σ + u > -Σ $\underset{\cdot}{u}$ π.χ. lú $\underset{\cdot}{r}$ $\underset{\cdot}{u}$ "λύκος", dîná $\underset{\cdot}{c}$ $\underset{\cdot}{u}$ "βόδι"

β) -(Σ)ΣΣ + u > -(Σ)ΣΣ $\underset{\cdot}{u}$ π.χ. pór $\underset{\cdot}{c}$ $\underset{\cdot}{u}$ "γουρούνι", zpéld $\underset{\cdot}{z}$ $\underset{\cdot}{u}$ "σαλιγκάρα"

II. Για το τελικό -i.

α) Σ + i > -Σ $\underset{\cdot}{i}$ π.χ. l'î $\underset{\cdot}{u}$ príc $\underset{\cdot}{u}$ - l'î $\underset{\cdot}{u}$ prík'î "λαγός - λαγοί"
riárî $\underset{\cdot}{n}$ ' $\underset{\cdot}{u}$ - riárî $\underset{\cdot}{n}$ 'î "αγγούρι - αγγούρια".

Ο παραπάνω κανόνας δεν τηρείται όταν ισχύει η κώφωση -e>-i π.χ. fráti "αδελφός", pati "παθαίνει", spur $\underset{\cdot}{g}$ 'íti, ariví $\underset{\cdot}{\theta}$ i, arípani κλπ.

β) $-(\Sigma)\Sigma + i > -(\Sigma)\Sigma i$, π.χ. $an\theta u - an\theta i$ "άνηθος - άνηθοι"
 $g\acute{o}rtsu - g\acute{o}rtsi$ "αχλάδι - αχλάδια".

γ) ts (< υπερωϊκά) + $i > -tsi$ π.χ. $bru\acute{a}ticu - bru\acute{a}titsi$
 "βάτραχος - βάτραχοι".

(< υπερωϊκά) + $i > -dzi$ π.χ. $ar\acute{u}g\acute{a} - ar\acute{u}dzi$
 "ρόγα - ρόγες".

δ) ts (< οδοντικά) + $i > -ts\hat{i}$ π.χ. $spury\acute{g}\acute{i}ti - spury\acute{g}\acute{i}ts\hat{i}$
 "σπουργίτι - σπουργίτια".

dz (< οδοντικά) + $i > -dz\hat{i}$ π.χ. $\acute{e}du - \acute{e}dz\hat{i}$
 "κατσίκι - κατσίκια".

ε) $(\Sigma)\Sigma + ts$ (< υπερωϊκά) + $i > -tsi$ π.χ. $p\acute{o}rcu - p\acute{o}rt\acute{s}i$
 "γουρούνι - γουρούνια".

$(\Sigma)\Sigma + dz$ (< υπερωϊκά) + $i > -dzi$ π.χ. $ad\acute{a}ngu - ad\acute{a}ndzi$
 "αυγατίζω - αυγατίζεις".

στ) $(\Sigma)\Sigma + ts$ (< οδοντικά) + $i > -ts\hat{i}$ π.χ. $an\acute{a}ltu - an\acute{a}lts\hat{i}$
 "ψηλός - ψηλοί".

$(\Sigma)\Sigma + dz$ (< οδοντικά) + $i > -dz\hat{i}$ π.χ. $pr\acute{a}nd\acute{a} - pr\acute{a}ndz\hat{i}$
 "ζώο - ζώα".

Οι δίφθογγοι της λατινικής μονοφθογγίζονται στις νεολατινικές γλώσσες με εξαίρεση τον AU στο χώρο της Βαλκανικής. Στα ΚΒΚΦ ο AU ακολουθεί εξέλιξη παρόμοια με το ελληνικό αυ που γίνεται: af, av ανάλογα με το τι ακολουθεί, π.χ. AUDIO > $avdu$ "ακούω", CAVEO, CAUTUM > $caftu$ "ζητώ" πρβ. και ελληνικά: ναύτης, αυγή [$naftis, avgi$]¹¹.

Η κώφωση και η συγκοπή αποτελούν τα δύο βασικά χαρακτηριστικά ισόγλωσσα που διακρίνουν τα βόρεια από τα νότια ελληνικά ιδιώματα.

Κώφωση ονομάζεται το φαινόμενο κατά το οποίο φωνήεντα μεγάλου και μεσαίου ανοίγματος σε τονισμένη συλλαβή μιας λέξης, όταν για λόγους κλίσης ή παραγωγής η συλλαβή παρουσιάζεται άτονη, κλίνουν κατά μια βαθμίδα όπως δείχνει το παρακάτω σχήμα.

$a > \acute{a}$: $ac\acute{a}tsu$ "πιάνω", $ac\acute{a}ts\acute{a}mu$ "έπιανα"

$e > i$: $l\acute{e}fc\acute{a}$ "λεύκα", $l\acute{i}fc\acute{u}l\acute{a}$ "λευκούλα"

$o > u$: $cuc\acute{o}tm$ "κόκορας", $cucut\acute{i}cu$ "κοκοράκι".

Στα ΚΒΚΦ εκτός από τα παραπάνω έχουμε και κώφωση στα τελικά $-e > -i$ ενώ στα ΚΒ βόρεια ιδιώματα δεν απαντά αυτή η τροπή, π.χ.

ΚΒΚΦ (N.I): p'ini, fráti, c'ini ενώ (B;I) p'ine "ψωμί", fráte "αδελφός", c'ine "σκυλί".

Συγκοπή: Τα πιο κλειστά φωνήεντα i, u, î, όταν βρίσκονται στο εσωτερικό της λέξης και τονίζονται και όταν για λόγους κλίσης ή παραγωγής ο τόνος τους μετακινείται σε άλλη συλλαβή, συνήθως αποβάλλονται στα νότια ιδιώματα - και στα ΚΒΚΦ- ενώ, άλλοτε αποβάλλονται και, άλλοτε όχι στα βόρεια ιδιώματα, π.χ. mîcu "τρώγω": ΚΒΚΦ (N.I) mcăpu, (B.I) mîcăpu "τρώμε", mšátă και mușiátă "όμορφη". Η μη νομοτελειακή λειτουργία του φαινομένου δηλώνει ότι αυτό βρίσκεται σε δυναμική φάση.

Τέλος στα ΚΒΚΦ παρατηρείται το φαινόμενο της μεταφωνίας:

π.χ. lémnu - l'îámni "ξύλο - ξύλα"
mêru - miári "μήλο - μήλα" κλπ.¹².

2.2. Συμφωνισμός

Τα συμφωνικά φωνήματα της ΚΒΚΦ είναι τα εξής: /p, b, f, v, m, t, d, θ, δ, n, l, r, ts, dz, s, z, ts, dz, s, z, ts, dz, s, z, c, g, x, γ (k', g', x, γ') l' n' /¹³.

Για τα k', g', h' γ' είναι δύσκολο να δεχτούμε αν είναι αλλόφωνα των /c, g, h, γ/ ή ανεξάρτητα φωνήματα. Ο Ντίνας, 1986, 52 τα θεωρεί αλλόφωνα ενώ η Caragiu - Marioteanu, 1968, 37 φωνήματα.

Και στα ΚΒΚΦ, όπως και σε άλλα ΚΒ ιδιώματα, συναντούμε τα φωνήματα /θ, γ, δ/ που προέρχονται από την ελληνική π.χ. άγριu "άγριος και αγρός", αγ'ín'i < VINEA "αμπέλι", γυáru "γουάρι", γ'érpu "σκουλίκι" < VERMIS, θιáminu "γυναικείος" < *FEMINUS, θáru "θάρος", dimitriática, dáscalu, dispótu κλπ.

Παρατηρούμε το φαινόμενο της ουράνωσης όταν α) στον πληθυντικό των ονόματων και β) στο δεύτερο ενικό των ρημάτων προστίθεται το μόρφημα i με αλλόμορφο î. Στα σύμφωνα που προηγούνται του μορφήματος i έχουμε τις εξής φωνητικές αλλαγές¹⁴.

p>k' lúru - lúk'î "λύκος - λύκοι", sáru - sák'î "σκάβω - σκάβεις"
b>g' álbu - álg'î "άσπρος - άσπροι"
f>h' huráfi - huráh'î "χωράφι-ια", aráfi - aráh'î "ράφι-ια"
v>γ' cunávi - cunág'î "κουνάβι-ια"
m>n' agrími - agrín'î "αγρίμι-ια"
t>ts vîrvátu - vîrvátsî "βαρβάτος-οι", spurγ'ítî - spurγ'ítsî
d>dz arúdu - arúdzî "σγουρό προβατάκι-ια", ascúndu - ascúndzî
"κρύβω - κρύβεις"
δ>dz cuárdă - cuárdzî "κρεμανταλάς-άδες"
n>n' g'íóni - g'íón'î "γκιόνης-ηδες", canaríni - canarín'î
t>dz cucótu - cucódzî "κόκκορας-ες", acrídă - acrídzî "ακρίδα-ες"
l>l' cálu - cá'l'î "άλογο-α", purtsélu - purtsél'î "γουρουνάκι-ια"
c>ts núcu - nútsî "καρδιά-ιές", vácă - vátsî "αγελάδα-ες"
c>k' cîl'ícū - cîl'ík'î "αλογάκι-ια", n'il'ícū - n'il'ík'î
"αρνάκι-ια"
g>dz múrgu - múrdzî "αρμέγω-εις"

Στα ΚΒΚΦ δεν παρατηρείται η αλλαγή των συμφωνικών συμπλεγμάτων όταν ακολουθεί e,i, πάντα με τον ίδιο τρόπο που εμφανίζεται στα ΚΒ βόρεια ιδιώματα.

(ΚΒΚΦ) sp > sk' λόγω ουράνωσης p>k' γ' iáspi - γ' ésk'i "σφήκα-ες"
(Β.Ι) sp > st αγ' iáspi - αγ' ésti

(ΚΒΚΦ) st - st ánustu - ánusti "άνοστος - άνοστοι"
(Β.Ι) st > šts ánustu - ánuštsi

(ΚΒΚΦ) ts > dz clótsá - clódzâ "κλώσσα - κλώσσες"

(ΚΒΚΦ) και (Β.Ι) sk > št méscu - mésti "κερνώ - κερνάς"

(ΚΒΚΦ) και (Β.Ι) šk > št míscu - místi "δαγκάνω - δαγκάνεις"

Τέλος πρέπει να επισημάνουμε την απλοποίηση που υφίστανται τα συμφωνικά συμπλέγματα dz,dz,ts,ts στον πληθυντικό αριθμό όταν προστεθεί το άρθρο.

dz > z édzi-ézl'i "ερίφια-τα ερίφια", acrídzâ-acrízli "ακρίδες-οι ακρίδες"

dž > ž cucódžâ - cucóžl'i "κόκκορες - οι κόκκορες"

ts > s dínatsi - dínasl'i "ταύροι - οι ταύροι"

cucubétsi - cucubésli "κολοκύθες - οι κολοκύθες"

tš > š suáritši - suárišl'i "ποντίκια - τα ποντίκια"

rórtši - róršl'i "γουρούνια - τα γουρούνια"

2.3. Μορφολογία

2.31. Ονόματα

Η ΚΒΚΦ ακολουθώντας το γενικό κανόνα της ΚΒ περιλαμβάνει ουσιαστικά: αρσενικά, θηλυκά και αμφιγενή (ουδέτερα). Τα τελευταία στον ενικό κλίνονται κατά τα αρσενικά και στον πληθυντικό κατά τα θηλυκά.

π.χ.αρσν. ενικ. lúry πληθ. lúk'i "λύκος - λύκοι"

θηλ. ενικ. úrsâ πληθ. úrsi "αρκούδα - αρκούδες"

ουδ. - αμφγ. ενικ. sémnu πληθ. siámni "σημάδι - σημάδια"

Τα επίθετα της ΚΒΚΦ σύμφωνα με το γενικό λανόνα είναι αρσενικά και θηλυκά. Τα επίθετα κλίνονται όπως τα ουσιαστικά. Στο σχηματισμό του πληθυντικού εφαρμόζονται οι κανόνες που ισχύουν για τα ουσιαστικά που έχουν τις ίδιες καταλήξεις. Τα επίθετα της ΚΒ κατατάσσονται σύμφωνα με τον αριθμό των μορφολογικών τύπων που εμφανίζουν τα τρία γένη στον ενικό και πληθυντικό ως εξής¹⁵.

α) Επίθετα τεσσάρων τύπων.

búny "καλός,-ό", búňâ "καλή" - bún'i "καλοί", búni "καλές,-ά"

β) Επίθετα τριών τύπων.

lúngu "μακρύς,-ύ", lúngǎ "μακριά"-lúndzi "μακρείς,μακριές,μακριά"

γ) Επίθετα δύο τύπων.

mári "μεγάλος,-η,-ο" - mǎri "μεγάλοι,-ες,-α"

δ) Μοναδικό επίθετο ενός τύπου.

búzi "παγωμένος,-η,ο / παγωμένοι,-ες,-οι"

2.32. Καταλήξεις ενικού - πληθυντικού των ουσιαστικών¹⁶ στα ΚΒΚΦ.

A. Αρσενικά

α) Όσα στον ενικό λήγουν σε -u (-u,-y) και στον πληθυντικό σε -i (i,i̇,i̇,i̇), π.χ.

VERMIS > γ'érmu - γ'érn'i "σκουλήκι - σκουλήκια"

HAEDUS > éd̥u - éd̥zi "ερίφιο - ερίφια"

LUPUS > lúpu - lúk'i "λύκος - λύκοι"

PISCIS > péscu - péšt'i "ψάρι - ψάρια"

BOVUS > bóu - bói "βόδι - βόδια"

β) Όσα στον ενικό λήγουν σε -i και στον πληθυντικό σε -i (i,i̇,i̇)
π.χ.

CANEM > cîni - cîn'i "σκύλος - σκύλοι"

FRATREM > fráti - fráts'i "αδελφός - αδελφοί"

DENTEM > dîndi - dîndzi "δόντι - δόντια"

γ) Όσα λήγουν σε -ǎ/-în'i (δύο ονόματα).

tatǎ - tǎtîn'i "πατέρας - πατέρες"

lálǎ - lǎlîn'i "θείος - θείοι"

δ) Όσα λήγουν σε τονισμένο φωνήεν (-ǎ,-é,-ó,-í), πληθυντικός
-ádz̥i, -éd̥zi. Πρόκειται τις περισσότερες φορές για ξένα δάνεια, π.χ

τουρκ. para > pǎrǎ - pǎrǎdz̥i "χρήμα - χρήματα"

ελλην. ζαρκάδι > zîrcîdzǎ - zîrcîdzǎdz̥i "ζαρκάδι-ια"

τουρκ. telemé > telemé - teleméd̥zi "τελεμές - τελεμέδες"

τουρκ.. ténéké > tinik'é - tinik'íádz̥i "τενεκές - τενεκέδες"

τουρκ. kehâia > k'ihâiǎ - k'ihâiádz̥i

ελλην. αετός > aitó - aitádz̥i "αετός - αετοί"

ελλην. καφετζής > cafidzî - cafidziádz̥i "καφετζής - καφετζήδες"

Εξαιρέσεις:

misticó - mistik'éi (αντί misticádz̥i) "μυστικό - μυστικά"

asimicó - asimik'éi (αντί asimicádz̥i) "ασημικό - ασημικά"

gambró - gambrîdz̥i "γαμπρός - γαμπροί"

ε) Όσα στον πληθυντικό λήγουν σε -éi και δηλώνουν το σύνολο των μελών μιας οικογένειας, π.χ.

K'íáfa "Κιάφας" - K'iaféi "Κιαφαίοι"

Carag'iózi "Καραγκιόζης" - Carag'iozéi "Καραγκιοζαίοι"

στ) -u / -éni, π.χ.

PECORARIUS > picuráru - picuráren'i (και picurári)"τσομπάνης-ηδες"

B. Θηλυκά

α) Όσα λήγουν στον ενικό σε -ă και στον πληθυντικό σε -i (i, i̇, î, î̇), π.χ.

HERBA > iárbă - iérg'i "χόρτο - χόρτα"

GLANS > grîndîna - grîndîni "βελανίδι - βελανίδια"

FILIX > fiárică - fiáritsi̇ "φτέρη - φτέρες"

VIRIDIS > viárdză - viárdzî "αγριόχορτο - αγριόχορτα"

αγριάδα > αγριάďă - αγριédzî̇ "αγριάδα - αγριάδες"

β) Όσα λήγουν στον ενικό σε -i και στον πληθυντικό σε -i (i, i̇, î, î̇), π.χ.

PEDUCULUS > bidúcl'i - bidúcl'i "ψείρα-ες": Συγκρητισμός εν.-πληθ.

αγρίμι > agrími - agrín'i̇ "αγρίμι - αγρίμια"

CHARTA > cárti - cártsî̇ "βιβλίο, επιστολή - βιβλία, επιστολές".

VESPA > γ'íáspi - γ'ésk'i "σφήκα - σφήκες"

pádi - pádzî̇ "πεδιάδα - πεδιάδες"

γ) Δύο ονόματα δηλωτικά συγγένειας σχηματίζουν πληθυντικό ως ανισοσύλλαβα -ă / -ári.

SOROR > sórá - surári "αδελφή - αδελφές"

NURUS > nórá - nurári "νύφη - νύφες"

Το k'íátră "πέτρα" στα ΚΒΚΦ σχηματίζει πληθυντικό k'étri και όχι k'étsîri, k'étsrî όπως σε μερικά ΚΒ ιδιώματα.

δ) Όσα λήγουν στον ενικό σε -a και στον πληθυντικό σε -în'i (δηλωτικά συγγένειας).

múma - mumîn'i "μητέρα - μητέρες"

ε) Όσα λήγουν στον ενικό σε -uă και στον πληθυντικό σε -li/-éi. Πρόκειται είτε για λατινικές λέξεις που έληγαν σε -ELLA είτε για παλιότερες ελληνικές σε -éa, π.χ.

CATELLA > cîtsáuă - cîtsáli, cîtséi̇ "σκύλα - σκύλες"

αμυγδαλέα > miγdal'íáuă - miγdal'íéi̇ "αμυγδαλιά - αμυγδαλιές"

αγριολαία > αγrul'íáuă - αγrul'íéi̇ "αγριοελιά - αγριοελιές"

στ) Όσα λήγουν στον ενικό σε -i και στον πληθυντικό σε -uri (η -uri είναι η χαρακτηριστική κατάληξη του πληθυντικού των ουδετέρων), π.χ.

CALEM > cáli - cál'uri "δρόμος - δρόμοι"

VALEM > váli - val'uri "κοιλάδα - κοιλάδες"

ζ) Όσα λήγουν στον ενικό σε -a και στον πληθυντικό σε -ati. Αφορά λίγα ονόματα από την ελληνική, π.χ.

Γράμμα > gráma - grámati "γράμμα - γράμματα"

θαύμα > tháma - thámati "θαύμα - θαύματα"

η) Όσα εμφανίζουν συγκρητισμό ενικού/πληθυντικού με μια από τις ακόλουθες καταλήξεις.

α' -uán'i

lupuán'i "λύκαινα - λύκαινες"

β' -i/î. Οι πέντε πρώτες μέρες της εβδομάδας.

Lúni "Δευτέρα - Δευτέρες"

Mártsî "Τρίτη - Τρίτες"

N'ércuri "Τετάρτη - Τετάρτες"

Džói "Πέμπτη - Πέμπτες"

Víniri "Παρασκευή - Παρασκευές"

γ' -i. Ορισμένα αφηρημένα ουσιαστικά.

aršíni "ντροπή - ντροπές"

l'íáni "τεμπελιά - τεμπελιές"

δ' -ǎ. Ορισμένα ονόματα. (Πιθανόν να υποκρύπτεται αναλογικός σχηματισμός προς τα ελληνικά: φύλλα - χείλια).

frîndzǎ "φύλλο - φύλλα"

búdzǎ "χείλος - χείλη/-ια"

Σημείωση: Το φαινόμενο του συγκρητισμού ενικού/πληθυντικού εμφανίζεται πιο συχνά στα ΚΒΚΦ από άλλα βόρεια κυρίως ιδιώματα λόγω της κώφωσης στα τελικά -e>-i, π.χ.

ΚΒΚΦ: dúltsi - dúltsi "γλυκός-οί"

B.I.: dúltse - dúltsi

ΚΒΚΦ: buátsi - buátsi "φωνή-ές"

B.I.: boátse - boátsi

ΚΒΚΦ: vúlpi - vúlpi "αλεπού-ούδες"

B.I.: vúlpe - vúlpi

Γ. Ουδέτερα

α) Όσα στον ενικό λήγουν σε -u (-u, -u) και στον πληθυντικό σε -uri (κλίση σύμφωνη προς τα λατινικά ουδέτερα: TEMPUS - TEMPORA), π.χ.

ασβός > ázvu - ázvuri "ασβός - ασβοί"

trúpu - trúpurĭ

PLANGERE > plĭngu - plĭngurĭ

β) Όσα στον ενικό λήγουν σε -u (-u, -u̇) και στον πληθυντικό σε -i (το ίδιο και για αρσενικά), π.χ.

SIGNUM > sémnu - siámni "σημάδι - σημάδια"

LIGNUM > lémnu - liámni "ξύλο - ξύλα"

γ) Όσα λήγουν στον ενικό σε -u (-u, -u̇) και στον πληθυντικό σε -ǎ, π.χ.

γκόρτσο (σλ.) > górtsu - górtsǎ "αχλάδι - αχλάδια"

OVUM > óu - uáuaǎ "αυγό - αυγά"

δ) Όσα λήγουν στον ενικό σε -i και στον πληθυντικό σε -urĭ, π.χ.

LACTEM > lápti - lápturĭ "γάλα - γάλατα"

2.33. Το άρθρο

Το άρθρο της KB προήλθε από το μετασχηματισμό της λατινικής δεικτικής αντωνυμίας ILLE σύμφωνα με τη συντακτική δομή: LUPU + ILLU > *LUPULU > lúplu, HOMO + ILLU > *OMULU > om̩lu, CASA + ILLA > *CASA*EA > casa, Rosetti, 1976, 143. Το άρθρο επι-τίθεται στα ονόματα όπως ακριβώς συμβαίνει και στα βουλγαρικά και αλβανικά¹⁷.

Η KBKΦ, όπως όλα τα KB ιδιώματα, έχει δύο άρθρα: το οριστικό και το αόριστο¹⁸.

Το οριστικό χρησιμοποιείται για να δηλωθεί γνωστό και ορισμένο πρόσωπο ή πράγμα. Το οριστικό άρθρο της KB επιτάσσεται (εγκλίνεται) και στη ΓΕΝ. - ΔΟΤ. προτάσσεται και επιτάσσεται. Το οριστικό άρθρο έχει τρία γένη, αρσενικό, θηλυκό και ουδέτερο (αμφιγενές). Το αρσενικό στον ενικό είναι -lu (l̩u) και -li (B.I:le), π.χ.

cucótu + lu > cucótl̩u "ο κόκκορας"

rórcu + lu > rórcul̩u "ο χοίρος"

fráti + li > frátili "ο αδερφός"

Στον πληθυντικό το αρσενικό είναι -li, και -l'ĭ, π.χ.

pésti + li > péstili "τα ψάρια"

lúk'ĭ + l'ĭ > lúk'l'ĭ "οι λύκοι"

Το θηλυκό στον ενικό είναι -a, π.χ.

bibílǎ + -a > bibíla "η γαλοπούλα"

cápra + -a > cápra "η γίδα"

cáli + -a > cália "ο δρόμος"

vúlpri + -a > vúlpria "η αλεπού"

Το θηλυκό στον πληθυντικό είναι -li, π.χ.

cál'ĭ + li > cǎl'ĭli "οι δρόμοι"

cǎpri + li > cǎprili "οι γίδες"

vúlpri + li > vúlpili "οι αλεπούδες"

bibíli + li > bibílili "οι γαλοπούλες"

Το ουδέτερο ή αμφιγενές άρθρο για τον ενικό χρησιμοποιεί τον τύπο του αρσενικού και για τον πληθυντικό τον τύπο του θηλυκού.

Για τα αρσενικά ισχύουν οι παρακάτω κανόνες:

α) Όταν η λέξη λήγει σε -Συ, -Σι:

-Συ + lu > -Σλυ, -Σι + l'i > -Σl'i, π.χ.

cucóty + lu > cucótlu "ο κόκκορας"

n'il'ík'i + l'i > n'il'ík'l'i "τα αρνάκια"

β) Όταν η λέξη λήγει σε -(Σ)ΣΣυ - (Σ)ΣΣι:

(Σ)ΣΣυ + lu > (Σ)ΣΣυly, (Σ)ΣΣι + li(l'i) > -(Σ)ΣΣili(l'i), π.χ.

álbu + lu > álbuly "ο άσπρος"

pésti + li > péstili "τα ψάρια"

l'iópri + l'i > l'iópril'i "οι λαγοί"

γ) Όταν τα αρσενικά λήγουν στον ενικό σε -ly και στον πληθυντικό σε -l'i, το άρθρο δεν εμφανίζεται και για να γίνει η απαιτούμενη διάκριση, μετατρέπονται τα τελικά ημίφωνα -y και -i σε πλήρη φωνήματα, π.χ.

ενικός : cály "άλογο", n'ély "αρνί"

εν. με άρθρο : cály "το άλογο", n'ély "το αρνί"

πληθυντικός : cál'i "άλογα", n'él'i "αρνιά"

πλ. με άρθρο : cál'i "τα άλογα", n'él'i "τα αρνιά"

Πολλές φορές η γλώσσα για να καλύψει αυτή την αδυναμία της εμφανίζει ένα n στον πληθυντικό αριθμό π.χ.

ενικός : yarífalý "γαρούφαλο"

εν. με άρθρο : yarífaly "το γαρούφαλο"

πληθυντικός : yarífal'i "γαρούφαλα"

πλ. με άρθρο : yarífanl'i "τα γαρούφαλα"

Στα θηλυκά που λήγουν σε -lǎ συνήθως δεν ακολουθείται η ίδια διαδικασία. Έτσι έχουμε κανονικά:

ενικός : bibílǎ "γαλοπούλα" amvélǎ "βδέλλα" nivistúl'i "υψίτσα"

εν. με άρθρο : bibíla amvéla nivistúl'ia

πληθυντικός : bibíli amvéli nivistúl'i

πλ. με άρθρο : bibílili amvélili nivistúl'ili

Εξαιρέσεις:

ενικός : zérdaǎ "βερούκοκο", scál'ý "κολλιτσίδα"

εν. με άρθρο : zérdała scál'uly

πληθυντικός : zérdałi scál'i

πλ. με άρθρο : zérdałi scál'ili, και άλλες όπως:

fráulǎ, trandáfilǎ, buválǎ κλπ. Βλ. ΦΥΤ, ΖΩΩ, ΠΟΙΜ.

2.34. Το ρήμα

Ο Μπουσμπούκης, 1982, 124 κατατάσσει τα ρήματα σε κατηγορίες, λαμβάνοντας υπόψη του τον άοριστο και τη μετοχή.

Τα ρήματα της ΚΒΚΦ κατατάσσονται με βάση τον άοριστο και τη μετοχή στις παρακάτω τέσσερις κατηγορίες (συζυγίες).

I.	afl-áĭ	(áflu)	aflátă	βρήκα (βρίσκω)	(βρεμένη)
II.	vidz-úĭ	(védu)	vidzútă	είδα (βλέπω)	(ειδομένη)
III.	dzíš-u	(dzicu)	dzíšă	είπα (λέγω)	(ειπομένη)
IV/V.	fudz-íĭ	(fúgu)	fugátă	έφυγα (φεύγω)	(φευγάτη)
	pîts-íĭ	(pátu)	pîtsítă	έπαθα (παθαίνω)	(παθημένη)

Τα ρηματικά στοιχεία που διαφοροποιούν το ιδίωμα της Καρίτσας-Φτέρης σε σχέση με τα άλλα ΚΒ ιδιώματα είναι τα εξής:

Σχηματίζει το μέλλοντα με το βοηθητικό ρήμα να (θέλει) και το ρήμα, π.χ. να cîntu "θα τραγουδήσω". Δεν υπάρχει η παρουσία του s που εμφανίζεται ανάμεσα στο βοηθητικό ρήμα και το ρήμα στη βόρεια ΚΒ διάλεκτο, π.χ. να s cîntu "θε να τραγουδήσω, θα τραγουδήσω". Ο Weigand (W.M,41,σημ.) αποδίδει την απουσία του s σε ελληνική επίδραση υποστηρίζοντας ότι ακολουθεί τον αντίστοιχο ελληνικό μέλλοντα, π.χ. θα κάνω=ΚΒΚΦ να fácu.

Το ίδιο ισχύει και για τον τετελεσμένο μέλλοντα (παρελθοντικό) του ιδιώματος της Καρίτσας-Φτέρης, ο οποίος εκφέρεται: να ámu cîntátă "θα έχω τραγουδήσει" ενώ στη βόρεια ΚΒ διάλεκτο έχουμε: να s ámu cîntátă -κατά λέξη- "θε να έχω τραγουδήσει".

Στην προστακτική τα ρήματα, που στον τρίτο ενικό της οριστικής ενεστώτα λήγουν σε -ašti, δεν σχηματίζονται όμοια με το τρίτο ενικό πρόσωπο αλλά σε -a, δηλ. αντί mutriášti, zburíášti >mutriá, zburá "βλέπε, μίλα". Τους τύπους mutriášti, zburíášti χρησιμοποιεί η ρουμανική.

Ακόμη η ΚΒΚΦ διαφοροποιείται από τα βόρεια ιδιώματα καθώς λόγω της κώφωσης του τελικού -e>-i παρατηρείται το φαινόμενο της σύμπτωσης, π.χ. múrdzi (β'εν. οριστικής ενεστώτα του ρήματος "αρμέγω") - múrdzi (γ'εν. οριστικής ενεστώτα του ίδιου ρήματος).

Τέλος για την προστακτική του πρώτου ενικού και πληθυντικού προσώπου έχουμε δανεισμό από την ελληνική του μορίου "ας"=as, π.χ. as cîntu "ας τραγουδήσω", as cîntámu "ας τραγουδήσουμε" κλπ.

2.35. Υποκοριστικές καταλήξεις

Οι συχνότερες υποκοριστικές καταλήξεις που εμφανίζονται στο ιδίωμα της Καρίτσας-Φτέρης είναι οι εξής: icu, ică < λατ. -ICCUS, -ICCA, ελλην. -ικός / -ελu < λατ. -ELLUS / -ušu < σλαβ;¹⁹

-icu	n'élmu > n'il'ícu	αρνί > αρνάκι
	πληθυντικός: n'il'ík'ĭ	
	cálu > cîl'ícu	άλογο > αλογάκι
	πληθυντικός: cîl'ík'ĭ	
-ică	úrsă > ursícă	αρκούδα > αρκουδάκι
	πληθυντικός: ursík'ĭ	
	cítúšă > cîtušícă	γάτα > γατάκι
	πληθυντικός: cîtušík'ĭ	
-elu	pórcu > purtsélu	γουρούνι > γουρουνάκι
	πληθυντικός: purtsél'ĭ	
-ušu	cítúšu "γάτος" > λατ. CATTA	Τιγύšu (ΠΑΡ) > Τέγmu (ΒΑ)

2.36. Προθήματα

Στην ΚΒΚΦ αλλά και σε άλλα ΚΒ ιδιώματα συναντούμε έναν αριθμό προθημάτων της ελληνικής που συντίθενται με ρήματα λατινικής καταγωγής ή με ονόματα με τη σημασιολογική αξία που έχουν στην ελληνική²⁰. Στην Καρίτσα συναντούμε τα εξής προθήματα από την ελληνική και τη λατινική:

agru-	< ελλην. αγριο- agrumitréscu "αγριοκοιτάζω"
apu-	< ελλην. από apufácũ "αποκάμνω, αποτελειώνω"
as-	< λατ. ex aspúnũ "εκθέτω" < EXPONERE, astíngu "σβήνω" < EXTINGUERE
cacu-	< ελλην. κακο- cacutrécũ "κακοπερνώ", cacuzburéscu "κακομιλώ"
csana-	< ελλην. ξανα- csanadzícũ "ξαναλέω", csanadáũ "ξαναδίνω", csanafácũ "ξανακάνω"
csi-	< ελλην. ξε- csifácũ "ξεκάνω"
csenu-	< ελλην. ξενο- csenulucródzũ "ξενοδολεύω"
di-	< λατ. de dipúnũ "κατεβαίνω, καταθέτω" < DIPONERE, discárcu "ξεφορτώνω" < DISCARRICARE
dis-	< λατ. DIS- dizgróprũ "ξεθάβω", dispustuséscu "ξαποσταίνω" < ξαπόστασα - ξαποσταίνω
ftuhu-	< ελλην. φτωχο- ftuhubǎnédzũ "φτωχοζώ"
mata-	< ελλην. ματα-, μετα- matafácũ "ξανακάνω, διαλ. ματακάνω"
misu-	< ελλην. μισο- misuh'érbu "μισοβράζω", misuh'értu "μισοβρασμένος", misuársu "μισοκαμμένος"
pal'iu-	< ελλην. παλιο- pal'iufitǎórgũ "παλιόπαιδο", pal'iufiátǎ "παλιοκόριτσο"
para-	< ελλην. παρα- parabiáũ "παραπίνω", parah'érbu "παραβράζω"
psiftu-	< ελλην. ψευτο- psiftudórmu "ψευτοκοιμάμαι", psiftulucródzũ "ψευτοδο- λεύω"

2.37. Η κατάληξη -ιάι̇

Δεν είναι εξακριβωμένο αν η κατάληξη -ιαί̇ προέρχεται από την ελληνική ή από την ΚΒ, δεδομένου ότι εμφανίζεται και σε ελληνικά και σε ΚΒ ιδιώματα.

Η Μαργαρίτη-Ρόγκα, 1986, 17 γράφει: "Η παραγωγική κατάληξη *-eays απαντά στην αρωμουνική ως -εαϊ̇, βλ. T. Capidan, *Aromaniî dialectul aroman*, 2:515, Bucuresti, 1932, όπου δηλώνεται ως άγνωστη η προέλευσή της και ως -ιαί̇ (γραφή της συγγραφέως) στο Βελβεντό, την Κοζάνη, τη Βέροια και σε τμήμα της Πιερίας σύμφωνα με τη Δουγά-Παπαδοπούλου, 1983, 295".

Η Δουγά-Παπαδοπούλου, 1983, 293-303 αφού απορίπτει την ερμηνεία του φαινομένου από τον Μπουντώνα και αυτή που φαίνεται ότι υιοθετεί το Ιστορικό Λεξικό στη σελ. 300 υποστηρίζει ότι το φαινόμενο είναι φωνητικό και το συνδέει με δύο άλλες κατηγορίες ονομάτων που όπως λέει έπαιξαν ρόλο στη δημιουργία του: α) με τα επίθετα σε -ιά̇ς, όπως αυτιά̇ς, σκαφτιά̇ς, ανγκουριά̇ς, αρκουδιά̇ς κλπ., που δεν είναι πολύ συνηθισμένα ούτε στη νεοελληνική κοινή ούτε στα νεοελληνικά ιδιώματα και β) με τα ιδιωματικά ουδέτερα ουσιαστικά ρόιδι, βόιδι, χάιδι, φλούιδι κλπ.

Την κατάληξη στα ΚΒΚΦ (όπως και σ' όλα τα ιδιώματα) τη συναντούμε μόνο στο αρσενικό γένος. Όσο για τη σημασιολογική της λειτουργία, θα μπορούσαμε να κατατάξουμε τις λέξεις σε δύο κατηγορίες:

α) σ' εκείνες που δείχνουν μια ιδιότητα, κακή συνήθως, όπως *laspiá̇i̇* "αυτός που ανακατεύεται με τις λάσπες", *htik'íá̇i̇* "χτικιάρης", *elan'íá̇i̇* "αυτός που κλάνει συνέχεια", *mg'iriá̇i̇* "αυτός που ανακατεύεται στις δουλειές των γυναικών", και

β) σ' εκείνες που δείχνουν αγάπη σε κάτι, όπως *laptiá̇i̇* "αυτός που αγαπά το γάλα", *tsigariá̇i̇* "αυτός που αγαπά το κάπνισμα", *camforiá̇i̇* "αυτός που αγαπά την καμφορά".

2.38. Λεξιλόγιο

Το λεξιλόγιο της ΚΒ, και επομένως και της ΚΒΚΦ, αποτελείται από λέξεις λατινικές, βαλκανικές (λέξεις που σήμερα δεν μπορεί καμιά βαλκανική γλώσσα να διεκδικήσει σοβαρά την πατρότητά του), ελληνικές, τούρκικες, σλαβικές, αλβανικές κ.ά. δηλ. λέξεις που προέρχονται από τη συμβίωση των ΚΒ με τους άλλους βαλκανικούς λαούς. Οι λατινικές μολονότι δεν υπερτερούν των ελληνικών (1.628 απέναντι σε 2.534 ελληνικές κατά τον T. Parahagi, 1974, ενώ ο K. Νικολαΐδης, 1907 μέτρησε 2.605 λατινικές και 3.460 ελληνικές), αποτελούν το βασικό λεξιλόγιο της ΚΒ και επομένως παρουσιάζουν και τη μεγαλύτερη συχνότητα.

3. ΣΥΛΛΟΓΗ ΥΑΙΚΟΥ

3.1. ΓΕΝΙΚΑ

Απαραίτητη προϋπόθεση για την αξιόπιστη μελέτη μιας γλώσσας είναι η άμεση επαφή και γνωριμία μ'αυτήν. Αυτή μπορεί να γίνει μόνο στον τόπο όπου μιλιέται και από ερευνητή που κατέχει τη γλώσσα. Στη δική μου περίπτωση δεν υπήρξε πρόβλημα επαφής με τους πληροφοροφορητές μου, γιατί κατάγομαι από την Καρίτσα και τα ΚΒ τα έμαθα συγχρόνως με την ελληνική γλώσσα. Σίγουρα δε συναντάει κανείς πρόβλημα επικοινωνίας γιατί όλοι οι κάτοικοι είναι δίγλωσσοι (ΚΒ και ελληνικά). Το αρθρωτικό σύστημα είναι κοινό στις δύο γλώσσες. Οι διαφορές εντοπίζονται μόνο στην άρθρωση φωνημάτων που δεν είναι κοινά και στις δύο γλώσσες. Έτσι το Κ π.χ. αρθρώνεται ακριβώς με τον ίδιο τρόπο από τους ομιλητές και στην ελληνική λέξη "κάτι" και στην ΚΒ λέξη "κάριμ" "κεφάλι".

Οι γενικές "αρετές" που επιδίωκα να έχουν οι κύριοι πληροφορορητές μου ήταν:

α) Μεγάλη ηλικία: οι μεγάλοι στην ηλικία άνθρωποι έχουν κατασταλαγμένο μέσα τους το φωνολογικό σύστημα και δύσκολα δέχονται επιρροές από διάφορες πηγές.

β) Η κλειστή ζωή: οι άνθρωποι που έχουν περάσει τη ζωή τους σε ένα κλειστό περιβάλλον είναι πολύ πιο "γνήσιοι" και έχουν δεχτεί πιο λίγες ξένες επιδράσεις. Όλα αυτά βέβαια με την προϋπόθεση ότι κανένα από τα όργανα της άρθρωσης δεν παρουσιάζει κάποιο ελάττωμα.

Τα ονοματεπώνυμα τα αντέγραψα από τα εξής κοινοτικά δημοτολόγια της Καρίτσας.

1. ΓΕΝΙΚΟΝ ΜΗΤΡΩΟΝ ΔΗΜΟΤΩΝ. Σ'αυτό το πρώτο δημοτολόγιο το 1852 είναι η παλιότερη χρονολογία που βρίσκουμε. Το 1852 είναι η χρονολογία γέννησης της Κωσταντόση Τριανταφυλλιάς του Νικολάου.

2. ΔΗΜΟΤΟΛΟΓΙΟΝ 1 - 495

3. ΔΗΜΟΤΟΛΟΓΙΟΝ 496 - 989

4. ΔΗΜΟΤΟΛΟΓΙΟΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΚΑΡΙΤΣΗΣ 990 έως...

3.2. ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΕΣ

Δαλαμήτρας	Θεόδωρος	57	χρόνων
Ζανέκα	Ελένη	75	χρόνων
Ζανέκα	Σταματία	68	χρόνων
Ζανέκα	Στεργιανή	71	χρόνων
Ζανέκας	Κωνσταντίνος	78	χρόνων
Κωσταβέλλης	Γεώργιος	48	χρόνων
Παπαναστάση	Στεργιανή	55	χρόνων
Παπαναστάσης	Αστέριος	62	χρόνων
Παπαναστάσης	Κων/νος	83	χρόνων
Πιτσιάβας	Ιωάννης	69	χρόνων

4. ΑΝΘΡΩΠΩΝΥΜΙΑ

4.1. Ο Κατσάνης, 1990, 42 γράφει: "Για μια καθολική έρευνα του ανθρωπωνυμικού υλικού του ελληνικού λαού είναι απαραίτητο να συζηταστεί και το αντίστοιχο υλικό των δίγλωσσων πληθυσμών του ελληνικού χώρου. Ιδιαίτερη σημασία στην έρευνα αυτή αποκτούν τα κουτσοβλάχικα ανθρωπωνύμια γιατί αντιπροσωπεύουν ένα τμήμα του ελληνικού κορμού που ήλθε σε στενότερη επαφή με τους Ρωμαίους από τον 2ο π.χ. αι. και αφομοιώθηκε γλωσσικά απ' αυτούς. Οι ελληνορωμαϊκές σχέσεις, ιδιαίτερα στο βορειοελλαδικό χώρο, μπορούν να φωτιστούν, εκτός από τις ισχυρές επιγραφικές και άλλες ιστορικές μαρτυρίες, και από την κουτσοβλαχική γλώσσα και τα πολιτιστικά στοιχεία που ενσωματώθηκαν σ' αυτή και εκφράζονται στο λεξιλόγιο και στα άλλα γλωσσικά μνημεία όπως είναι και τα ανθρωπωνύμια".

4.2. Τα ανθρωπωνύμια διαιρούνται σε βαφτιστικά (ΒΑ), επώνυμα (ΕΠ) και παρωνύμια (ΠΑΡ) δηλ. παρατσούκλια.

4.3. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΚΦΟΡΑ ΤΩΝ ΚΒ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΑΡΙΤΣΑΣ

4.31. Η δημιουργία των ΚΒ επωνύμων της Καρίτσας είναι παρόμοια μ' εκείνη που μας δίνει η ελληνική ονομαστική παράδοση. Παλιότερα το βαφτιστικό αρκούσε για τη δήλωση ενός προσώπου, π.χ. Ζιόγιά, Δονιά, Νάσα = Γιώργος, Αντώνης, Κατερίνα. Αργότερα για να αποφευχθούν συμπτώσεις, πρόσθεταν και το πατρώνυμο σε πτώση γενική όπως και στα ελληνικά και μάλιστα έναρθρα: Gógu al Dína (ο Γιώργος του Ντίνου = Ντινόκας), Tóti al Gúla (ο Θεόδωρος του Γούλα = Γουλάντας) και ελληνικά: ο Γιάννης του Δήμου και έπειτα Γιάννης Δήμου ή Δήμος, Δημητρίου, Δημόπουλος κλπ.²¹ Το βαφτιστικό που γέννησε τα πατρωνυμικά είναι συχνά ολοφάνερο, π.χ. Ευαγγέλου, Γεωργίτσης κλπ. Σ' άλλες περιπτώσεις το επώνυμο δε γεννήθηκε από τον ελληνικό επίσημο τύπο του βαφτιστικού αλλά από το βλάχικο μετασχηματισμό, π.χ. Ζανέκας (Zánă=Γιάννης), Ντινόκας (Dínă=Κώστας), Γουλάντας (Gúlă=Γιώργος).

4.32. Τα σύνθετα οικογενειακά έχουν για πρώτο συνθετικό ένα επίθετο ή ουσιαστικό που προσδιόριζε το δεύτερο συνθετικό και που συχνά, όταν μάλιστα το πρώτο συνθετικό απαρχαιώθηκε κατάντησε για το γλωσσικό μας αίσθημα σαν πρόθημα²². Στην Καρίτσα το δεύτερο συνθετικό είναι πάντοτε βαφτιστικό και συναντούμε τα ακόλουθα πρόθηματα:

I. Δαλα- < ΚΒ dála "ξυνόγαλο" < αλβ. dhallë: Δαλαμήτρας.

II. Καρα- < τουρκ. kara "μαύρος, φοβερός": Καραγεώργιος.

III. Κυρ- < ελλην. κύριος: Κυρτέγος.

IV. Μπατσο(η)- < ΚΒ bádžiu "τυροκόμος": Μπατσογιάννης και Μπακώστας.

V. Παπα- < ελλην. παπάς: Παπαϊωάννου, Παπακώστας, Παπαναστάσης, Παπαστεργίου και Παπαχρήστος.

4.33. Επώνυμα από παρωνύμια εκφράζουν όπως εκείνα ιδιότητες σωματικές ή πνευματικές και ηθικές του παρονομασμένου. Οι ιδιότητες δεν εκφράζονται πάντοτε με κυριολεξία, αλλά συχνά με μεταφορές παρμένες από τον κόσμο των ζώων και φυτών και από την άψυχη φύση²³, όπως: Ζέρβας, Καψάλης, Παχής, Λαγός, Κόσσυφας, Καλαμπούκας και Ντόσης.

4.34. Από τα 72 επώνυμα τα 9 είναι τουρκικής καταγωγής, δηλ. τα εξής: Καντζάς, Μπογιάς, Καραγκιόζης, Καραμάνος, Κατσιάκης, Κούρτης,

Μπέης, Τσιούχας και Καραμπατάκης. Ακόμη πρέπει να σημειώσουμε ότι το επώνυμο Κιάφας προέρχεται από τα αλβανικά και το Πράπας από τα αρβανίτικα.

4.35. Τα επαγγελματικά είναι από τα επώνυμα που νωρίς θα χρησίμευαν για να ξεχωρίσουν τους συνονόματους. Όταν μάλιστα συλλογιστούμε πως με τη συνήθεια να δίνεται και στα εγγόνια για βαπτιστικό τ'όνομα του παππού, πολλές φορές οι συνονόματοι σ'ένα χωριό δεν ξεχώριζαν, ούτε με το πατρωνυμικό, καταλαβαίνουμε πως το επαγγελματικό ήταν πρόχειρο μέσο διακριτικό στη ζωή του ελληνικού χωριού²⁴. Στην Καρίτσα υπάρχει ένα τέτοιο επώνυμο με τη συχνότατη σ'αυτήν την κατηγορία κατάληξη -άς: Σαμαράς. Η μοναδικότητά του μάλλον έγκειται στο γεγονός πως οι κάτοικοι κατεξοχήν ασχολούνταν με την κτηνοτροφία, την υλοτομία και αργότερα με τη γεωργία. Η έλλειψη ποικίλων επαγγελμαμάτων δεν κατέστησε εύχρηστα τα επαγγελματικά επώνυμα ως διακριτικά μέσα.

4.36. Ξεχωρίζουμε 2 σύνθετα επώνυμα με πρώτο συνθετικό το παλιότερο ΚΒ βαπτιστικό Džicā: Τζικακόλιας και Τζικαμπιάκας.

4.37. Το μοναδικό εθνικό επώνυμο έχει την κατάληξη -ιώτης, που είναι χαρακτηριστική για τα οικογενειακά που δηλώνουν τόπο καταγωγής: Χασιώτης (Χάσια).

4.38. Από τα 72 επώνυμα τα 12 είναι άγνωστης προέλευσης. Τα υπόλοιπα είναι ελληνικής και τουρκικής προέλευσης, με εξαίρεση 2 ΕΠ που προέρχονται από τα αλβανικά και από τα αρβανίτικα αντίστοιχα.

4.39. Η ονομασία των γυναικών είχε ως σημείο αναφοράς κυρίως το όνομα του συζύγου παρόμοια με τα ελληνικά ανδρωνυμικά: Γιώργαινα, Βασίλαινα, Νικόλαινα δηλ. γυναίκα του Γιώργη, Βασίλη κλπ. Στα ΚΒΚΦ εκφέρονται με το μόρφημα Tsal (=του) + όνομα συζύγου, π.χ. Tsal Tóti κατά λέξη σημαίνει "του Τότη" δηλ. η Τόταινα. Tsal Téγυ, Tsal Cólá =Τέγαινα, Νικόλαινα.

4.4. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΚΒ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Κατά το μεγαλύτερο ποσοστό τα ΚΒ ονόματα είναι δισύλλαβα. Οι καταλήξεις γενικά των αρσενικών ΒΑ είναι οι εξής: -ǎ, -i, -u. Οι καταλήξεις των θηλυκών ΒΑ είναι: -ǎ, -i, -u, -o, -e. Απ'αυτές η -ǎ αποτελεί την κύρια κατάληξη ενώ από τις υπόλοιπες η -o, π.χ. Αν'ιό αποτελεί μοναδικό παράδειγμα, η -e είναι αρκετά συχνή, η -u εμφανίζεται σε 12 παραδείγματα: Αγόru, Νάcu, Ρίνu κλπ., και η -i που αντιπροσωπεύει κυρίως δάνεια από την ελληνική και μάλιστα νεότερα, π.χ. Μέri, Έli, Hrisí κλπ.

Η σύμπτωση των αρσενικών και θηλυκών καταλήξεων σε -ǎ για τα ονόματα κυρίως, μας στερεί από τη δυνατότητα της μορφολογικής διάκρισης του γένους. Η κατάληξη -u ως ένα βαθμό είναι διακριτική καθώς είναι πιο συχνή στα αρσενικά απ'ότι στα θηλυκά. Η αρσενική κατάληξη -u είτε συνεχίζει τη λατινική παράδοση είτε συνέπεσε με την ελληνικής καταγωγής σε -ος άτονο που στα βόρεια ιδιώματα γίνεται -ου (-u), π.χ. Αθανάσιος > Νάσιους > Νάσιu στα ΚΒ²⁵.

Ένα από τα υποκοριστικά επιθήματα που απαντά στα ΚΒ ονόματα της Καρίτσας είναι το -icu (θηλ. -icǎ), π.χ. Γεώργιος > Γόgu > Gu-g'icǎ, Μαρία > Maricǎ, Θεόδωρα > Θεduricǎ. Άλλα υποκοριστικά με μικρή όμως συχνότητα είναι το αρσ. -úšǎ, με ένα παράδειγμα: Culúšǎ (από ΒΑ κατάντησε ΠΑΡ), το -ík'ǎ ένα: Γ'ianík'ǎ, το θηλ. -iǎ δύο: Κ'íǎ, Σiǎ και άλλα που προέρχονται από την ελληνική όπως π.χ. -ák'ǎ, Θεdurák'ǎ, Nicák'ǎ, -úli, Τεγύli, Tacúli, -úlǎ, Tacúla, E'ianúla κλπ.

4.5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Δύο είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της ΚΒ ανθρωπωνυμίας. Πρώτον οι ΚΒ δεν υιοθετούν το ονομαστικό σύστημα των Ρωμαίων και δεν χρησιμοποιούν τα παραδοσιακά λατινικά (ρωμαϊκά) ονόματα. Δεύτερο υιοθετούν το ελληνικό ονομαστικό σύστημα και δίνουν κυρίαρχη θέση στα χριστιανικά ονόματα που συνηθίζονται στο ελληνικό εορτολόγιο²⁶.

Μετά τη διαπραγμάτευση των ΚΒ ονομάτων της Καρίτσας μπορούμε να συνοψίσουμε τα ακόλουθα συμπεράσματα.

Στα ΕΠ και στα ΠΑΡ συναντούμε κατάλοιπα της λατινικής παράδοσης και έναν αριθμό ονομάτων που έχουν χάσει την ετυμολογικούς διαφάνεια ή σχετίζονται με το βαλκανικό γλωσσικό υπόστρωμα. Τα ΒΑ είναι συνήθως δισύλλαβα.

Το ΒΑ *Dzicǎ* από τη στιγμή που πέρασε στην τάξη των ΕΠ έπαψε να χρησιμοποιείται ως ΒΑ. Αυτό όμως δεν ισχύει για τα υπόλοιπα ΒΑ που συνθέτουν ΕΠ.

Όλες οι καταλήξεις των ΕΠ προέρχονται από την ελληνική ονομαστική παράδοση. Αυτές είναι: -έλας, -ούλης, -ιώτης, -ος, -ίσης, -ης, -όκας, -έκας, -έκας, -άντας, -ας, -άς.

Τα παρωνύμια λήγουν σε: -ǎ, -i, -u, -o. Η κατάληξη -o με τρία παραδείγματα: *Mató*, *Piáco*, *Píco*. Οι υπόλοιπες απαντούν με την ίδια περίπτωση συχνότητα. Η -a και η -u είναι γνωστές καταλήξεις της ΚΒ γλώσσας, και η -i έφτασε στα ΠΑΡ από ελληνική επιρροή της κατάληξης των ονομάτων σε -ης. Το επίθημα -iaǐ με ένα παράδειγμα στα ΠΑΡ: *Canforiáǐ*. Η προέλευση του επιθήματος δεν έχει διευκρινιστεί με ασφάλεια από τους μελετητές, βλ. 2.37. Ακόμη στα ΠΑΡ συναντούμε επιθήματα της ελληνικής όπως: -ak'ǐ, -iotǐ, -ak'ǐǎ, π.χ. *Bal'ǐák'ǐ*, *Davióti*, *Cucurák'ǐǎ*, καθώς και επιθήματα λατινικής προέλευσης όπως: -inǎ, -ariǐ, -ionǐ, π.χ. *Gazínǎ*, *Gánari*, *Ridžiónǐ*. Τα τελευταία κατά πάσα πιθανότητα έφτασαν στα ΚΒΚΦ μέσω της ελληνικής.

Η ΚΒ επιθηματική κατάληξη -icu είναι αρσενική στα ΒΑ και στα ΠΑΡ, π.χ. *Gug'ǐcu*, *Balak'ǐcu*. Η -icǎ είναι μόνο θηλυκή στα ΒΑ, π.χ. *Θυduricǎ*, αλλά και αρσενική στα ΠΑΡ, π.χ. *Tsirunícǎ*.

Τα ΠΑΡ εκφράζουν ιδιότητες σωματικές ή πνευματικές και ηθικές του παρονομασμένου. Πολλά ΠΑΡ προήλθαν από ελληνικά επώνυμα που είτε μας παραπέμπουν σε παλιότερες κοινωνικές και επαγγελματικές επαφές των κατοίκων, είτε υιοθετήθηκαν λόγω κοινών χαρακτηριστικών τους. Τα παλιότερα ΒΑ *Culúǐǐ* και *Tigúǐǐ* διατηρούνται πλέον μόνο ως ΠΑΡ μετά την έκπτωσή τους από την τάξη των ΒΑ.

Οι κατηγορίες των επαγγελματικών και εθνικών επωνύμων αντιπροσωπεύονται μόνο από ένα παράδειγμα: *Símǎrǎ* "Σαμαράς" για την πρώτη κατηγορία και *Hašǐóti* "Χασιώτης" για τη δεύτερη. Η αποκλειστική απασχόληση των κατοίκων με την υλοτομία, την κτηνοτροφία και τη γεωργία δεν επέτρεψε την ανάδειξη διαφόρων επαγγελματικών τάξεων. Η ανυπαρξία εθνικών ή πατριδωνυμικών επωνύμων μπορεί να αιτιολογηθεί από την ξενοφοβία, την κλειστή ζωή των κουτσοβλάχων που δεν ενθάρρυνε επιγαμίες και τις δύσκολες οικονομικές συνθήκες παλαιότερων κυρίως εποχών.

4.6 ΒΑΦΤΙΣΤΙΚΑ (BA)

Αγγελική: Ag'élǎ, Ag'élu, G'élǎ, G'élu.

Αγόρου: Agóřǎ, Agóru.

Αδάμος: Adámu.

Αθανάσιος: Θanašák'ǐ, Θanašǐ, Nášǐ, Nášǐu, Šúli. Ο Μπούτουρας, 1912, 54, αναφέρει: Νάσιος κοινό και Νάτσιους, Σιατ. Το Νάτσιος < Αθανάσιος απαντά ως επώνυμο στο Νυμφαίο, βλ. Κατσάνης 1990, 54.

Αικατερίνη: Arínǎ, Arínu, Caterínǎ, Catínǎ, Catinúlǎ, Nácǎ, Nácú, Rínǎ, Rínu.

Αλεξάνδρα: Licsánderǎ.

Αμαλία: Amalíe, Malítšǐǎ.

Αναστάσιος: Nastášǐ, Tášǐu, Tášǐu, Tašǐul'ǐ.

Ανθούλα: Anθúlǎ.

Άννα: Anǎ, An'ió, Anúlǎ.

Αντώνιος: Andunák'ǐ, Andónǐ, Dónǎ.

Απόστολος: Pustóli, Stalícǎ, Tól'ǐu.

Αριάδνη: Ariádǎ, Ariádu.

Ασημίνα: Asimúlǎ, Mǐnǎ.

Ασπασία: Pašícǎ, Pašicák'e, Pášǐǎ, Pášǐe, Pašúlǎ.

Αστέριος: Γ'íúǎ, Γ'íúli, Stél'ǐu, Stéry'ǐu, Téγy, Teyúli, Tiyú-l'ǐa, Tsél'ǐu.

Βάια: Váe.

Βασίλειος: Patsílǎ, Vasilák'ǐ, Vasíli.

Βασιλική: Kúlǎ, Vasílǎ, Vasilik'ǐ, Vasílu.

Γεωργία: Γ'ǐuryǐe.

Γεώργιος: Γ'ǐoryák'ǐ, Γ'ǐórg'ǐ, Γǐórgy, Γǐórgúlǎ, Γ'ǐuryák'ǐ, Γ'ǐuryúlǎ, Gúlǎ, Gúli, Gógu, Gúg'ícǐ, Žǐóǎ.

Γιαννούλα: Γ'ǐánǎ, Γ'ǐánu, Γ'ǐanúlǎ.

Γλυκερία: K'ǐǎ, K'ǐe, K'ǐrǐe, K'ǐrúsǎ.

Γρηγόριος: Gólǎ, Góli, Griǐóri.

Δήμητρα: Túlǎ.

Δημήτριος: Dácǎ, Dimitrák'ǐ, Dimíttri, Míttru, Mítšǐu, Tácǐ, Tácǎ, Tacúlǎ, Tacúlǎ, Tacúli, Ták'ǐ, Tól'ǐu, Túlǎ.

Διονύσιος: Dionišák'ǐ, Dioníšǐ, N'ǐón'ǐu, Níšǎ, Nišák'ǐ.

Δομνίκα: Duámnǎ, Dumnicǎ < λατ. DOM(E)NICA "Κυριακή", βλ. Κατσάνης, 1990, 55. Ο Τσικόπουλος, 1892, 31, Δόμνα "εκ της γλωσσής των Βλάχων". Ο Μπούτουρας, 1912, 111, Δομνιώ, Δομνίτς.

Ειρήνη: Iríni.

Ελένη: 'Eli, Lénǎ, Nítsǎ.

Ελευθερία: Liftirǐe.

Ελευθέριος: Lifterák'ĭ, Liftéri, Téli.

Ελισάβετ: Sávã, Savéta, Savúľã, Véta, Vetúľã. Ο Μπούτουρας, 1912, 64, Σάβερ, Ηπ.

Εμμανουήλ: Manolák'ĭ, Manóli.

Ευαγγελία: G'ítsã, G'itsu, Vang'eliã, Vang'elítsã, Vang'élu, Vang'elúďã, Lítsã, Lúďã.

Ευάγγελος: Vang'éli, Vágu.

Ευανθία: Anθúľã, Vánθã, Vanθúľã.

Ευγενία: Vγ'ianíã, Vγ'ianíe, Vγ'ianúľã.

Ευλαμπία: Vlambíe.

Ευρειδίκη: Δík'ie, Δik'íe.

Ευτυχία: Ftih'ie.

Ευπραξία: Pracsíe, Šiúďa.

Ηλίας: Líã.

Θεοδώρα: Θόďã, Θεοδóřã, Θεοδorúľã, Θεοδurícã.

Θεόδωρος: Džúli, Lák'ĭ, Lácu, Lúli, Tóti, Θεοδurák'ĭ. Ο Μπούτουρας, 1912, 69: Θόδος, Ηπ. και Τιότιος, Οινόη.

Θεοφάνης: Fáni, Fanúli.

Θωμάς: Mák'ĭ, Θumá, Θumák'ĭ.

Ιωάννα: Γ'jánã, Γ'jánu.

Ιωάννης: Γ'janák'ĭ, Γ'jángu, Γ'jáni, Γ'janík'ĭ.

Καλλιόπη: 'Ope, 'Opi.

Κυριακή: Cúľã, K'iriacúľã.

Κωνσταντίνα: Constándã, Dínã.

Κωνσταντίνος: Cóstã, Cotsarí, Cótsiu, Costícu, Dínã, Dúľã, Dúl'iu.

Λάζαρος: Lázu.

Μαρία: Maríe, Marícã, Mariγúľã, Maróngã, Méri.

Μιχαήλ: Mihalák'ĭ, Miháli.

Νικόλαος: Cólã, Cól'íã, Culúšĭ, Nicák'ĭ, Nicólã, Nicolák'ĭ. Το Κουλούσιας γνωστό και στα ελληνόφωνα χωριά της Ηπ. και Δυτ. Μακεδονίας. Μπούτουρας, 1912, 79, Γεωργίου, 1962, 357.

Ξανθή: Csánθã.

Οδυσσεάς: Δiséã.

Ολυμπία: Bíã, Bíe, Limbíã, Limbiáďã, Limbíe.

Παναγιώτα: Panáĭu.

Παρασκευή: Parask'évúľã, Vúl'ie, Vúľã.

Περιστέρα: Pilistéřã, Péľã (r>l).

Πέτρος: Pétri.

Πολυτίμη: Pulitíme.

Σοφία: Fícǎ, Sofícǎ < Σοφία + ícǎ, υποκορ. κτλ. της KB, Sofie.

Σπυρίδων: Spíru.

Σταματία: Stámǎ, Stamatíǎ, Stamatíe, Stamatúlǎ, Stámu.

Σταύρος: Stávri.

Σταυρούλα: Stavrúlǎ, Vúl'iu.

Στεργιανή: Núlǎ, Nulícǎ, Stélǎ, Stiry'ianǎ, Stiry'ianu, Stiry'ia-núlǎ, Tšjǎnǎ, Tšjǎnu, Tšjinícǎ, Tšjinúlǎ.

Στέφανος: Stéfu.

Σωτήριος: Sutírĭ, Sótu.

Τριανταφυλλιά: Fílǎ, Fíl'ie, Filúsǎ, Trandafl'ia, Trandafl'iaú.

Τριγώνα: Fónǎ, Triγónǎ.

Φανή: Fánǎ, Fanítsǎ, Fanúlǎ.

Φρειδερίκη: Δik'ie.

Φωτεινή: Fótǎ, Fótu.

Χαράλαμπος: Bábi.

Χαρίκλεια: Haricláke.

Χρήστος: Hristák'ĭ, Hristu.

Χρυσοβαλάντης: Valándi, Valandúli.

Χρυσούλα: Hrisǎ, Hrisí, Hrisúlǎ, Hrisulícǎ.

4.7 ΕΠΩΝΥΜΑ (ΕΠ)

Αδαμúli, Αδαμούλης.

Από το εβραϊκό όνομα της Π.Δ Αδάμ. Ο Τριανταφυλλίδης, 1982, 90 αναφέρει τα ΕΠ Αδαμάκης, Αδάμης, Αδαμίδης, Αδαμόπουλος, Αδάμος. Ας σημειωθεί ότι το Αδάμος αποτελεί βαπτιστικό στα ΚΒΚΦ. Η κατάληξη -ούλης είναι υποκοριστική ο Σταμνόπουλος, 1929, 170 και ο Ανδριώτης, 1967, συμφωνούν ότι προέρχεται από τη λατινική κατάληξη -ullus.

Badžicóstǎ, Μπατζικώστας.

Προέρχεται από την ΚΒ λέξη bádžiu "τυροκόμος" σε συνδυασμό με το ΒΑ Cóstǎ=Κωνσταντίνος, βλ. ΒΑ. Θα μπορούσαμε να το μεταφράσουμε "Κώστας ο τυροκόμος". Για το bádžiu βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Badžuy'ianĭ, Μπατζογιάννης.

Από bádžiu "τυροκόμος" και το Γ'ianĭ=Ιωάννης, βλ. ΒΑ.

Baláfǎ, Μπαλάφας.

Ο Τριανταφυλλίδης, 1982, 100.170, 135, 184.140*, δεν ετυμολογεί το ΕΠ αλλά σημειώνει την κατάληξη -άφας, παραβάλλοντας συγχρόνως το ΕΠ Καλιάφας (και Καλιάβας).

Βéi, Μπέης.

Από τουρκ. bey "μπέης, ηγεμόνας", βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 45 και Red, 1968.

Buğá, Μπουγάς.

Από τουρκ. boğa "ταύρος, βλ. Red, 1968. Ο Τριανταφυλλίδης, 1982, 71 αναφέρει τα ΕΠ Μπουγάς, Βουγάς.

Búsiǎ, Μπούσιας.

Ο Τριανταφυλλίδης, 1982, 14 συμπεριλαμβάνει το ΕΠ Μπούσιος στα πατρωνυμικά που προέρχονται από βαφτιστικά: Μπούσιος-Χα-άλαμπος>Χαραλαμπούσης, πρβ. Νάκος-Γιάννης>Γιαννάκος.

Cǎlǎmbúca, Καλαμπούκας.

Από ελλ. καλαμπόκι. Το ΕΠ είναι Καλαμπούκας και όχι Καλαμπό-κας -βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 56- επειδή η λέξη για το κα-λαμπόκι στα ΚΒ είναι cǎlǎmbúca.

Cǎndzǎ, Καντζάς.

Ο Τριανταφυλλίδης, 1982, 79^{123*} ετυμολογεί το ΕΠ Κάντζιας από το σλάβικο kandžia "νύχι του γερακιού" ή από το σλάβικο kǎndza "αγκίστρι" (πληροφ. Ι. Παπαδριανού), παραβάλλοντας ωστόσο και το γάντζος < βενετ. ganzo < ελλ. γαμψός (Ανδριώ-της).

Carambáták'ǐ, Καραμπατάκης.

Ο Τριανταφυλλίδης, 1982, 69 ετυμολογεί τα ΕΠ Καραμπάτης, Καραμπατέας από το τουρκ. karabatak "είδος αγριόπαπιας".

Carag'iózi, Καραγκιόζης.

Από τουρκ. karagöz "μαυρομάτης", βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 69 και Κασίνης, 1988, 189.

Carag'iórg'ǐ, Καραγεώργιος.

Από το τουρκ. kara "μαύρος, φοβερός" και το ΒΑ Γ'iórg'ǐ=Γε-ώργιος.

Carag'íani, Καραγιάννης.

Από το τουρκ. kara "μαύρος, φοβερός" και το ΒΑ Γ'íani=Ιωάν-νης.

Carai̯scu, Καραΐσκος.

Το α'συνθετικό της λέξης είναι το τουρκ. kara "μαύρος, φοβε-ρός". Ο Τριανταφυλλίδης, 1982, 104, 141 δεν ετυμολογεί το β' συνθετικό του ΕΠ. Ο Κασίνης, 1988, 192 γράφει: Καραΐσκος (καράς + Ίσκος).

Caramánu, Καραμάνος.

Ο Τριανταφυλλίδης, 1982, 30 υποστηρίζει ότι προέρχεται από το τουρκ. karaman "μαυριδερός". Ο Κασίνης, 1988, 194 αναφέ-ρει ότι είναι εθνικό από τον Karaman, που έδωσε τ'όνομά του στην Καραμανία της Μικρασίας.

Caranáxiu, Καρανάσιος.

Από το τουρκ. kara και το ΒΑ Náxiu=Αθανάσιος, βλ. ΒΑ.

Caranicólaǎ, Καρανικόλας.

Από τουρκ. kara και το ΒΑ Nicólaǎ=Νικόλαος, βλ. ΒΑ.

Capsáli, Καψάλης.

Ο Σταμνόπουλος, 1929, 161 γράφει: "Η λέξη ως τοπωνύμιο συνα-ντάται στην Κεφαλονιά, στην Κορινθία και στη Νίσυρο. Κάψαλος στην Κρήτη λέγεται τ'απομεινάρι καμένου δέντρου, καψαλέα στην

Κάρπαθο το χωράφι που καθαρίζουν με φωτιά για όργωμα και καψάληδες στη Λιβαδιά είναι εκείνοι που μαζεύουν από καμένο μέρος την ξυλεία π' απομένει, ίσως κι εκείνοι που καίνε τα δάση. Στην Κάρπαθο όμως καψάλας λέγεται ο πατέρας του μπάσταρδου και καψάλι το μπάσταρδο παιδί. Στη Ζάκυνθο λέγεται καψάλω λέγεται η γίδα με τρίχωμα ασπρόμαυρο που 'ναι σαν καψαλισμένο. Το ίδιο και στην Κρήτη. Κατά τον Ξανθουδίδη καψάλης = ζώο με τρίχωμα σκοτεινόψαρο και σκύλος με όμοιο τρίχωμα, επίσης και μαύρος άνθρωπος. Τ' όνομα είναι και σαρακατσάνικο. Το Γκάπτσο είναι και βουλγαρικό ΒΑ και το Γκαπτσάλας οικογενειακό ενός ανταλλάξιμου απ' τη Βουλγαρία! Ο Τριανταφυλλίδης, 1982, 54 εξάγει το ΕΠ από το όνομα καψάλω το οποίο θεωρεί ότι είναι όνομα σκύλου.

Catšǐák'ǐ, Κατσιάκης.

Από τουρκ. *kaşak* "δραπέτης", βλ. Red, 1968, Τριανταφυλλίδης, 1982, 70 στη λ. Κατσάκος και Κασίνης, 1988, 208.

Cótsifǎ, Κόσσυφας.

Από ελλ. κόσσυφας.

Cúrti, Κούρτης.

Από τουρκ. *kurt* "λύκος", βλ. Red, 1968 και Τριανταφυλλίδης, 1982, 70 στη λ. Κουρτίδης.

Custavéli, Κωσταβέλλης.

Από ΒΑ *Cóstǎ* = Κωνσταντίνος, βλ. ΒΑ και από το σλ. *bel* "άσπρος". Για το β' συνθετικό του ΕΠ βλ. *Parahagi*, 1974 στη λ. *bélu* και Τριανταφυλλίδης, 1982, 79 στη λέξη Μπέλος (και Βέλης).

Cutrúra, Κουτρούπας.

Cutúli, Κωτούλης.

Ο Μπούτουρας, 1912, 74 εξάγει το Κώτιας από το Κωνσταντίνος. Η κατάληξη -ούλης είναι υποκοριστική. Το όνομα Κώτιας συναντάται στην Οινόη και ο υποκοριστικός τύπος Κωτιούλης στην Κύζικο.

Dáfni, Δάφνης.

Από ελλην. δάφνη.

Dalamítrǎ, Δαλαμήτρας.

Ο Τριανταφυλλίδης, 1982, 80 υποστηρίζει ότι το ΕΠ Δάλας προέρχεται από την ΚΒ λέξη *dǎlá* "ξυνόγαλο". Ο *Parahagi*, 1974 ετυμολογεί τη λ. *dála* από το αλβανικό *dhallë* "ξυνόγαλο". Είναι φανερό ότι το β' συνθετικό είναι το ΒΑ *Mitro* = Δημήτριος. Βλ. ΒΑ.

Dinóca, Ντινόκας και Δινόκας.

Από το ΒΑ *Dínǎ* = Κωνσταντίνος. Ο Σταμνόπουλος, 1929, 114 υποστηρίζει ότι η κατάληξη -όκας < -oco ή -occo, έπαψε να 'ναι σε ενέργεια και η σημασία της δεν είναι πια συνειδητή. Κόλας-Κολόκας, Δήμος-Δημόκας κλπ. Η κατάληξη είναι υποτιμητική και πιθανώς βουλγαρικής καταγωγής. Η άποψη του Σταμνόπουλου είναι αμφισβητήσιμη.

Dósi, Ντόσης.

Από ΚΒ *dósa* "γουρούνα" < αλβ. *dose*, βλ. Alb.-Eng. D., 1934.

Dúfǎ, Ντούφας.

Dzicacól'ia, Τζικακόλιας.

Το ΕΠ συγκροτήθηκε από δύο ΒΑ: Džica και Cól'ia. Το Džica έ-
παψε να χρησιμοποιείται ως ΒΑ ενώ Cól'ia = Νικόλαος. Βλ. ΒΑ.

Dzicambiáca, Τζικαμπιάκας.

Το α'συνθετικό είναι το ΒΑ Džica. Το β'συνθετικό biáca είναι
άγνωστης προέλευσης.

Evag'élv, Ευαγγέλου.

Από ελλ. Ευάγγελος.

Fól'iu, Φόλιος.

Από ΚΒ fuáli "ασκί, τουμάρι">λατ.FOLLIS,βλ.Παραhagi,1974 στη λ.

Gínã, Γκίνας.

Από αρβ. G'ini = υποκοριστικό του Γιάννης, βλ. Τριανταφυλλί-
δης, 1982, 13, 14 στη λ. Γκίνης.

Γ'ianúli, Γιαννούλης.

Από το ΒΑ Γιάννης, βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 12, 102. Η υ-
ποκοριστική κτλ. -ούλης < λατ. -ullus, βλ. Σταμνόπουλος,
1929, 170 και Ανδριώτης, 1967.

Gulándã, Γουλάντας.

Από το ΒΑ Gúlã = Γεώργιος, βλ. ΒΑ. Ο Τριανταφυλλίδης, 1982,
28 υποστηρίζει ότι η κατάληξη -άντης είναι σπάνια πατριδωνυ-
μική από τον Πόντο, π.χ. Πιστοφάντης, Χαριτάντης, Υψηλάντης.
Ίσως να πρόκειται για μεγεθυντική κατάληξη.

Γ'iyrg'ítsi, Γεωργίτσης.

Από το ΒΑ Γεώργιος. Για την υποκοριστική κατάληξη -ίτσης
(-ίτσα), βλ. στο τοπωνύμιο Carítsa.

Haréla, Χαρέλας.

Ίσως από ΚΒ hári "χάρη", Η υποκορ. κατάληξη ουδ. ουσ. -έλλι
π.χ. παιδαρέλλι. Βλ. Ανδριώτης, 1967.

Hašióti, Χασιώτης.

Η κατάληξη -ιώτης μαρτυρεί ότι πρόκειται για πατριδωνυμικό
όνομα π.χ. Ρουμελιώτης (Ρούμελη), Σαμιώτης (Σάμος). Έτσι
Χασιώτης (Χάσια), βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 25, 26.

K'íáfã, Κιάφας.

Από αλβ. qafé "λαιμός", βλ. Alb.-Eng. D., 1934.

K'irtégv, Κυρτέγος.

Από ελλ. κύριος και ΚΒ ΒΑ Τέγv = Αστέριος. Βλ. ΒΑ.

Λαγό, Λαγός.

Προέρχεται από το λαγός. Πρβ. Αλεπουδέλης, Γάτος, Γίδας κλπ.
Βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 55.

L'íúlá, Λιούλας.

Από αλβ. lule - lulja "λουλούδι", βλ. Αλβ.-Ελλ. Α. Κ. Χρι-
στοφορίδου, 1904 στη λέξη.

Manósi, Μανώσης.

Από το ΒΑ Μάνος. Πρβ. Μπάμπης-Μπαμπόσης, βλ. Σταμνόπουλος,
1929, 153

Mitrácã, Μητράκας.

Από το BA Mítro = Δημήτριος, βλ. BA. Η μεγεθυντική κατάληξη -άκας συμφωνά με τον Σταμνόπουλο, 1929, 99 προέρχεται από από την κατάληξη της κοινής λατινικής -ac(c)us, ενώ ο Ανδριώτης, 1967 γράφει: -άκας < υποκορ. κατάληξη ουδ. ουσ. -άκι < υποκ. κτλ. ουδ. ουσ. -ιον.

Pahí, Παχής.

Από το ελλην. επίθ. παχύς, βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 81, 86.

Pandžǐálǎ, Παντζιάλας,

Paracóstǎ, Παπακώστας.

Δηλαδή Κώστας, ο παπάς. Βλ. BA.

Parahrístu, Παπαχρήστος.

Δηλαδή Χρήστος, ο παπάς. Βλ. BA

Paraoánu, Παπαϊωάννου.

Δηλαδή Ιωάννης, ο παπάς.

Paranastásǐ, Παπαναστάσης.

Δηλαδή Αναστάσης, ο παπάς. Βλ. BA.

Parastirǵ'ǐu, Παπαστεργίου.

Δηλαδή Αστέριος, ο παπάς. Βλ. BA.

Pasháliǐ, Πασχάλης.

Από BA Πασχάλης.

Patrí, Πατρός.

Patsǐǎ, Πάτσιας.

Pitšǐánǎ, Πιτσιάβας.

Prápǎ, Πράπας.

Από την αρβανίτικη λέξη prapë "άνθρωπος ανάποδος - κακός", βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 78.

Rédžǐu, Ρέτζιος.

Sîpǎrǎ, Σαμαράς.

Από το σαμάρι < λατ. SAGMARIUM, βλ. Ανδριώτης, 1967 και 4.35.

Samsúriǐ, Σαμσούρης.

Sk'éndu, Σκέντος.

Ισως να πρόκειται για αρβανίτικη λέξη.

Státhǐ, Στάθης.

Από το BA Στάθης.

Stúpǎ, Στούπας.

Το ΕΠ προέρχεται από την ΚΒ λέξη stúpǎ "νιφάδα του χιονιού" < λατ. STUPPA, βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Tócã, Τόκας.

Ο Σταμνόπουλος, 1929, 115 γράφει: "Στα σέρβικα Docca είναι χαϊδευτικό του Dobroslav. Δες G. Meyers Wtb. d. Alb. Spr. στη λ. dats. Το πορτογαλλικό Docca - θηλ. = Theodora. Πρβ. και το Tocco τ'όνομα των κυρίαρχων της Κεφαλονιάς. Δεν έχουν σχέση τα tocco = toccato και tocca, είδος μεταξωτού".

Tsilimígǎ, Τσιλιμίγκας.

Tšǐúhǎ, Τσιούχας.

Vag'élǐ, Βαγγέλης.

Πρόκειται για το ΒΑ Vag'élǐ = Ευάγγελος. Βλ. ΒΑ.

Vírǔ, Βύρος.

Zanéčǎ, Ζανέκας.

Ο Τριανταφυλλίδης, 1982 στη σελ. 14 γράφει: Ζάνας = βλάχικο ΒΑ του Γιάννης. Ο Σταμνόπουλος, 1929, 108 παράγει την υποκοριστική κατάληξη -έκας από την κατάληξη -eco (-ecco) που τη βρίσκει σε ιταλικά και ισπανικά ονόματα και θεωρεί ότι είναι μια διαλεκτική παραλλαγή της -acco, ίσως και της -icco.

Zarcanéǎ, Ζαρκανέλας.

Zérvǎ, Ζέρβας.

Από την ελληνική λέξη ζερβός, βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 53, 168.

Zǐšǐó, Ζησιός.

Από το ΒΑ Ζήσης.

4.8 ΠΑΡΩΝΥΜΙΑ (ΠΑΡ)

Adárǔ, Αντάρτης [ΕΠ: Κυρτέγος].

Ο κάτοχος διατέλεσε αντάρτης στον εμφύλιο.

Alécsǐ, Αλέξης [ΕΠ Ρέτζιος].

Εδώ έχουμε παραβίαση του κανόν: $-ΣΣ + i > -ΣΣi$, βλ. 2.2 επειδή το συμφωνικό σύμπλεγμα *es* έχει συμφωνική αξία.

Andrútsu, Ανδρούτσος [ΕΠ: Φόλιος].

Μεταφράζεται "μικρός άνδρας". Κατάγεται από το ελλ. άνδρας και την ΚΒ υποκοριστική κατάληξη -utsu. Το ΠΑΡ δεν έχει καμιά σχέση με το ελλην. ΕΠ Ανδρούτσος.

Argírǐ, Αργύρης [ΕΠ: Ζαρκανέλας].

Από το ελλην. ΒΑ Αργύρης που στα ΚΒΚΦ έχει υποτιμητική αξία και δεν χρησιμοποιείται ως ΒΑ.

Athinéǔ, Αθηναίος [ΕΠ: Μπούσιας].

Ο κάτοχος επισκέφτηκε κάποτε την Αθήνα και συνήθιζε να κομπιάζει υπερβολικά γι' αυτό.

Babáni, Μπαμπάνης [ΕΠ: Καραγκιόζης].

Από το γνωστό ληστή Μπαμπάνη, πρβ. τουρκ. babaanne "δηλωτικό συγγένειας", βλ. Red.

Bacólǎ, Μπακόλας [ΕΠ: Καψάλης].

Πρβ. ελλην. ΕΠ Μπακόλας το οποίο προέρχεται από τα ιταλικά.

Balácǎ, Μπαλάκας [ΕΠ: Καρανάσιος].

Το ΠΑΡ προέρχεται από το τουρκ. balak "μικρό ζώο", βλ. Red. Balak'ícǎ, Μπαλακίκος [ΕΠ: Καρανάσιος].

Πρόκειται για το ΠΑΡ balácǎ, βλ. παραπάνω, στο οποίο προστέθηκε η υποκοριστική κατάληξη -ícǎ < λατ. -ICCUS, ελλην. -ικός, βλ. 2.35.

Balaúřǎ, Μπαλαούρας [ΕΠ: Παπαστεργίου].

Πρβ. το ελλην. ΕΠ Μπαλαούρας το οποίο είναι βενετσιάνικης καταγωγής.

Bal'íák'í, Μπαλιάκης [ΕΠ: Γκίνας].

Το ΠΑΡ προέρχεται από το ΚΒ bál'íu "ζώο με μαύρο κορμί και άσπρο κεφάλι", βλ. ΠΟΙΜ. Σύμφωνα με τον Parahagi, 1974 το bál'íu παράγεται από το αλβανικό bal'. Ο Ανδριώτης, 1967 στη λ. γράφει: "μπάλιος= επιθ., ασπροκέφαλος, για πρόβατο* μεσν. μπάλιος και βάλας < αρχ. ρωμαν. baliũ (Kr. Sandfeld, Ling. balkan. 66). Κατά G. Meyer, N.S 2,69 αλβ. balio. Απίθανη η παραγωγή του Α. Παπαδοπ. στο Λεξ. Αρχ. 5,131 από το βαλιός". Ο Φλώρος, 1980 πιστεύει ότι η ελλην. λέξη μπάλιος είναι αντιδάνειο. Το αρχ. βαλιός έγινε baliu στα κουτσοβλάχικα και ξαναγύρισε. Η κατάληξη -ák'í είναι η υποκοριστική κατάληξη -άκης, πρβ. Καζαντζάκης, βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 99. Ο κάτοχος απέκτησε το συγκεκριμένο ΠΑΡ επειδή έχει μια άσπρη φούντα στα μαύρα μαλλιά του.

Bamóťsinǎ, Μπαμότσινας [ΕΠ: Δάλαμήτρας].

Baragóťi, Μπαραγκότης [ΕΠ: Πάτσιας]

Ίσως από ελλ. παράγκα < ιτ. baracca, βλ. Ανδριώτης, 1967, στη λέξη. Ο Σταμνόπουλος, 1929, 129 στην κατάληξη -ότης παραβάλλει την ιταλική κατάληξη -ότοή -όττο και σημειώνει ότι η κατάληξη αυτή στα ρουμάνικα βαφτιστικά λειτουργεί ως χαϊδευτική. Η άποψη του Σταμνόπουλου είναι αμφισβητήσιμη.

Barbáťi, Μπαρμπάτης [ΕΠ: Μπούσιας].

Από ΚΒ bîrbátu "άνδρας" < λατ. BARBATUS "ο έχων γένεια". Το μ της κατάληξης έγινε i από ελληνική επιρροή. Πρβ. τα ελληνικά επώνυμα που λήγουν σε -ης π.χ. Καμπέρης, Καβάφης, βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 76. Το φαινόμενο συναντάται πιο συχνά στα ΚΒΚΦ απ'ότι σε άλλα ΚΒ ιδιώματα.

Batás'í, Μπατάσης [ΕΠ: Πιτσιάβας].

Batól'íǎ, Μπατόλιος [ΕΠ: Σαμάρας].

Πρβ. τον Μπατόλιο, τον ιταλό στρατηγό του Μουσολίνι.

Báǎ, Μπάος [ΕΠ: Μπούσιας].

Πρόκειται για ηχομιμητική λέξη.

Bažíácǎ, Μπαζιάκας [ΕΠ: Πατρός].

Από το ΚΒ bazácǎ "κοιλιά" < τουρκ. bezâqa "κοιλιά", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Biš'íarí, Μπισιάρης [ΕΠ: Ρέτζιος].

Calamátǎ, Καλαμάτας [ΕΠ: Κωτούλης].

Από την πόλη Καλαμάτα.

Cal'iaçy, Καλιάκος [ΕΠ: Μπέης].

Το Καλιάκος αποτελεί οικογενειακό όνομα στα Φωτεινά. Ο κάτοχος είχε κάποια σχέση με ένα μέλος αυτής της οικογένειας. Η δημιουργία ΠΑΡ από ελληνικά επώνυμα είναι σύνηθες φαινόμενο στην Καρίτσα.

Cambériç, Καμπέρης [ΕΠ: Καλαμπούκας].

Από το τουρκ. kamber "δούλος", βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 69, Κασίνης, 1988, 179 και Red στη λέξη.

Caménuç, Καμένος [ΕΠ: Ευαγγέλου].

Ο κάτοχος κάποτε είχε καεί.

Canáliç, Κανάλης [ΕΠ: Παντζιάλας].

Από το ελλην. κανάλι < λατ. CANALIS "διώρυγα", βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Canforiáç, Κανφοριάης [ΕΠ: Καραγιάννης].

Από την ελληνική λέξη καμφορά στην οποία προστέθηκε η ΚΒ κατάληξη -iáç. Ο κάτοχος απέκτησε το ΠΑΡ επειδή αρεσκόταν στη χρήση της καμφοράς. Για την κατάληξη -iáç, βλ. 2.37.

Caparáç, Καπάρας [ΕΠ: Πατρός].

Το Καπάρας είναι επώνυμο στη Βέροια. Ο κάτοχος δούλευε μαζί με κάποιον επονομαζόμενο Καπάρα.

Caracustíçy, Καρακωστικός [ΕΠ: Παντζιάλας].

Θα μπορούσαμε να το μεταφράσουμε "μαύρος Κώστας". Το πρώτο συνθετικό της λέξης είναι το τουρκικό kara "μαύρος, φοβερός", βλ. Red. Το δεύτερο συνθετικό είναι το ΒΑ Custíçy = Κωνσταντίνος, βλ. ΒΑ.

Carah'itā, Καραχήτας [ΕΠ: Ντούφας].

Εδώ το τουρκ. kara "μαύρος, φοβερός", βλ. Red, προστέθηκε στο Χήτας που είναι επώνυμο κατοίκου του Δίου. Χήτας > Χρήστος.

Caraiçey, Καραϊσκος [ΕΠ: Στάθης].

Ο Τριανταφυλλίδης, 1982, 104, 141 συνδέει το Καραϊσκος με το Καραϊσκάκης. Το σίγουρο είναι ότι το πρώτο συνθετικό του ονόματος είναι το τουρκ. kara "μαύρος, φοβερός", βλ. Red.

Caramúlā, Καραμούλας [ΕΠ: Τσιλιμίγκας]

Από το τουρκ. kara "μαύρος, φοβερός" και το ΚΒ mūla = μούλα < ιτ. mula, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Cararúliç, Καραπούλιας [ΕΠ: Πάτσιας].

Θα μπορούσαμε να το μεταφράσουμε "μαυροπούλης". Δηλαδή εδώ το τουρκ. kara συνδυάζεται με το ΚΒ rúliç "πουλί" < πουλί.

Catráñç, Κατράνας [ΕΠ: Καρανικόλας].

Από το ΚΒ catráñç "μαύρη μπογιά" που προέρχεται από τουρκ. katrân, βλ. Red.

Cátsariç, Κάτσαρης [ΕΠ: Ευαγγέλου].

Από το ελληνικό επίθετο κατσαρός.

Cóndu, Κοντός [ΕΠ: Πάτσιας].

Από το ελληνικό επίθετο κοντός.

Créstă, Κρέστας [ΕΠ: Μπούσιας].

Προέρχεται από το ΚΒ criástă "λειρί του κόκκορα" < λατ. CRISTA "λόφος", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Cucurák'ia, Κοκοράκιας [ΕΠ: Ζαρκανέλας].

Από το ελλην. κοκκοράκι. Η κατάληξη -ακίας είναι υποτιμητική Πρβ. το γυαλάκιας. Βλ. Ανδριώτης, 1967 για την κτλ.

Culúsi, Κουλούσης [ΕΠ: Καρανικόλας].

Το ΒΑ Culúsi = Νικόλαος, βλ. ΒΑ κατάντησε ΠΑΡ. Σήμερα δεν χρησιμοποιείται πλέον ως ΒΑ. Ο κάτοχος απέκτησε το ΠΑΡ επειδή το ΒΑ του πατέρα του ήταν Culúsi. Στα ΒΑ Cólă - Culúsi πρβ. τα Τέγυ - Τιγύşu = Αστέριος. Η κτλ. -úsi < σλαβ.;

* Cúri, Κουρής [ΕΠ: Τσιούχας].

Από το ΚΒ cûry "πισινός" που προέρχεται από το λατ. CULUS "πρωκτός", βλ. Νικολαΐδης, 1909 στη λέξη. Κατάληξη -i αντί -u από ελληνική επίδραση.

Cuscónă, Κουσκόνα [ΕΠ: Παπαστεργίου].

Από το ΚΒ cucónă "όμορφη κοπέλα". Πρβ. το ελλην. κοκόνα < ρουμ. coşona, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη. Σύμφωνα με τις πληροφορίες μου το s λειτουργεί υποτιμητικά.

Cutak'idi, Κουτακίδης [ΕΠ: Πατρής].

Ο κάτοχος πήρε το ΠΑΡ από το γιατρό Κουτακίδη που έχει κλινική στην Κατερίνη.

Cutétsă, Κουτέτσας [ΕΠ: Πιτσιάβας].

Από το ελλην. κοτέτσι που προέρχεται από το σλαβικό cotets, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Cutsină, Κουτσίνας [ΕΠ: Ζανέκας].

Υποκοριστικό του ΒΑ Cótşiu = Κωνσταντίνος, βλ. ΒΑ. Η κατάληξη -ίνας σύμφωνα με τον Σταμνόπουλο, 1929, 214 προέρχεται από τη λατινική -INUS. Σ' αυτό συμφωνεί και ο Ανδριώτης, 1967, που λέει ότι είναι καταλ. θηλ. ανδρωνυμ. και προσηγορικών. Το παρωνύμιο δεν αποτελεί βαπτιστικό.

Cutşik'ia, Κουτσιούκης [ΕΠ: Καραγεώργιος].

Από το τουρκ. küçük "μικρός", βλ. Red και Τριανταφυλλίδης, 1982, 70 στη λ. κουτσούκος και ακόμη βλ. Κασίνης, 1988, 261.

Dadóca, Νταντόκας [ΕΠ: Παπαστεργίου].

Από το ΚΒ dáda "θεία" < τουρκ. dada "νταντά", βλ. Red. Για την κατάληξη -ος που στα ρουμάνικα είναι μεγεθυντική και χειροτερευτική, βλ. Σταμνόπουλος, 1929, 114. Η απόδοση στα νέα ελληνικά θα μπορούσε να είναι "παλιόγρια".

Dála, Ντάλας [ΕΠ: Τόκας].

Από το αλβανικό dhäle "ξυνόγαλο", βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 80.

Dána, Νάνας [ΕΠ: Παντζιάλας].

Από τουρκ. dana "μοσχάρι", βλ. Red και Τριανταφυλλίδης, 1982, 72.

Daudzá, Νταουτζής [ΕΠ: Φόλιος].

Πρόκειται για λέξη τουρκικής καταγωγής.

* Custandúli, Κωνσταντούλης [ΕΠ: Τζικακόλιας].

Πρόκειται για το ελλην. Κωνσταντίνος + το κουτσοβλάχικο ΒΑ Dúl'io = Κωνσταντίνος, βλ. ΒΑ.

Davióti, Νταβιώτης [ΕΠ: Πατρής].

Όπως δηλώνει η κατάληξη -ιώτης, πρόκειται για πατριδωνυμικό επώνυμο, βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 25, 29. Από χωριό Νταβιά.

Didóni, Ντιντόνης [ΕΠ: Σκέντος].

Πρόκειται για παραλλαγή του ΒΑ Dóna = Αντώνιος, βλ. ΒΑ.

Duficák'ia, Ντουφικάκας [ΕΠ: Παπαστεργίου].

Από το ΚΒ dufék'ia < τουρκ. tüfek "τουφέκι", βλ. Red. Η κατάληξη -άκας έχει μειωτική έννοια, βλ. Ανδριώτης, 1967. Πρβ. το ΠΑΡ Cucurák'ia και τα γυαλάκας, τυχεράκας κλπ.

Dulédzicã, Ντουλέντζικας [ΕΠ: Παπαχρήστος].

Από το ΒΑ Dúlã = Κωνσταντίνος, βλ. ΒΑ και το παλιότερο ΒΑ Dzicã που πλέον δεν χρησιμοποιείται ως τέτοιο αλλά το συναντούμε σήμερα στα παρωνύμια και στα επώνυμα. Πρβ. τα ΕΠ Dzicacól'ia και Dzicambiãcã.

Dúrma, Ντούρμας [ΕΠ: Παπαναστάσης].

Από το τουρκ. dúrma "συνεχώς".

Dzicã, Τζίκας [ΕΠ: Τζικαμπιάκας].

Είναι φανερό ότι το ΠΑΡ προήλθε από το πρώτο συνθετικό του οικογενειακού ονόματος. Για το Dzicã βλ. παραπάνω στη λέξη Dulédzicã.

Dzík'ia, Τζίκης [ΕΠ: Μπούσιος].

Από το Dzicã, βλ. παραπάνω στη λ. Dulédzicã. Το ã της κατάληξης έγινε i από ελληνική επιρροή.

Daniíl, Δανιήλ [ΕΠ: Σαμαράς].

Είναι συνηθισμένο φαινόμενο στα ΚΒΚΦ ένα ελληνικό βαπτιστικό ή επώνυμο να καταντά παρωνύμιο.

Eg'éfalu, Εγκέφαλος [ΕΠ: Καραμπατάκης].

Falácrã, Φαλάκρας [ΕΠ: Μπατζογιάννης].

Falag'íti, Φαλαγγίτης [ΕΠ: Μανώσης].

Farmák'ia, Φαρμάκας [ΕΠ: Ρέτζιος].

Από ελλην. φαρμάκι.

Fiãcã, Φιάκας [ΕΠ: Ρέτζιος].

Από ελλην. αφτιάκας.

Gad ára, Γκαντάρας [ΕΠ: Ζανέκας].

Ο κάτοχος πήρε το ΠΑΡ από το γνωστό ληστή Γκαντάρρα που ήταν το πρωτοπαλλικάρο του φοβερού Γιαγκούλα. Η συμμορία τους έδρασε στην περιοχή του Ολύμπου γύρω στα 1912.

Gaganísi, Γκαγκανύσης [ΕΠ: Πάτσιος].

Από το ΒΑ Nísi = Διονύσιος, βλ. ΒΑ, προέρχεται το δεύτερο συνθετικό της λέξης. Το á συνθ. από τουρκ. gaga "ράμφος", βλ. Red.

Galúlã, Γκαλούλας [ΕΠ: Μητράκας].

Το δεύτερο συνθετικό της λέξης από το ΒΑ Lúli = Θεόδωρος, βλ. ΒΑ. Πρβ. Gaganísi.

Gambégǎ, Γκαμπέγκας [ΕΠ: Ζησιός].

Από το ελλην. επώνυμο Γκαμπέγκας.

Gánǎ, Γκάννας [ΕΠ: Τόκας].

Από ελλην. Γκάρνας, ΕΠ στη Ν. Έφεσσο. Ο κάτοχος του ΠΑΡ έμοιαζε στη συμπεριφορά με τον κάτοχο του ΕΠ. Περίεργη η αντικοιτάσταση του ρ από το ν.

Garáni, Γκαράνης [ΕΠ: Μπαλάφας].

Garbí, Γκαρπής [ΕΠ: Καραγκιόζης].

Από το όνομα του Ν.Δ ανέμου Γαρμπή που προέρχεται από το αραβ. garbî "δυτικός", βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Garíla, Γκαρίλας [ΕΠ: Μπούσιας].

Το επώνυμο Γκαρέλης ανήκει σ'έναν κάτοικο της Ν.Εφέσσου Πιερίας. Ο κάτοχος του παρωνυμίου όπως και του επωνύμου, φημίζεται για τον κακό του χαρακτήρα.

Gártsu, Γκάρτσος [ΕΠ: Κούρτης].

Gašǎk'ǎ, Γκασιάκης [ΕΠ: Μπατσογιάννης].

Gávani, Γκάβαρης [ΕΠ: Δαλαμήτρας].

Gazína, Γκαζίνας [ΕΠ: Παντζιάλας].

Από τη λ. γκάζι. Για την κατάληξη -ίνας βλ. παραπάνω στο Cutsínǎ.

Gíllǎ, Γκαλίνας [ΕΠ: Μπούσιας].

Από ΚΒ gíllǎ "κότα" < λατ. GALLINA, βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Glóthi, Γκλόθης [ΕΠ: Στάθης].

Πρόκειται για ηχομιμητική λέξη - γκλου! (ήχος).

Gópi, Γκόπης [ΕΠ: Δαλαμήτρας].

Gurmáni, Γκουρμάνης [ΕΠ: Δαλαμήτρας].

Gurtsulégu, Γκουρτσουλέγκος [ΕΠ: Παπαστεργίου].

Από το górtsu "αχλαδιά" + légu "δένω". Για το górtsu πρβ. το αλβ. gorricë "αχλαδιά" και το σλ. górtsu "αχλαδιά", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Το légu "δένω" < λατ. LEGO "λέγω, συλλέγω", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

G'égǎ, Γκέγκας [ΕΠ: Μπατσογιάννης].

Από το αλβ. Gegë "ο κάτοικος της Ιλλυρίας", βλ. Χριστοφορίδης, 1904 στη λέξη. Ο Φλώρος, 1980 γράφει: "Γκέγκας = όνομα οικογενειακό αλβανικής προέλευσης και σημαίνει 1) αυτόν που ανήκει στη φυλή των Γκέκηνων, η οποία είναι μια από τις 4 φυλές των Αλβανών και κατοικεί στη Β. Αλβανία. Οι εθνολόγοι Sufflay και Jireček καθόρισαν με μεγάλη ακρίβεια τη θέση της φυλής κατά τον μεσαίωνα και νεώτερα χρόνια. Ο Ι. Θωμόπουλος (Πελασγικά: Αθήναι 1912 σελ. 821) σχετίζει τη λέξη με το Ελλην. Γίγας. 2) σημαίνει τον απολίτιστο και πεισματάρη". Ο κάτοχος του ΠΑΡ δούλευε σαν Γκέγκας, δηλ. δούλευε σκληρά.

G'ícɤ, Γκίκος [ΕΠ: Καντζάς].

Από το Gug'ícɤ που είναι υποκοριστικό του Gόγο = Γεώργιος, βλ. ΒΑ. Η κατάληξη -ícɤ είναι υποκοριστική.

G'íziã, Γκίζιας [ΕΠ: Παντζιάλας].

Από το ΚΒ g'ízã "τυρί αποβουτυρωμένο". Το g'ízã < αλβ. gjizë "είδος τυρού παραγομένου εξ οξυγάλακτος", βλ. Νικολαΐδης, 1909 και Αλβ.-Ελλ. Λ. Χριστοφορίδου, 1904 στη λέξη.

Γάλɤ, Γάλλος [ΕΠ: Τζικακόλιας]

Από το εθνικό Γάλλος.

Gal'íãndrã, Γαλιάντρα [ΕΠ: Παντζιάλας].

Από ελλην. γαλιάντρα "είδος πουλιού".

Γάτã, Γάτας [ΕΠ: Καλαμπούκας].

Από ελλ. γάτα.

Γρίνã, Γρίβας [ΕΠ: Καραγκιόζης].

Από ελλην. γρίβας "γκρίζο άλογο". Ο Ανδριώτης, 1967 δίνει δύο εκδοχές για την ετυμολογία της λέξης: 1) γρίβας < ιτ. grigio (Σ. Ξανθουδ. στο Λεξ. Αρχ. 6, 330) και 2) γρίβας < γοιθ. *grêwa (G. Meyer, N.S. 2, 81).

Γυμάρɤ, Γουμάρος [ΕΠ: Πατρής].

Από ΚΒ γυμάρɤ "γαϊδούρι" < γομάρι.

Γυνέλιã, Γουβέλης [ΕΠ: Παπαχρήστος].

G'íãgúlã, Γιαγκούλας [ΕΠ: Πιτσιάβας].

Από το γνωστό ληστή Γιαγκούλα, βλ. παραπάνω στο Gadárã.

G'íãnélì, Γιαννέλης [ΕΠ: Αδαμούλης].

Από το ΒΑ Γ'íãní = Ιωάννης, βλ. ΒΑ. Η κατάληξη -έλης < λατ. -έλης είναι υποκοριστική. Βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 123, 195, Σταμνόπουλος, 1929, 163 και Ανδριώτης, 1967.

Hadzí, Χατζής [ΕΠ: Δαλαμήτρας].

Από τουρκ. haci "προσκυνητής", βλ. Red.

Háscã, Χάσκας [ΕΠ: Σκέντος].

Από το ελλην. ρήμα χάσκω. Πρβ. το αποκριάτικο έθιμο Χάσκα.

Hascadúriã, Χασκαντούρης [ΕΠ: Σκέντος].

Από το χάσκω + ΚΒ dúriã < λατ. DURO "διαρκώ". Επομένως αυτός που χάσκει διαρκώς.

Hínã, Χήνας [ΕΠ: Καρανικόλας].

Από ελλ. χήνα.

K'ímídzák'íã, Κιμιτζάκας [ΕΠ: Κόσσυφας].

Από ΚΒ K'ímídzádzı̇ "οργανοπαίκτης". Πρβ. ελλ. κεμεντζές "είδος λύρας" < τουρκ. kemençe, βλ. Red.

K'írmilì, Κυρμιλής [ΕΠ: Ρέτζιος].

Από ελλην. Κυρ - Μελής: όνομα που υπήρχε στα παλιά αναγνωστικά του Δημοτικού.

K'ítséã, Κιτσέας [ΕΠ: Τσιλιμίγκας].

Από ελλ. Κίτσος + κτλ. -έας.

Láɤ, Λάκος [ΕΠ: Σαμσούρης].

Από ΒΑ Lácu = Θεόδωρος, βλ. ΒΑ. Το Lácu από ΒΑ κατάντησε ΠΑΡ Láilu, Λάιλος [ΕΠ: Ντινόκας και Πατρής].

Από ΚΒ láju "μαύρος" + το αρσ. άρθρο lu. Το láju < λατ.*LAJUS, βλ. Parahagi, 1974, στη λέξη. Δηλαδή Μαύρος.

Lámbru, Λάμπρος [ΕΠ: Ντόσης].

Από ελλ. Λάμπρος.

Lícã, Λίκας [ΕΠ: Ζαρκανέλας].

Από το ΒΑ Stalícã = Απόστολος, βλ. ΒΑ.

Lucadzã, Λουκατζής [ΕΠ: Χαρέλας].

Από τη στρατιωτική ιδιότητα του λοκατζή.

L'iópri, Λιόπρης [ΕΠ: Λαγός].

Το L'iópri < l'iópru "λαγός" < λατ. LEPUS, βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Το u της κατάληξης έγινε i από ελληνική επιρροή. Δηλ. Λαγός.

L'íulã, Λιούλιας [ΕΠ: Λιούλας].

Εδώ το ΕΠ κατάντησε ΠΑΡ όταν υιοθετήθηκε η ΚΒ προφορά του (l > l'). Το L'íulã < αλβ. lule - lúlja "λουλούδι", βλ. Αλβ.-Ελλ.Α. Χριστοφορίδου, 1904 στη λ.

Macalécã, Μακαλέκας [ΕΠ: Δαλαμήτρας].

Ένας Λιτοχωρινός χτίστης που ονομαζόταν Μακαλέκας, έμοιαζε στη μορφή με τον κάτοχο του ΠΑΡ.

Magálã, Μαγκάλας [ΕΠ: Καρανικόλας].

Πρόκειται για ένα ινδικό γυναικείο όνομα. Στα ΠΑΡ έφτασε μέσω ενός ελληνικού τραγουδιού.

Μαγαζιάρι, Μαγαζιάρης [ΕΠ: Καλαμπούκας και Καρανικόλας].

Από ελλην. μαγαζί + κτλ. -άρης < λατ.-aris, βλ. Σταμνόπουλος, 1929, 187. Ο κάτοχος συνήθιζε να τριγυρίζει στα μαγαζιά

Maléã, Μαλέας [ΕΠ: Κυρτέγος].

Ο Α. Παπαδόπουλος, Ιστ.Α. της ΠΔ, 1961 γράφει στο λήμμα Μαλέας: "επιθ. (μαλέας) από ουσ. μάλα "σύφιλη, ψώρα" + κτλ. -έας και σημαίνει 1)Ο πάσχων από σύφιλη. 2)Ο πάσχων από ψώρα. 3)Μεταφορικά πολύ φτωχός". Ο Τριανταφυλλίδης, 1982, 185. 171* σημειώνει: "Τα ονόματα σε -έας είναι βέβαια μανιάτικα, αλλά είχαμε και στη Μαύρη θάλασσα οικογενειακά καθώς Μανέας (μανίν ίσκα), Μαλέας (μάλα ψώρα) κλπ.

Malútã, Μαλούτας [ΕΠ: Τόκας].

Από ελλ. ΕΠ Μαλούτας.

Mándalu, Μανταλος [ΕΠ: Ντόσης].

Από ελλ. μάνταλο.

Mandzurã, Μαντζουράνας [ΕΠ: Παντζιάλας].

Από ελλ. μαντζουράνα.

Mardzéli, Μαρτζέλης [ΕΠ: Παπαστεργίου].

Πρόκειται για παραποίηση του ονόματος Βαγγέλης.

Mark'ítj, Μαρκίτης [ΕΠ: Ζέρβας].

Κάποιος ξένος, ο επονομαζόμενος Μαρκίτης φημιζόταν για τον κακό του χαρακτήρα. Ο κάτοχος είχε ανάλογο χαρακτήρα.

Mató, Ματός [ΕΠ: Παντζιάλας].

Πρόκειται για επώνυμο συγγενικού προσώπου από τη Λεπτοκαρυά.
Mérdžiu, Μέρτζιος [ΕΠ: Ζανέκα].

Ο Parahagi, 1974 στις λέξεις merge, mergiu, αναφέρει: "όνομα που δίνεται σε μουλάρι ή σκυλί που έχει χρώμα στικτό ή κα-
στανό" και ετυμολογεί τη λ. από το τουρκ. merdj (herdj ve
merdj), βλ. Κατσάνης, 1990, 66. Ο Rapelli, 1980, 113, δίνει
τύπους Merzi, merz, Merci από ένα *Merz της Μέσης Άνω Γερ-
μανικής. Στα ΚΒΚΦ ο χαρακτηρισμός merdziu αποδίδεται στο ά-
λογο που έχει τρία χρώματα: μαύρο, άσπρο και κόκκινο.

Mil'ióti, Μηλιώτης [ΕΠ: Καραγιάννης].

Από το ελλην. πατριδωνυμικό όνομα Μηλιώτης (Μηλιά).

Mímă, Μίμας [ΕΠ: Μπέης].

Πρβ. το ελλην. Μίμης, υποκοριστικό του Δημήτριος.

Mítă, Μήτας [ΕΠ: Μπούσιας].

Ο Μπούτουρας, 1912, 63 αναφέρει ότι το Μήτης στον Αίμο χρη-
σιμοποιείται ως υποκοριστικό του Δημήτριος.

Mirudák'î, Μυροδάκης [ΕΠ: Δαλαμήτρας].

Ο κάτοχος δούλευε στον γεωργό Μυροδάκη στη Ν. Έφεσσο.

Muhtâr, Μουχτάρης [ΕΠ: Σαμαράς].

Από τουρκ. muhtar "αρχηγός", βλ. Red. Ο κάτοχος διετέλεσε
πρόεδρος της κοινότητας.

Múk'ia, Μούκίας [ΕΠ: Μπέης].

Namótă, Ναμότας [ΕΠ: Πάτσιας].

Από τη βωμολοχία γαμώτο.

Ninanáină, Νινανάινας [ΕΠ: Μπαλάφας].

Από το ρεφρέν ενός ελληνικού τραγουδιού.

Nítsă, Νίτσας [ΕΠ: Σαμαράς].

Από το ΚΒ Nítsa = Ελένη, βλ. ΒΑ.

Nînimîná [ΕΠ: Πιτσιάβας].

Θα μπορούσαμε να το μεταφράσουμε "μονόχειρας". Το Nînimîná <
únă mîná "ένα χέρι". Το únă < λατ. UNUS "έννας" και το mîná <
λατ. MANUS "χέρι".

Panagúl'ǐǎ, Παναγούλιας [ΕΠ: Βύρος].

Από το γνωστό προπονητή του ποδοσφαίρου.

Papaí, Παπαής [ΕΠ: Κωσταβέλλης].

Papatsél'ǐ, Παπατσέλιος [ΕΠ: Πράπας].

Από ελλ. παπάς + ΒΑ Tsél'ǐu = Αστέριος, βλ. ΒΑ.

Pardáli, Παρδάλης [ΕΠ: Ντόσης].

Από το ελλ. επίθετο παρδαλός.

Pátǎ, Πάτας [ΕΠ: Τόκας].

Από το ελλ. ρήμα πατάω.

Patátǎ, Πατάτας [ΕΠ: Πάτσιας].

Από ελλ. πατάτα.

Piáco, Πιάκος [ΕΠ: Πάτσιας].

Píco, Πίκος [ΕΠ: Παπαϊωάννου]

Pitaláli, Πιταλάλης [ΕΠ: Καρανικόλας].

Από rítǎ "πίτα" + lálǎ "θείος". Το rítǎ < πίτα < ιτ. pitta < λατ. PICTA < πηκτική, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη. Το láli = κλητ. του lálǎ < τουρκ. lala "υπηρέτης για τη φύλαξη των παιδιών", βλ. Red.

Pirtîná [ΕΠ: Δαλαμήτρας].

Από ελλ. περπατάω. Ο κάτοχος περπατούσε ιδιόρρυθμα. Η κατάληξη -ίνας < λατ. -INUS, βλ. Σταμνόπουλος, 1929, 214.

Plastírǎ, Πλαστήρας [ΕΠ: Σαμαράς].

Από το γνωστό πολιτικό Πλαστήρα.

Pórcu, Πόρκος [ΕΠ: Δαλαμήτρας].

Το pórcu "γουρούνι" < λατ. PORCUS "γουρούνι".

Prasǎ, Πρασάς [ΕΠ: Γκίνας].

Ο κάτοχος ονομάστηκε Πρασάς επειδή πουλούσε πράσα.

Pudarúscu, Πουδαρούσκος [ΕΠ: Ευαγγέλου].

Από ελλ. ποδάρι + κτλ. -úscu.

Puluhróni, Πολυχρόνης [ΕΠ: Ευαγγέλου].

Από το ΒΑ Πολυχρόνης. Το συγκεκριμένο βαφτιστικό δεν χρησιμοποιείται ως τέτοιο στα ΚΒΚΦ. Εδώ έχει μειωτική αξία.

Ridǎzióni, Ριτζιόνης [ΕΠ: Μπατσογιάννης].

Salí, Σαλής [ΕΠ: Στάθης].

Από ελλ. σαλός. Πρβ. σαλεμένος.

Samúra, Σαμούρας [ΕΠ: Τσιλιμίγκας].

Από samúra "νυφίτσα" < τουρκ. samour, βλ. Νικολαΐδης, 1909 και Red.

Sarδέlá, Σαρδέλας [ΕΠ: Δαλαμήτρας].

Από ελλ. σαρδέλα.

Scráiã, Σκράιας [ΕΠ: Παπαναστάσης].

Από ελλ. σκαρφαλώνω. Ο κάτοχος όταν ήταν υλατόμος συνήθιζε να σκαρφαλώνει στα δέντρα.

Spirudúlã, Σπυρουντούλας [ΕΠ: Μπενς].

Ο Σπυρουντούλας (Σπύρος + Ντούλας = Κωνσταντίνος) υπήρξε αγροφύλακας στην Κονταριώτισσα. Ο κάτοχος έμοιαζε στη μορφή μαζί του.

Taǵárã, Ταγάρας [ΕΠ: Ζαρκανέλας].

Από taǵarı̃ "οδοιοπορικός σάκκος". Ο Papanagi, 1974 εξάγει τη λέξη από το τουρκ. daǵar, βλ. Red. Θα μπορούσαμε όμως να υποστηρίξουμε και μια άλλη εκδοχή. Το taǵarı̃ < ταγάρι < μεσν. ταγάριον, υποκορ. του ταγή (= σακίδιο για την ταγή του ζώου), βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Tak'ióftã, Τακιόφτας [ΕΠ: Σαμσούρης].

Πρβ. το ΒΑ Ták'ı = Δημήτριος, βλ. ΒΑ. Το ΒΑ του κατόχου κατάντησε παρωνύμιο. Το β' συνθετικό άγνωστης προέλευσης.

Találĩ, Ταλάλης [ΕΠ: Στάθης].

Από το τουρκ. tellâl, βλ. Red, μέσω του ελληνικού τελάλης.

Taratúrã, Ταρατούρας [ΕΠ: Δαλαμήτρας]

Πρόκειται για ηχομιμητική λέξη. Ο κάτοχος είναι πολυλογάς και μιλάει γρήγορα.

Tiǵúǵũ, Τιγούσος [ΕΠ: Καντζάς].

Από το Τέγυ = Αστέριος, βλ. ΒΑ + κτλ. -úǵũ.

Tîmîrã, Τομαράς [ΕΠ: Μπατσογιάννης].

Από ελλ. τομάρι.

Tîtîrîndã [ΕΠ: Δάφνης].

Πρόκειται για ηχομιμητική λέξη. Δηλαδή από tîtîrî (ήχος γκάιντας) + κτλ. -ντας. Για την κατάληξη βλ. στο ΕΠ Γουλάντας.

Treló, Τρελός [ΕΠ: Δαλαμήτρας].

Από ελλ. τρελός.

Tsácalũ, Τσάκαλος [ΕΠ: Ευαγγέλου].

Από ελλ. τσακάλι < τουρκ. sacal, ινδ. αρχής, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Tsalapátã̃, Τσαλαπάτας [ΕΠ: Ζησιός].

Από ελλ. τσαλαπατάω.

Tselĩ, Τσέλης [ΕΠ: Τζικακόλιας].

Από το ΒΑ Tsél'ıu = Αστέριος, βλ. ΒΑ.

Tsig'élĩ, Τσιγγέλης [ΕΠ: Τζικακόλιας].

Από το τουρκ. cengel, μέσω του ελληνικού τσιγγέλι, βλ. Ανδριώτης, 1967 και Red.

Tsiǵárã, Τσιγάρας [ΕΠ: Παπαστεργίου].

Από ελλ. τσιγάρο.

Tsil'íaǵã̃, Τσιλιάρας [ΕΠ: Παπαστεργίου].

Από το ΒΑ Tsél'ıu = Αστέριος, βλ. ΒΑ. Η κτλ. -άρας είναι μεγεθυντική.

Tsipunícǎ, Τσιπουνίκας [ΕΠ: Ζησιός].

Από το tsipúnĭ "παραδοσιακή στολή των βλάχων". Πρβ. τουρκ. zeboun, βουλγ. zabunče και ελλ. τσιπούνι, ζιπούνι, ζαπούνα. Βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Tsulúfrǎ, Τσουλούφρας [ΕΠ: Μπατσογιάννης].

Tsul'ǐǎ, Τσουλιάς [ΕΠ: Ντόσης]

Από ελλ. τσολιάς.

Tsúru, Τσούπος [ΕΠ: Καρανικόλας].

Το tsúru "βρέφος" < *PUTEUS > PUTUS, βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη. Ο Νικολαΐδης, 1909, εξάγει τη λέξη από το αλβ. tsiure. Η λέξη κοινή και στα αρβανίτικα.

Tšĭambalék'ĭ, Τσιαμπαλέκης [ΕΠ: Μπούσιας].

Tšĭambáši, Τσιαμπάσης [ΕΠ: Δαλαμήτρας].

Το tšĭambáši "έμπορος ζώων" < τουρκ. cambaz, βλ. Red,

Tšĭápi, Τσιάπης [ΕΠ: Καρανικόλας].

Από το tšĭápǎ "κρεμμύδι" < λατ. CAEPRA. Δηλ. Κρεμμυδάς. Το ǎ της κατάληξης έγινε ĭ από ελληνική επιρροή.

Tšĭócanǎ, Τσιόκανας [ΕΠ: Μανώσης].

Από το tšĭócanu "κουδούνι για ζώα". Ο Papahagi, 1974 δεν αναφέρει τη λέξη.

Tšutšul'ĭánu, Τσουτσουλιάνος [ΕΠ: Καραγιάννης].

Το tšutšul'ĭánu "τσαλαπετεινός" < βουλγ. čučulŭ + κτλ. -anu, βλ. Papahagi, 1974 στη λ.

Urthumîná, Οθωμανός [ΕΠ: Παντζιάλας].

Από ελλ. οθωμανός.

Vacáru, Βακάρος [ΕΠ: Καραγεώργιος].

Από λατ. *VACCARIUS "αγελαδάρης". Ο κάτοχος εξέτρεφε αγελάδες.

Varnánǎ, Βαρνάβας [ΕΠ: Τσιούχας].

Από το όνομα του επισκόπου Κίτρου και Κατερίνης, Βαρνάβα.

Varvátĭ, Βαρβάτης [ΕΠ: Δαλαμήτρας].

Από το vĭrvátu "γρήγορο άλογο" < λατ. BARBATUS. Πρβ. το βαρβάτος.

Vĭrnérǎ, Βιρβέρας [ΕΠ: Αδαμούλης].

Από το vĭrvirítsǎ "σκίουρος" < ελλ. βερβερίτσα < βουλγ. ver-verica < σλαβ. vĕverica, βλ. Γεωργακάς, 1982, 122. Η κατάληξη του ΠΑΡ είναι μεγεθυντική.

Vrétǎ, Βρέτας [ΕΠ: Κωσταβέλλης].

Ο Βρέτας υπήρξε αγροφύλακας στο Λιτόχωρο. Ο κάτοχος έμοιαζε στη μορφή μαζί του.

Vúlpiǎ, Βούλπιας [ΕΠ: Πατρός].

Το Vúlpiǎ "αλεπού" < λατ. VULPIS "αλεπού". Δηλ. ΠΑΡ: Αλεπού.

Βύμβᾱ, Βούμπας [ΕΠ: Γκίνας].

Πρόκειται για ηχομιμητική λέξη. Θα μπορούσαμε να τη μεταφράσουμε "πηδηχτούλης" - βουμπ (ήχος).

Βύρευ, Βούρκος [ΕΠ: Σαμαράς].

Από ελλ. βούρκος.

Ζάχο, Ζάχος [ΕΠ: Πιτσιάβας].

Ο κάτοχος δούλευε μαζί με κάποιον Ζάχο στο Λιτόχωρο.

Ζαμάνῐ, Ζαμάνης [ΕΠ: Ευαγγέλου].

Από ελλ. ΕΠ Ζαμάνης < τουρκ. zaman "εγγυητής, υπεύθυνος", βλ. Red και Κασίνης, 1988, 131.

Ζάνᾱ, Ζάνας [ΕΠ: Τσιούχας].

Πρόκειται για υποκοριστικό του Γιάννης που πλέον δεν χρησιμοποιείται ως ΒΑ. Πρβ. ΕΠ: Ζανέᾱ.

Ζινζέκ'ῐ, Ζιβζέκης [ΕΠ: Πιτσιάβας].

Από τουρκ. zenzek "ανάποδος", βλ. Red. Πρβ. ελλ. ζευζεύκης.

Ζιάᾱ, Ζιάκας [ΕΠ: Παντζιάλας].

Πρόκειται για ελληνικό επώνυμο.

Ζιουγᾱᾱ, Ζιουγάνας [ΕΠ: Παντζιάλας].

Ο Ζιουγάνας είναι έμπορος της Κατερίνης. Πρβ. το ΒΑ Ζιόγᾱ = Γεώργιος, βλ. ΒΑ.

5. ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ

5.1. Οι λόγοι που επιβάλλουν την έρευνα των ΚΒ τοπωνυμίων του ελληνικού χώρου είναι ποικίλοι και κυρίως αφορούν τις γλωσσοϊστορικές σχέσεις των βλαχόφωνων με τους ελληνόφωνους. Μια συστηματική έρευνα μπορεί να αποκαλύψει αξιόλογα στοιχεία για τις ρωμαϊκές επιδράσεις στον ελληνικό χώρο και γενικά για την παρουσία των Ρωμαίων.

Η τοπωνυμική εξέταση μιας ΚΒ κοινότητας όπως της Καρίτσας - Φτέρης μόνο ενδεικτική μπορεί να χαρακτηριστεί.

5.2. Η ΕΚΦΟΡΑ ΤΩΝ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ ΤΗΣ ΦΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΡΙΤΣΑΣ.

Όλα τα τοπωνύμια της Καρίτσας εκφέρονται εμπρόθετα. Στη Φτέρη εξαιρούνται από την εμπρόθετη εκφορά τα ακόλουθα τοπωνύμια: Griácă, Lívádi huáră, Mváli al armînu, Mváli al mórtu, Mvaliará και Piθaméni.

Οι προθέσεις με τις οποίες συντάσσονται είναι: La "σε, εις" < ILLAE - AD, Tu "σε" και Sta < στα

Το γενικό σχήμα εκφοράς έχει ως εξής:

I. La

1. La + αιτ. (ουσ./κ.0) (=κύριο όνομα).

La mîndînică "Στη μικρή στέρνα".

L'Ana "Στης Άννας".

2. La + αιτ. (ουσ.) + γεν. (ουσ. / κ.0).

La pistiriáma al arápu "Στη σπηλιά του αράπη".

La fúrnu al Γ'irásî "Στον φούρνο του Γιράση".

La gúnă alí úrsă "Στην τρύπα της αρκούδας".

La muáră al Γ'iórg'i "Στο μύλο του Γιώργη".

3. La + αιτ. (ουσ.) + αντων. (atsiá, atsiólu, δεικτ.)+αιτ.(επιθ.).

L'ápa atsiá cálida "Στο ζεστό νερό".

La fágũ atsiólu grîpsítlu "Στη γραμμένη οξιά".

4. La + αιτ. (ουσ. / κ.0) + προθ. (di, di la, cu, tu)+αιτ.(ουσ.).

La cália di Cîtîrîna "Στο δρόμο για την Κατερίνη".

La fîntîna di la mîndán'i "Στη βρύση με τις στέρνες".

La k'íátra cu gúni "Στην πέτρα με τις τρύπες".

La Γ'ianák'i tu váli "Στου Γιαννάκη στην κοιλάδα".

5. La + αιτ. (ουσ. / αριθμ. / επιθ.) + αιτ. (ουσ. / επιθ.).

La tréili fîntîn'i "Στις τρεις βρύσες".

La k'íátra buzí "Στην κρύα βρύση".

II. Tu

Tu + αιτ. (ουσ.).

Tu lifcúla "Στη λευκούλα".

Tu váltu "Στο βάλτο".

III. Sta

Sta + αιτ. (ουσ.).

Sta cócala "Στα κόκκαλα".

Η αιτιατική που ακολουθεί την πρόθεση μπορεί να είναι έναρ-
θρη: La mundînica "Στη μικρή στέρνα", La cucótlu "Στον κόκορα" ή
άναρθρη: La flámburā "Στο φλάμπουρο", La cucótlu "Στον κόκορα".

5.21. Τα κύρια και πιο συχνά στοιχεία που διαμορφώνουν την τοπωνυμία της Φτέρης-Καρίτσας είναι οι γεωγραφικοί όροι: Άγρυ "αγρός", cáli "δρόμος", fîntîna "πηγή, βρύση", (m)νάli "κοιλιάδα" κλπ.

Δεύτερο στοιχείο είναι τα κυριώνυμα, δηλ. ονόματα ιδιοκτητών, αγρών, δασικών εκτάσεων, μύλων, φούρνων κλπ.

Τρίτο χαρακτηριστικό των τοπωνυμίων της Φτέρης-Καρίτσας είναι οι σύνθετες δομές (δηλ. περισσότερες από μία λέξη), π.χ. Το ζεστό το νερό, Η γραμμένη η οξιά, Η πέτρα η ψηλή, Η πέτρα η κόκκινη, Η πέτρα με τις τρύπες κλπ. κατασκευές όχι πολύ συχνές στην ελληνική τοπωνυμία.

5.3. Από τα 97 ΤΟΠ της Φτέρης τα 45 είναι ελληνικής καταγωγής όπως: Διμάτι, Léfcā, Pal'íocastru, Pal'íuhórafí, Pírγy, Sclánu, Símáry, Stifaní, Vaθílacū κλπ. Από τα 54 ΤΟΠ της Καρίτσας τα 30 είναι ελληνικής καταγωγής όπως: Άγρυ, Aráry, Castrák'í, Címári, Cséracu, Curimbl'íámā, Lifcúla, Mitóh'í, Órn'í κλπ. Όλες αυτές οι λέξεις, εκτός από το Cséracu που είναι άγνωστη η σημασία του στους Καριτσιώτες, αποτελούν μέρος του λεξιλογίου τους και γι'αυτό μπορούμε να ισχυριστούμε ότι ονοματοθέτες ήταν οι ίδιοι οι κάτοικοι. Αξιοσημείωτα είναι τα παλιά ελληνικά δάνεια της Φτέρης όπως: Sturnārí < στορούνη, Panóri < πανώριος < πανώραιος, Dési < δέσις, Cufuriárā < κούφίζω, Amvéla < αβδέλλα. Έτσι η ελληνική επίδραση είναι ενσωματωμένη στα ΚΒΚΦ χωρίς τη μεσολάβηση Ελλήνων ονοματοθετών. Η ύπαρξη παρόμοιων τοπωνυμίων και σε ελληνόφωνους μαρτυρεί την απώτερη σχέση ελληνόφωνων και βλαχόφωνων και τον κοινό γλωσσικό θησαυρό τους.

5.31. Τα λατινικής καταγωγής ΤΟΠ της Φτέρης είναι 26 και της Καρίτσας 6 π.χ. Φτέρη: Tréi fîntîn'í, Stívíniri, Sicári, Mváli al mórtu, k'íátrā atsiá análtā κλπ. Καρίτσα: Córnu, Dzádā, Nútší κλπ. Σ'αυτήν την κατηγορία φυσικά δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι οι ονοματοθέτες ήταν Φτεριώτες-Καριτσιώτες. Τον μεγάλο αριθμό των λατινογενών ΤΟΠ της Φτέρης σε αντίθεση με αυτών της Καρίτσας μπορούμε να τον αποδώσουμε στην αμιγέστερη ΚΒ που χρησιμοποιούσαν, δεδομένου ότι οι Φτεριώτες είχαν μικρότερη επαφή με ελληνόφωνους πληθυσμούς λόγω γεωγραφικών και άλλων συνθηκών. Το 1/4 περίπου των ΤΟΠ της Φτέρης είναι λατινογενή. Το γεγονός αυτό ίσως μαρτυρήσει την μακραίωνη ύπαρξη της Φτέρης.

5.32. Σε μια τρίτη κατηγορία μπορούμε να κατανέμουμε τα ΤΟΠ τουρκικής καταγωγής. Στη Φτέρη βρίσκουμε τα εξής 3: Buhîrîk'î, K'îün-g'îu και Pazarlı. Στην Καρίτσα έχουμε τα ακόλουθα 2: Bîtäk'î και Buğā. Το τελευταίο ΤΟΠ ακριβέστερα είναι κυριώνυμο τουρκικής προέλευσης. Ο μικρός αριθμός ΤΟΠ εδώ είναι αξιοσημείωτος και δημιουργεί ερωτηματικά για την επαφή των Φτεριωτών-Καριτσιωτών με τους Τούρκους. Σ'άλλα ΚΒ χωριά τα ΤΟΠ τουρκικής καταγωγής κατέχουν τη δεύτερη θέση αριθμητικά, βλ. Κατσάνης, 1990, 79.

5.33. Τα σλαβικής καταγωγής ΤΟΠ της Φτέρης είναι 7: Cucótu, Cupá-n'î, Δράγá, Δριγ'ítsá, Pistiriáüā (al aráru), Pluátsá, Vuľuágá, και της Καρίτσας 3: Gurtícü, Pistiriáüā, Vuľuágá. Όλα τα παραπάνω ΤΟΠ ανήκουν στη λεξολογική περιουσία των Φτεριωτών-Καριτσιωτών και το πιο πιθανό είναι ότι ονοματοθέτες ήταν οι ίδιοι οι κάτοικοι. Τίποτε δε δηλώνει ιδιαίτερες σχέσεις ή συμβίωση με σλαβόφωνους πληθυσμούς. Άλλωστε ο αριθμός είναι πολύ μικρός για να υποστηριχτεί κάτι τέτοιο, και σλαβογενή τοπωνύμια βρίσκουμε και σε άλλες περιοχές του ελληνικού χώρου όπως: Ίσβορος, Γκολίνα, Μουτσιάλες κλπ.

5.34. Στη Φτέρη συναντούμε και 3 ΤΟΠ αλβανικής καταγωγής: Bardzói, Butsiníši, Gúnā (alí úrsá). Η φωνητική και η μορφολογική τους εικόνα καθιστά εμφανές ότι οι ονοματοθέτες ήταν Φτεριώτες. Άλλωστε οι λέξεις bārdzu, bótsā και gúnā αποτελούν μέρος του λεξιλογίου της ΚΒΚΦ.

5.35. Η βουλγαρικής καταγωγής λέξη bārā στην Καρίτσα μετατρέπεται σε ΤΟΠ και στη Φτέρη είναι το β'συνθετικό του ΤΟΠ L'ianubāri.

5.36. Τέλος αριθμούμε άλλα 27 ΤΟΠ άγνωστης προέλευσης.

5.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ: Από τη διαπραγμάτευση και από το πλήθος των ΤΟΠ λατινογενούς καταγωγής προκύπτει ότι τα τοπωνύμια της Φτέρης κατά το μεγαλύτερο ποσοστό τους είναι πολύ παλιά. Τα ΤΟΠ της Καρίτσας είναι σαφώς νεώτερα όπως υποδηλώνει και η ιστορία του τόπου. Απόδειξη αυτού αποτελεί η διαπίστωση ότι τα μισά και πάνω ΤΟΠ είναι ελληνικής καταγωγής.

Ακόμη τα διάφορα τοπωνύμια της Φτέρης μας πληροφορούν ότι: α) Οι Φτεριώτες ήταν υλοτόμοι και κτηνοτρόφοι, β) Η Φτέρη κάποτε ήταν ένας οικισμός που είχε όλα τα μέσα για να ικανοποιεί τις πρωταρχικές ανάγκες επιβίωσης των κατοίκων της π.χ. Ο φούρνος του Γιράση, Ο μύλος του Γιώργη, Το υδραγωγείο, γ) Οι κάτοικοι καλλιεργούσαν σίκαλη και τέλος δ) Η θρησκευτική πίστη είχε γερά θεμέλια όπως μαρτυρούν τα ΤΟΠ που αντιστοιχούν σε εκκλησίες, ο αριθμός των οποίων κάθε άλλο παρά ευκαταφρόνητος είναι για ένα μικρό οικισμό σαν τη Φτέρη.

Επίσης τα διάφορα τοπωνύμια της Καρίτσας μας πληροφορούν ότι οι ασχολίες των Καριτσιωτών ήταν (και είναι) αγροτικές και εν μέρει κτηνοτροφικές.

Οι ξένες επιδράσεις δε φαίνεται να παίζουν ιδιαίτερο ρόλο και όπως προκύπτει έχουν υστερογενή σχέση με τους δύο οικισμούς.

Το τοπωνυμικό της Φτέρης και της Καρίτσας φαίνεται ότι διαμορφώθηκε από τους ίδιους τους κατοίκους.

Τα 26 λατινογενή και λατινοφανή τοπωνύμια της Φτέρης υποδηλώνουν ότι η ίδρυση του οικισμού χάνεται στα βάθη των αιώνων.

Ag'inicólǎ, L'Ag'inicóla. Στον Άγιο Νικόλαο.

Από ελλην. Άγι-Νικόλας.

Ag'iuunéri, L'Ag'iuunéri. Στο Αγιονέρι.

Από ελλην. άγιο + νερό.

Ag'iuthanási, L'Ag'iuthanási. Στον Άγιο Αθανάσιο.

Από ελλην. Άγιος Αθανάσιος.

Alóni al Samsúri, L'alónia al Samsúri. Στο αλώνι του Σαμσούρη.

Το κυριώνυμο Σαμσούρης υπάρχει ακόμα στην Καρίτσα.

Amvéla, L'amvéla. Στην αβδέλλα.

Ζώνυμο, για το amvéla, βλ. ΖΩΩ.

Anǎ, L'Ana. Στης Άννας.

Για το Anǎ βλ. ΒΑ. Εκεί πέθανε μια γυναίκα που ονομαζόταν Άννα.

Apǎ atsiá cálda, L'apa atsiá cálda. Στο ζεστό νερό.

Το apǎ < AQUA με τροπή του Qu > P, βλ. Κατσάνης, 1990, 82, cálda < λατ. CALDUS-A-UM και το atsiá, θ. του atselu "εκείνος" < ECCE + *ILLUS. Βλ. Papahagi, 1974 στις λέξεις. Η αντωνυμία στα ΚΒΚΦ είναι atsiólǎ "εκείνος" και όχι atselu.

Arbinésu, L'Arbinésu. Στον Αρβανίτη.

Από λατ. Albanensis, βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Arvaníti, L'Arvaníti. Στον Αρβανίτη.

Από ελλην. Αρβανίτης, μεσν. Αρβαν-ίτης < ΤΟΠ. Άρβανα < αλβ. Arbena (Π. Φουρίκ. στην Αθηνά 43,3). Βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Bardzói, La Bardzói. Στο μπαρτζόι.

Το bardzói < bǎrdzu "ασπρομάλλης". Το bǎrdzu από αλβ. bardhë "άσπρος", βλ. Papahagi, 1974 και Alb.-Eng. D., 1934 στη λέξη.

Bíthǎ, La bítha. Στη φαλάκρα.

Ίσως από αλβ. bythë, -a "πισινός", βλ. Γκίνης, Αλβ.-Ελλ. Λ., 1971.

Bubóli, La bubóli. Στα μπουμπόλια.

Από σλ. bóbǎ, βλ. Papahagi, 1974 στη λ. buból'e "φασόλι". Τα bubóli είναι μικροί κόκκινοι καρποί.

Buhîrík'i, La buhîrík'i. Στα μπουχαράκια.

Το buhîrícu (πληθ. buhîrík'i) < buharí ή buháru "καπνοδόχος" + υποκορ. κτλ. -ícu. Το buharí ή buháru < τουρκ. buhar "καπνός", βλ. Papahagi, 1974 και Red στη λέξη.

Búi, La búi. Στο μπούι.

Burdán'i, La burdán'i. Στα χόρτα.

Φυτώνυμο, βλ. ΦΥΤ στη λ. burdán'i.

Butsîníši, La butsîníši. Στο μπουτσινύση.

Η λέξη είναι σύνθετη από τη λ. bótsǎ "μπουκάλι" και από ένα βύ συνθετικό άγνωστης προέλευσης. Ο Νικολαΐδης, 1909 στη λ. bótsǎ παραβάλλει τα ιτ. bocca, βεν. bozza και αλβ. botse. Το μέρος μοιάζει με μπουκάλι.

Candíli, La candíli. Στο καντήλι.

Από ελλην. καντήλι < λατ. CANDELA "λύχνος", βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Caray'iórgu, La Caray'iórgulu. Στου Καραγιώργη.

Πρόκειται για κυριώνυμο που υπάρχει και σήμερα στην Καρίτσα.

Castanarió, Tu castanarió. Στο κασταναριό.

Ο τόπος είναι γεμάτος καστανιές.

Criunéri, La criunéri. Στο κρουνέρι.

Cucótu, La cucótu ή La cucótlu. Στον κόκορα.

Ζώνυμο, για το cucótu, βλ. ΖΩΩ.

Cufuriáră, La cufuriára. Στην κουφουριάρα.

Από cufurí "ευκοίλια" < ελλην. κουφίζω. Η κτλ. -ară (-áru) < λατ. -ARIUS, -ARIUM, βλ. Κατσάνης - Ντίνας, 1990, 132.

Cupán'í, La cupán'í. Στις κουπάνες.

Το cupánă (πληθ. cupán'í) "είδος λεκάνης" προέρχεται από π.σλ., βουλγ. koranja, βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Curcubéti, La curcubéti. Στις κολοκύθες.

Φυτώνυμο, για το curcubéti, βλ. ΦΥΤ στη λέξη curcubétă "κο-λοκύθα".

Curciful'íei, Tu curciful'íei. Στις τυφλοποντικοφωλιές.

Σύνθετη λέξη από τις ΚΒ λ. curcóni "τυφλοπόντικας", βλ. ΖΩΩ, και ful'íáua (πληθ. ful'íei) < ελλην. φωλιά. Η κατάληξη -íáua < λατ. -ELLA + ελλην. -εα, βλ. Κατσάνης, 1977α, 179-192.

Cuspíndzuru, La cuspíndzuru. Στο γκρεμό.

Από το ρήμα aspíndzuru "κρεμάω" < λατ. *EXPENDIOLARE, βλ. Papahagi, 1974 στη λ. Ο Papahagi δεν αναφέρει τη λέξη cuspí-ndzuru. Το cu ίσως είναι η γνωστή ΚΒ πρόθεση cu"με">λατ.CUM.

Dayáni, La dayáni.

Davéli, La Davéli. Στου Νταβέλη.

Ο Νταβέλης ήταν γνωστός ληστής που έδρασε στα ύστερα χρόνια της Τουρκοκρατίας, στην περιοχή του Ολύμπου.

Dúsă, La dúsă. Στη ντούσα.

Ίσως από dúsă "πηγαιμένη": θηλ. της μετοχής παρακειμένου dúsu, του ρ. dúcu "άγω" < λατ. DUCERE, βλ. Papahagi, 1974 στη λ. Πρόκειται για βρύση.

Δέσι, La dési. Στη δέσιν.

Από ελλην. δέσις. Εκεί δέναν το νερό για να κατέβει στο χωριό.

Dimáti, Tu dimáti. Στα δέματα.

Το dimáti (πληθ. dimáti) < ελλην. δέμα-δέματα.

Drágă, La drágă. Στην κοιλάδα.

Κατά G.Meyer, N.S.2,26 από σλαβ. drága "κοιλάδα", βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη δραγάτης.

Drigítsă, La drigítsă. Στη μικρή κοιλάδα.

Για το drágă βλ. παραπάνω. Η κατάληξη -ítsă είναι υποκοριστική.

Fágu atsiólŭ grípsítŭ, La fágu atsiólŭ grípsítlu. Στη γραμμένη οξιά.

Για το φυτώνυμο fágu, βλ. ΦΥΤ. Η αντωνυμία atsiólŭ "εκείνος" < λατ. ECCE + *ILLUS, βλ. Papahagi, 1974 στη λ. atselŭ. Το ρήμα grípsésŭ από ελλην. γράφω. Για την κατάληξη -ésŭ βλ. Κατσάνης-Ντίνας, 1990, 133.

Fîntîná di la mîndân'î, La fîntîna di la mîndân'î. Στη βρούση με τις στέρνες.

Το fîntîná "βρούση" < λατ. FONTANA "βρούση". Το mîntâni (πληθ. mîntân'î) "στέρνα" < bătân'î? < ? Βλ. Papahagi, 1974 στις λέξεις. Η πρόθεση di < DE και η la < ILLAE-AD, βλ. Κατσάνης-Ντίνας, 1990, 122. Πρβ. ελλην. μαντάνι.

Fîntînicŭ, La fîntînicŭ. Στη βρυσούλα.

Από fîntîná < FONTANA + υποκορ. κτλ. -ícŭ.

Flámburǎ, La flámburǎ ή Flámburŭ, La flámburŭ. Στο φλάμπουρο.

Από λατ. FLAMNULUM. Το παραδομένο λατ. l μεταλλάχτηκε σε πολλές καταλήξεις και σε ριζικά με το r. Δεν είναι εξακριβωμένο αν η λ. παραδόθηκε μέσω της ελλην. λέξης ή αν προήλθε απευθείας από τη λατ. Ο Σταμνόπουλος, 1929, 188 υποστηρίζει ότι η ελληνική λέξη προέρχεται από τα αρβανίτικα ενώ ο Ανδριώτης, 1967 από τα λατινικά.

Flîmburícǎ, La flîmburícǎ. Στο φλαμπουράκι.

Από flámburǎ, βλ. παραπάνω, + υποκορ. κτλ. -ícŭ.

Fúrnu al Γ'irásî, La fúrnu al Γ'irásî. Στο φούρνο του Γιράση.

Το fúrnu "φούρνος" < λατ. FURNUS, βλ. Papahagi, 1974 στη λ. Το Γ'irásî είναι κυριώνυμο.

Furtók'î, La furtók'î. Στο φουρτώκι.

Η λέξη άγνωστη. Εκεί ξεφόρτωναν τα ξύλα οι υλοτόμοι.

Fusk'ínǎ, La fusk'ínǎ. Στη φουσκίνα.

Από ελλ. φουσκί "κοπριά", μεταγ. φουσκ-ίον, υποκορ. του αρχ. φύσκη (Δ. Γεωργακ. στα Byzant.-Neugr. Jahrb. 14, 74), βλ. Ανδριώτης, 1967. Η κτλ. -ínǎ < λατ. -INUS, -A.

Griácǎ. Ελληνίδα.

Από λατ. GRAECA "ελληνίδα".

Gúnǎ alí úrsǎ, La gúnǎ alí úrsǎ. Στην τρύπα της αρκούδας.

Το gúnǎ < αλβ. gunë-a "σπηλιά", βλ. Papahagi, 1974 και Αλβ.-Ελλ. Α. Χριστοφορίδου, 1961 στη λέξη. Το úrsǎ < λατ. URSA "αρκούδα", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Γ'ianák'î tu váli, La Γ'ianák'î tu váli. Στου Γιαννάκη στην κοιλάδα.

Για το ΒΑ Γ'ianák'î = Ιωάννης, βλ. ΒΑ. Το váli "κοιλάδα" < λατ. VALLIS, βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Γ'iantsácŭ, La Γ'iantsácŭ. Στου Γιαννιτσάκου.

Πρόκειται για κυριώνυμο που δεν υπάρχει σήμερα στην Καρίτσα.

Γ'ianustámnu, La Γ'ianustámnu. Στου Γιαννουστάμου.

Από Γιάννος + Στάμος.

Γ'íúrti al Béi, La γ'íúrti al Béi. Στο γιούρτη του Βέη.

Το Béi -κυριώνυμο που υπάρχει και σήμερα- από τουρκ. Bey, βλ. Red.

Haiđári, La haiđári. Στο χαϊδάρι.

Πρβ. το Χαϊδάρι Αθηνών.

K'étri, La k'étri. Στις πέτρες.

Το k'iatra (πληθ. k'étri) < λατ. PETRA < πέτρα.

K'iatra atsia analta, La k'iatra atsia analta. Στην πέτρα την ψηλή.

Πολλές τοποθεσίες έχουν ως σημείο επισήμανσης του τοπωνυμίου μια πέτρα. Συνοδεύεται συνήθως από ένα χαρακτηριστικό του εδάφους. Το analta < λατ. ALTA "ψηλή".

K'iatra atsia arosa, La k'iatra atsia arosa. Στην κόκκινη πέτρα.

Το arosa < λατ. ROSEUS με προθετικό A- γιατί η λέξη αρχίζει από R- για το οποίο βλ. Κατσάνης, 1977, 44. Για τη διάδοση του τοπωνυμίου βλ. Στεργιόπουλος, 1928, 326: Πέτρα, Πέτρα Γραμμέν, Στ μιγάλ πέτρα, Τσ πέτρις, Ήπειρος. Βλ. Κατσάνης, 1990, 91.

K'iatra buzí, La k'iatra buzí. Στην κρύα πέτρα.

Ο τόνος κατεβαίνει στο επίθετο "buzi< τουρκ. buz "παγωμένος" βλ. Red. Ο Νικολαΐδης, 1909 και ο Parahagi, 1974 δεν αναφέρουν τη λέξη.

K'iatra cu gúni, La k'iatra cu gúni. Στην πέτρα με τις τρύπες.

Η πρόθεση cu < λατ. CUM, βλ. Κατσάνης- Ντίνας, 1990, 121. Το gúni (πληθ. gúni) < αλβ. gunë-a "σπηλιά", βλ. Parahagi, 1974 και Αλβ.-Ελλ.Λ. Χριστοφορίδου, 1961 στη λέξη.

K'ing'iu, La k'ing'iu. Στο υδραγωγείο.

Το k'ing'iu "χωμάτινος σωλήνας για την ύδρευση" προέρχεται από το τουρκ. kung "υδραγωγείο", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Πρβ. ελλην. κιούγκι < τουρκ. künk, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Lefca, La lefca. Στη λεύκα.

Φυτώνυμο, για το lefca βλ ΦΥΤ.

Livadi huara. Η χώρα, Λιβάδι.

Πρόκειται για το γνωστό Λιβάδι του Ολύμπου. Το huara < χώρα.

Lurisa, La lurisa.

Ίσως από luru "λύκος" < λατ. LUPUS + -isa < σλαβ.; Πρβ. citisa "γάτος."

Lurida, Tu lurida. Στη λουρίδα.

Από ελλην. λουρίδα < λατ. LORUM "λώρος", βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Lianubari, La lianubari.

Ο Νικολαΐδης, 1909 γράφει: bara, bari = μικρή λίμνη, έλος, κοιν. μπάρα, ρουμ. baltsis. Ο Parahagi, 1974 υποστηρίζει ότι bara < βουλγ. bara.

Muara al Giorgi, La muara al Giorgi. Στο μύλο του Γιώργη.

Το muara < λατ. MOLA "μύλος", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Για το BA Giorgi = Γεώργιος, βλ. BA.

Mindinica, La mindinica. Στη μικρή στέρνα.

Το mindani < batani? <?, βλ. Parahagi, 1974 στη λ. Πρβ. ελλ. μαντάνι. Η κατάληξη ica είναι υποκοριστική.

Murlá, La murlálu. Στο μουρλό.

Από ελλην. μουρλός.

Mutsósly, La mutsósly. Στου μυξιάρη.

Από λατ. MUCOSUS "μυξώδης, βλεννώδης", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Mváli al armíny. Κοιλάδα του βλάχου.

Το (m)váli "κοιλάδα" < λατ. VALLIS, βλ. Κατσάνης, 1990, 100 και το armíny "βλάχος" < λατ. ROMANUS, βλ. Parahagi, 1974 στις λέξεις.

Mváli al mórtu. Κοιλάδα του πεθαμένου.

Το mórtu < λατ. MORTUUS "πεθαμένος".

Mvaliará. Κακόλακας.

Από (m)váli "κοιλάδα" + aráyu "κακός" < λατ. REUS "κατηγορούμενος, κακός", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Paicóy, Tu paicóy.

Pal'iócastru, La pal'iócastru. Στο παλιόκαστρο.

Από ελλην. παλιόκαστρο.

* Panóri, La panóri. Στο πανώρι.

Πρβ. μεσν. πανώριος < μεταγν. παν-ώραιος, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Pazarlí, La pazarlí. Στο παζαρή.

Από τουρκ. pazar "παζάρι", βλ. Red + κατάληξη -λης. Για την κατάληξη βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 28.

Píryu, La píryu. Στον πύργο.

Από ελλην. πύργος.

Pistiriáya al aráyu, La pistiriáya al aráyu. Στη σπηλιά του αράπη.

Το pistiriáya < π.σλ. peštera "σπηλιά", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Piθaméni. Πεθαμένοι.

Από ελλην. πεθαμένοι.

Pluótsă, La pluótsă. Στην πλάκα.

Από π.σλ., βουλγ. ploča "πέτρα", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Rózică, La rózică. Στην πόζικα.

Εκεί ξεπέζευαν τα άλογα ερχόμενοι από την Καρίτσα και πέζευαν για να φύγουν.

Pumk'ícă, La pumk'ícă. Στη γεφυρούλα.

Πρβ. Β.ιδιώματα: pung'ícă < pung'e "γέφυρα" (< PONTEM) + ícă, υποκοριστική κατάληξη.

Rúgă, Tu rúgă. Στη ρούγα.

Από ελλην. ρούγα < λατ. RUGA, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Sclánu, La sclánu. Στου σκλάβου.

Από ελλην. σκλάβος.

*Pal'íuhórafí, La pal'íuhórafí. Στα παλιοχώραφα.

Από ελλην. παλιοχώραφα.

Sicárǎ al Papacóstǎ, La sicára al Papacósta. Στη σίκαλη του Παπακώστα.

Το sicárǎ < λατ. SECALE "σίκαλη", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.
Το Papacóstǎ είναι κυριώνυμο, βλ. ΕΠ.

Siráni, La siráni.

Sicári, La sicári. Στις σίκαλες.

Για το φυτώνυμο sicárǎ "σίκαλη", βλ. ΦΥΤ.

Símáru, La símaru. Στο σαμάρι.

Από ελλην. σαμάρι, μεσν. σαμάριν < σαγμ-άριον, υποκορ. του αρχ. σάγ-μα. Κατά Γ. Χατζιδ. στην Επιστ. Επειτ. Πανεπ. 14,5 κ εξ. από το λατ. SAGMARIUM "υποζύγιο" με νέα επίδραση του σάγμα. Βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λ.

Spanualéxi, La Spanualéxi. Στο σπανό Αλέξη.

Από σπανός + Αλέξης.

Stamúli, La Stamúli. Στου Σταμούλη.

Κυριώνυμο, που δεν υπάρχει σήμερα στην Καρίτσα.

Stifaní, La stifaní. Στο στεφάνι.

Από ελλην. στεφάνι ή Στεφανής.

Stímîríi, La Stímîríi. Στην Παναγία.

Από λατ. SANCTA + MARIA.

Stîvíniri, La Stîvíniri. Στην Αγία Παρασκευή.

Από SANCTA VENUS - EREM "θεά Αφροδίτη".

Stól'iu, La stól'iu. Στο στόλο.

Από ελλην. στόλος.

Sturnári, La sturnári. Στα στουρνάρια.

Από ελλην. στουρνάρι "σκληρή πέτρα" < *στορυνάριον, υποκ. του μεταγν. στορύνη, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη. Κατά τη γνώμη του Φλώρου, 1980 η λέξη είναι αντιδάνειο. KB sturnári < αρχ. ελλην. στορύνη.

Tréi fîntín'i, La tréili fîntín'i.

Το tréi < λατ. TRES, TRIA και το fîntîna από λατ. FONTANA, βλ. Papahagi, 1974 στις λέξεις.

Túrlǎ, La túrla. Στο λόφο.

Πρβ. ελλην. τούρλα - τουρλώνω < λατ. TRULLA

Tşirésu, La tşirésu. Στην κερασιά.

Φυτώνυμο, για το tşirésu, βλ. ΦΥΤ.

Tsóru, La tsóru. Στο πόδι.

Από λατ. PEDIOLUS και PETIOLUS (υποκ. του pes - pedis=πόδι). Το t του petiolustrάπηκε σε ts και το l σε r. Το p τράπηκε σε c το οποίο αφομοιώθηκε προς το ts της δεύτερης συλλαβής κατά το dzîadzîcu "δάκτυλο" από το λατ. DIGITUS. Αλλού: tsióru και tsitsiόru. Βλ. Νικολαΐδης, 1909 στη λέξη.

Thámaru, La thámarlu.

Vaθílacu, La vaθílacu. Στο βαθύλακκο.

Από ελλην. βαθύς λάκκος.

Vulvágǎ, La vulvágǎ, Tu vulvágǎ. Στην κοιλάδα.

Από π.σλ. *vologa* "κοιλάδα", βλ. Κατσάνης, 1990, 101.

ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΚΑΡΙΤΣΑΣ

Ágru al Cóstǎ, L'ágrulu al Cósta. Στον αγρό του Κώστα.

Ο Κατσάνης, 1990, 81 γράφει: "Η λέξη αγρός στα τοπωνύμια του ελληνικού χώρου, μολονότι θυμίζει λόγιο στοιχείο, συναντάται συχνά, π.χ. "Μεγας Αγρός" Χίος, "Μακρύς αγρός" κλπ. Επίσης ΤΟΠ με τη λ. "αγρός" συναντούμε και στην Κέρκυρα, Ρόδο, Κύπρο, βλ. Ι.Α στη λ. "αγρός". Στην Κ.Δ. "Αγρός Κεραμέως"; Η ΚΒ λέξη πρέπει να προέρχεται από το ελλην. αγρός. Ο Ραραhagi, 1974 στη λ. ετυμολογεί από το λατ. AGRUM, AGER, κάπως απίθανο γιατί το g στα ΚΒ προφέρεται ως τριβόμενο". Αν αντικαταστήσουμε το βαφτιστικό Cóstǎ με πολλά από τα ANΘΡ τότε δημιουργούνται δεκάδες τοπωνύμια, τα οποία χρησιμοποιούνται για να δηλώσουν τον ιδιοκτήτη του κάθε αγρού ξεχωριστά. Εδώ το κυριώνυμο Cóstǎ επιλέχτηκε ενδεικτικά.

Αγ'iacóri, L'Αγ'iacóri. Στην Αγία Κόρη.

Το εκκλησάκι της Αγίας Κόρης βρίσκεται στους πρόποδες του Ολύμπου, 6-7χλμ. νότια της Βροντού. Κατά την παράδοση των κατοίκων αυτού του χωριού, επί της εποχής των Γενιτσάρων, κάποια κόρη από το παλάτι της κωμόπολης Πέτρας για να μην πέσει στα χέρια τους, κατέφυγε σε μια χαράδρα όπου εμόνασε για χρόνια σε μια σπηλιά και εκεί πέθανε και αγίασε. Από τη σπηλιά σήμερα πηγάζει αγίασμα. Βλ. Αναγνωστόπουλος, 1971, 54 και Βαρδάκας, 1918, 104.

Αγ'iak'iriak'íuǎ, L'Αγ'iak'iriak'íua. Στην Αγία Κυριακή.

Η εκκλησία της Αγίας Κυριακής βρίσκεται στα νότια σύνορα του χωριού. Η Αγία Κυριακή κατέχει ξεχωριστή θέση στη θρησκευτική συνείδηση των κατοίκων και μάλιστα στις 7 Ιουλίου κάθε χρόνο γίνεται πανηγύρι προς τιμή της.

Αγ'iudimítri, L'Αγ'iudimítri. Στον Άγιο Δημήτριο.

Ο ενοριακός ναός του Αγίου Δημητρίου βρίσκεται στην πλατεία του χωριού.

Αγ'iuδuníši, Αγ'iuδuníši. Στον Άγιο Διονύσιο.

Η μονή του Αγίου Διονυσίου βρίσκεται στις πλαγιές του Ολύμπου, πάνω από το Λιτόχωρο. Ο Άγιος Διονύσιος θεωρείται θαυματουργός και πολλοί θρύλοι γύρω από τα θαυμάτα του τροφοδοτούν τη φαντασία και τη θρησκευτική πίστη των κατοίκων της Καρίτσας. Βλ. και Αναγνωστόπουλος, 1971, 47-49.

Αγ'iuγ'iórg'i, L'Αγ'iuγ'iórg'i. Στον Άγιο Γεώργιο.

Η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου βρίσκεται στα βόρεια σύνορα του χωριού πηγαίνοντας προς την Κατερίνη. Στο προαύλιο της κείται το νεκροταφείο του χωριού. Στη συνείδηση των κατοίκων ο θάνατος έχει ταυτιστεί τόσο με το μέρος ώστε πολλές φορές στις καθημερινές συνδιαλέξεις τους, αντικαθιστούν το ρήμα *mórgu* "πεθαίνω" με την έκφραση *mí dúcu l'Αγ'iuγ'iórg'i* "πηγαίνω στον Άγιο Γεώργιο".

Αγ'ιουννά, L'Αγ'ιουννά. Στον Άγιο Μηνά.

Ο Άγιος Μηνάς είναι χτισμένος στα νότια χωράφια του χωριού.

Αγ'ιουνασίλι, L'Αγ'ιουνασίλι. Στον Άγιο Βασίλειο.

Το παρεκκλήσι του Αγίου Βασιλείου βρίσκεται στους πρόποδες του Ολύμπου 1χλμ. περίπου δυτικά του χωριού.

Αράρι, L'ararlu. Στον αράρη.

Από ελλην. αράρης.

Βάρα, La bára. Στη μπάρα.

Ο Νικολαΐδης, 1909 στη λ. γράφει: bárá, bári = μικρή λίμνη, έλος, κοιν. μπάρα, ρουμ. báltsiś. Ο Papanagi, 1974 ετυμολογεί τη λέξη από βουλγ. bara.

Βίτάκ'ι, Tu bíták'í.

Από τουρκ. bataκ "ελώδης", βλ. Papanagi, 1974 στη λ.

Βυγά, La Bυγά. Στου Μπογά.

Κυριώνυμο, για το Βυγά βλ. ΕΠ.

Cáli di Cítîrina. La cália di Cítîrina. Στο δρόμο της Κατερίνης.

Δρόμος που οδηγεί στην Κατερίνη.

Cáli di Cunduriótza, La cália di Cunduriótza. Στο δρόμο της Κονταριώτισσας.

Η Κονταριώτισσα είναι γειτονικό χωριό της Καρίτσας.

Cáli di Malaθριά, La cália di Malaθριά. Στο δρόμο της Μαλαθριάς.

Η Μαλαθριά -το γνωστό για τους αρχαιολογικούς χώρους Δίου- είναι γειτονικό χωριό της Καρίτσας.

Cáli di Vrundó, La cália di Vrundó. Στο δρόμο της Βροντού.

Δρόμος που οδηγεί στο γειτονικό χωριό Βροντού.

Capsúra, Tu capsúra. Στην καπούρα.

Από ελλην. καπούρα, βλ. Α.ΝΕ.ΓΑ.Ι.Σταματάκου, 1952. Η ξηρασία χαρακτηρίζει την περιοχή.

Carítsă, La Carítsa. Στην Καρίτσα.

Από ελλην. καρυά + -itsă (ελλην.-ίτσα). υποκοριστική κατάληξη. Ο Ανδριώτης, 1967 για την κατάληξη -ίτσα γράφει: "καταλ. υποκορ.: καρφ-ίτσα, μανν-ίτσα, νυφ-ίτσα, σαλατ-ίτσα, Χαρικλ-ίτσα* μεσν. υποκ. καταλ. -ίτσα (νυμφ-ίτσα) < σλαβ. κατάλ. -itsa. Απίθανη η παραγωγή από το ελλ. -ίκιον (Α. Μπούτουρας στη Λαογρ. 3,611 κεξ., Φ. Κουκουλ. στα Ελληνικά 4,361 κεξ. Μ. Vasnez, slav. Griechenl. 8), ή -ίσκιον (Α. Κορ., Δ. Μαυροφρ., Α. Leskien, Ν. Dossios), η λατιν. -icius (G. Moro--si)". Ο Γεωργακάς, 1982, 45, 122 γράφει: "Η ελληνική κατάληξη -ίτσι δεν προέρχεται από το σλάβικο beč/-itsi/ αλλά από το ελληνικό -ίκιν. Όλα τα σλαβικά δάνεια σε ίτσα δεν χρησιμοποιούνται στην κοινή νεοελληνική γλώσσα αλλά μόνο ιδιωμιακά, π.χ. βερβερίτσα, γουστερίτσα κ.ά. Πολλές τέτοιες λέξεις που χρησιμοποιούνται στη Β. Ελλάδα, Ήπειρο, Θεσσαλία, Μακεδονία, Θράκη είναι άγνωστες σ' άλλες ελληνικές περιοχές. Επίσης η κατάληξη συναντάται στα ποντιακά, στους ελληνοφώνες της Καππαδοκίας και στα κυπριακά". Η Καρίτσα πήρε το όνομα της από την πληθώρα των καρυδιών που υπάρχουν στην περιοχή της. Ο κάτοικος της αποκαλείται Caritsiótu "καριτσιώτης". Η

κατάληξη -ιώτης είναι κοινή πατριδωνυμική κατάληξη της ελληνικής, βλ. Τριανταφυλλίδης, 1982, 25, 29.

Castrák'í, La castrák'í. Στο καστράκι.

Από ελλην. καστράκι. Η λ. κάστρο < λατ. CASTRUM, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Cîldărî, La cîldărî. Στα καζάνια.

Για το cîldărî (πληθ. cîldărî), βλ. ΠΟΙΜ.

Cîpîtsîná, Tu cîpîtsîna. Στο ξύλο της βελανιδιάς.

Cîmărî, Tu cîmărî. Στις καμάρες.

Το cîmără (πληθ. cîmărî) <ελλην. καμάρα. Εκεί υπάρχει μια πέτρινη γέφυρα που χτίστηκε από τους Τούρκους.

Cócală, Sta cócala. Στα κόκκαλα.

Από ελλην. κόκκαλα.

Córnú, La córnú. Στην κρανιά.

Φυτόνυμο, για το córnú βλ. ΦΥΤ.

Cséracu, La cséracu. Στον ξέρακα.

Από ελλην. ξέρακας "περιοχή με ξερά δέντρα". Βλ. Κατσάνης, 1990, 92.

Cumaréu, La cumaréu.

Από cúmaru "κούμαρο" + λατ. -EUS (ελλην. -αιος). Για το φυτόνυμο cúmaru, βλ. ΦΥΤ.

Curimbl'ιάuă, La curimbl'ιάua. Στην κορομηλιά.

Φυτόνυμο, για το curimbl'ιάuă βλ. ΦΥΤ.

Cútri, Tu cútri. Στο κούτρι.

Από KB cútră "μέτωπο" (πληθ. cútri). Πρβ. ελλην. κούτρα. Ο Ανδριώτης, 1967 στη λ. γράφει: "μέτωπο λατιν. scutra (K. Foy, Lauts. 107). Κατά Μ. Φιλήντ. Γλωσσογν. 1,25. αρχ. κύτρα (=χύτρα). Κατά Φ. Κουκουλ. στην Επετ. Φιλ. Αθην. 6, 276 από το κύτος > κύτα > κούτα > κούτρα".

Dzádă, La dzáda. Στο δαδί.

Από λατ. DAEDA "δαδί", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Gudún'í, La gudún'í. Στις κυδωνιές.

Για το gudún'í (πληθ. gudún'í), βλ. ΦΥΤ.

Gurtsícu, La gurtsícu. Στο αχλαδάκι.

Φυτόνυμο, για το gurtsícu, βλ. ΦΥΤ.

K'itivrísi, La k'itivrísi.

Το δεύτερο μέρος της λέξης από ελλην. βρύση. Το πρώτο άγνωστης προέλευσης.

Léfcă al Tăcu, La léfcă al Tăcu. Στη λεύκα του Τάκη.

Για το φυτόνυμο léfcă, βλ. ΦΥΤ και για το βαφτιστικό Tăcu = Δημήτριος, βλ. ΒΑ.

Lifcúlă, Tu lifcúla. Στη μικρή λεύκα.

Φυτόνυμο, για το lifcúlă, βλ. ΦΥΤ.

L'ianuc^śiá^uǎ, La l'ianuc^śiá^uǎ. Στη λιανή οξιιά.

Από ελλην. λιανή οξιιά. Για το oc^śiá^uǎ, βλ. ΦΥΤ.

Mitóh'i, La mitóh'i. Στο μετόχι.

Από ελλην. μετόχι. Το κτήμα ανήκε στη μονή του Αγίου Διονυσίου.

Mînácu, La mînácu.

Ίσως από mîná "χέρι" + ácu, υποκορ.κτλ. Το mîná <λατ. MANUS "χέρι".

Nút^śi, La nút^śi. Στις καρυδιές.

Φυτώνυμο, για το núcu (πληθ. nút^śi) βλ. ΦΥΤ.

Órn'i, La órn'i. Στα όρνια.

Για το órn'u (πληθ. órn'i), βλ. ΖΩΩ.

Pal'iu^tsiári, Tu pal'iu^tsiári.

Από παλιός + tsiári. Το tsiári ίσως από tséru "βελανιδιά" <λατ. CERRUS "βελανιδιά", βλ. Parahagi, 1974 στη λ. Πρβ. ελλην. τσέρος.

Papadiá^uǎ, La papadiá^uǎ. Στην παπαδιά.

Από ελλην. παπαδιά.

Pistiriá^uǎ, La pistiriá^uǎ. Στη σπηλιά.

Από π.σλ. peštera "σπηλιά", βλ. Parahagi, 1974 στη λ.

Pitróstrungǎ. Πετροστρουγγα.

Από πέτρα + strúngǎ. Για το strungǎ, βλ. ΠΟΙΜ.

Plátanu, La plátanu. Στο πλατάνι.

Φυτώνυμο, για το plátanu βλ. ΦΥΤ.

Strîvǎdzî, Tu strîvǎdzî.

Φυτώνυμο, για το strîvǎdi (πληθ. strîvǎdzî) βλ. ΦΥΤ.

Tîpúzǎ, La tîpúzǎ.

Trambála, La trambála. Στην τραμπάλα.

Από ελλην τραμπάλα < ιτ. traballare "ταλαντεύομαι", βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Tréi Mǎrmari, La tréi mǎrmari. Στα τρία μάρμαρα.

Το mǎrmari (πληθ. mǎrmari) <ελλην. μάρμαρο. Το tréi <λατ. TRES-TRIA.

Tróhalu, La tróhalu. Στο τρόχαλο.

Από ελλην. τρόχαλο "μικρή πέτρα, λιθάρι", με τη διαφορά ότι στα ΚΒ η λέξη δηλώνει τη μεγάλη πέτρα.

Tsapurniá^uǎ, La tsapurniá^uǎ. Στην τσαπουρνιά.

Από tsápurⁿǎ + κτλ. -iá^uǎ. Για το φυτώνυμο tsápurⁿǎ βλ. ΦΥΤ.

Tsiíri al Gîna, La tsiíri al Gîna. Στο τσαΐρι του Γκίνα.

Tsiíri ονομάζεται κάθε μέρος με χορταράκι που είναι κατάλληλο για βοσκή προβάτων. Για το κυριώνυμο Gîná=Γκίνας, βλ. ΕΠ. Το tsiíri είναι τούρκικης καταγωγής.

Uṛl'íáí, La uṛl'íáí.

Váltu, Tu váltu. Στο βάλτο.

Από ελλην. βάλτος.

Vuluágǎ, La vuluágǎ, Tu vuluágǎ. Στην κοιλάδα.

Από π.σλ. vologa "κοιλάδα", βλ. Κατσάνης, 1990, 101.

6. ΦΥΤΩΝΥΜΙΑ

Αγριαδά, αγριάδα, "αγριάδα",
αγριέδζι, αγριέζλι.

Από ελλην. αγριάδα.

Άγρυ, άγρυλυ, "αγουρίδα, άγουρος, άγριος",
άγρι, άγριλ'ι.

Από ελλην. άγριος.

Αγρυέργ'ι, αγρυέργ'ιλι, "αγριοχορτα".

Από άγρυ + iárbă "χόρτο" <λατ. HERBA "βοτάνι, χλόη", βλ. Pa-
pahagi, 1974 στη λ. Ο πληθυντικός του iárbă είναι iérg'ι. Το
ΦΥΤ δεν χρησιμοποιείται στον ενικό.

Αγρυφράυλα, αγρυφράυλα, "αγριοφράουλο",
αγρυφράυλι, αγρυφράυλι.

Από άγρυ + fráulă "φράουλο". Βλ. παρακάτω στο fráulă.

Αγρυγόρτσου, αγρυγόρτσουλυ, "άγριο αχλάδι και άγρια αχλαδιά",
αγρυγόρτσα, αγρυγόρτσαλι.

Από άγρυ + górtcu "αχλάδι, αχλαδιά". Ο Νικολαΐδης, 1909 υπο-
στηρίζει ότι η λέξη προέρχεται από το αλβ. gorricë "αχλάδι-
ιά", βλ. Αλβ.-Ελλ. Α. Χριστοφορίδου, 1961. Πρβ. σλ.górtcu,
βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Αγρυλιάυα, αγρυλιάυα, "άγρια ελιά",
αγρυλιέι, αγρυλιέιλι.

Από ελλην. αγριολαία. Η κατάληξη -ιάυα < λατ.-ΕΛΛΑ + ελλην.
-εα, βλ. Κατσάνης, 1977α. Η κατάληξη αυτή είναι η κατάληξη
των περισσότερων λέξεων που δηλώνουν δέντρα ή φυτά ποτέ καρ-
πούς.

Αγρυμέρυ, αγρυμέρυλυ, "άγριο μήλο και αγριομηλιά",
αγρυμιάρι, αγρυμιάριλι.

Από άγρυ + méry "μήλο, μηλιά" < λατ. MELA "μήλο", βλ. Pa-
pahagi, 1974 στη λ.

Αγρυπρύνα, αγρυπρύνα, "άγριο κορόμηλο, άγριο τζιρνίκι",
αγρυπρύνι, αγρυπρύνιλι.

Από άγρυ + prúnă "τζιρνίκι" < λατ. PRUNA .Βλ. Papahagi, 1974
στη λέξη.

Αγρυπρύνυ, αγρυπρύνλυ, "άγρια κορομηλιά, άγρια τζιρνικιά",
αγρυπρύν'ι, αγρυπρύν'λι.

Από άγρυ + prúnυ "κορομηλιά, τζιρνικιά" < λατ. PRUNUS, βλ.
Papahagi, 1974 στη λέξη.Βλ. παρακάτω prúnυ και tsáprună.

Αγρυτράνταφλιάυα, αγρυτράνταφλιάυα, "αγριοτριανταφυλλιά",
αγρυτράνταφλιέι, αγρυτράνταφλιέιλι.

Από άγρυ + trandafliă "τριανταφυλλιά". Βλ. παρακάτω στο
trandafliă.

Αγ'ιάζμυ, αγ'ιάζμυλυ, "δυόσμος, ηδύοσμος",
αγ'ιάζμι, αγ'ιάζмили.

Με προσθήκη προθετικού a-, βλ. Κατσάνης, 1974, 45, και παρετυμολογία προς τα: αγ'ιαζπό "αγιασμός" και αγ'ιάζμυ "αγίασμα". Στην Κέρκυρα απαντά και ο τύπος: αγιασμός=δυόσμος, Καβάδα, 2566. Χελδράιχ, 1910, 74. Από *γόσμος < δυόσμος < ηδύοσμος, βλ. Parahagi, 1974 στη λ. και Κατσάνης, 1990, 104.

Αγ'ίν'ι, αγ'ίν'ια, "αμπέλι",
αγ'ίν'ι, αγ'ίν'или.

Από λατ. VINEA "αμπέλι", βλ. Parahagi, 1974 στη λ. Συγκρητισμός ενικού/πληθυντικού.

Άλ'υ, άλ'υ, "σκόρδο",
άλ'ι, άλ'и.

Από λατ. ALIUM "σκόρδο", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Η παρουσία του άρθρου είναι λανθάνουσα, βλ. 2.33, γ.

Αμάρανδου, αμάρανδου, "αμάραντος",
αμάραντι, αμάρανдли.

Από ελλην. αμάραντος.

Αμούρα, αμούρα, "μούρο",
αμούρι, αμούριλι.

Από ελλην. μούρο με προσθήκη προθετικού a-.

Το μούρο < αρχ. ελλ. μόρον. Πρβ. λατ. MORUM, MORUS, δηλ. ρίζα mor-, βλ. Φλώρος, 1980 και Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Αμούρυ, αμούρυ, "μουριά",
αμούρι, αμούριλι.

Από ελλην. μούρο με προσθήκη προθετικού a-.

Το δέντρο είναι αρσενικού γένους ενώ ο καρπός (αμούρα) είναι θηλυκού. Το ίδιο ισχύει και για άλλα φυτωνύμια. Πρβ. παραπάνω: αγρυπρύνά-αγρυπρύνυ.

Άνθου, άνθου, "άνηθος",
άνθι, άνθили.

Από το ελλην. Άνηθον.

Αρίγανυ, αρίγανυ, "ρίγανη",

Ο πληθυντικός λείπει. Από ελλ. ρίγανη με προσθήκη προθετικού a-. Πρβ. αρχ. ορίγανον, λατ. ORIGANUM. Βλ. Κατσάνης, 1990, 105.

Αριπάνι, αριπάνια,
αριπάν'ι, αριπάν'или.

Από ελλην. ρεπάνι (ραπάνι) < μεσν. ρεπάνιν < *ρέπάνιον, υποκορ. του μεταγν. ρέφανον < ράφανον. Πρβ. λατ. RAPUM, RAPHAMUS, ρίζα rap- από την οποία παράγονται: η ράπυς (= ραφανίδα), η ράφυς, η ράφανος. Βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λ.

Αριβίθι, αριβίθια, "ρεβίθι",
αριβίδζι, αριβίδζили.

Από ελλην. ρεβίθι με προσθήκη του προθετικού a- επειδή η λέξη αρχίζει από ρ-. Το ρεβίθι <ερεβίνθ-ιον < ερέβινθος, βλ. Ανδριώτης, 1967, στη λέξη.

Arízŷu, arízŷlu, "ρούζι"

arízuri, arízurli.

Από ελλην. ρύζι με προσθήκη του προθετικού -, βλ. 2.1. Το a- το προθετικό το συναντούμε στις περισσότερες λέξεις που αρχίζουν από ρ-. Βλ. Κατσάνης, 1974, 43-45.

Arîγυάtsă, arîγυάtsa, "ραγάζι",

arîγυάtsi, arîγυάtsili.

Η Ν. Ελληνική πήρε τη λέξη από την ΚΒ, βλ. Φλώρος, 1980 στη λέξη. Πρόκειται για λέξη σλαβικής προέλευσης.

Aróidă, aróida, "ρόδι",

aróida, aróidili.

Από ελλην. ρόδι < μεσν. ροϊδιν < αρχ. ροϊ-διον, υποκορ. του ροιά, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λ. Το α- είναι προθετικό.

Arudγ'ιάuă, arudγ'ιάuα, "ροδιά"

arudγ'ιέi, arudγ'ιέili.

Από προθ. α- + ροδιά + -ιαuă.

Arudók'inu, arudók'inlu, "ροδακινιά, ροδάκινο"

arudók'ini, arudók'inli.

Από ελλην. ροδάκινο < μεσν. ρωδάκινον < μεταγν. δωράκινον < λατιν. DURACINUM, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη. Το α- είναι προθετικό.

Aúuă, αύuα, "σταφύλι",

άu, άuili.

Από το λατ. UVA "σταφύλι" με πτώση του μεσοφωνηεντικού -V- και προθετικό A-. Βλ. Κατσάνης, 1990, 105. Η κατάληξη του πληθυντικού είναι ιδιότυπη.

Bilbícŷu, bilbícŷlu, "στραγάλι",

bilbítsi, bilbítsili.

Από τουρκ. bulbul, βλ. Papahagi, 1974 στη λ., ή από τουρκ. leblebi "σφαίρα", βλ. Νικολαΐδης, 1909 στη λ.

Brómi, brómia, "βρόμη"

brómi, brómili.

Από ελλην. βρόμη < αρχ. ελλ. βρόμος με τροπή β > b, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λ. Συγκρητισμός ενικού/πληθυντικού.

Burdán'í alí nîpîrtică, burdán'ia alí nîpîrtică, "φιδόχορτο"

burdêi alí nîpîrtică, burdêi alí nîpîrtică.

Κατά λέξη η μετάφραση είναι: "χόρτο του φιδιού". Σ'άλλα ιδιώματα: Γ'árba di nâpîrtică, βλ. Κατσάνης, 1990, 110.

Burdán'í, burdán'ia, "είδος χόρτου",

burdêi, burdêili, ή burdán'í, burdán'ili.

Πρβ. bardén'e(i) "φυτό του κάμπου, lappa officinalis, bardáne?", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Carpó, carpólu, "καρπός",
carpádzĭ, carpázli.

Από ελλην. καρπός.

Cĭlámĭ, cĭlámĭa, "καλάμι",
cĭlān'ĭ, cĭlān'l'ĭ.

Από ελλην. καλάμι < αρχ. κάλαμος, βλ. Ανδριώτης, 1967, στη λ
Cĭlĭmbúcu, cĭlĭmbúclu, "καλαμπόκι"
cĭlĭmbúk'ĭ, cĭlĭmbúk'l'ĭ.

Από ελλην. καλαμπόκι < αλβ. kalambok, βλ. Ανδριώτης, 1967,
στη λέξη.

Cĭstĭn'ĭ, cĭstĭn'ĭa, "κάστανο"
cĭstĭn'ĭ, cĭstĭn'ĭli.

Από ελλην. κάστανο.

Cĭstĭnu, cĭstĭn'lu, "καστανιά"
cĭstĭn'ĭ, cĭstĭn'l'ĭ.

Από ελλην. κάστανο.

Cĭnúcu, cĭnúclu, "βούρλο"
cĭnúk'ĭ, cĭnúk'l'ĭ.

Ίσως από καβούκι < τουρκ. kabuk "όστρακο", βλ. Red, και
Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Clímā, clíma, "κλήμα",

Από ελλην. κλήμα. Ο πληθυντικός λείπει.

Climatariáŭā, Climatariáŭa, "κληματαριά"
climatariéi, climatariéili.

Από ελλην. κληματαριά + κτλ. -iáŭā. Το κληματαριά < κλήμα
+ κτλ. -αριά, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λ.

Córnŭ, córnŭlu, "κρανιά"
cuárnĭ, cuárnĭli.

Από λατ. CORNUS "κρανιά", βλ. Κατσάνης, 1990, 107.

Córnŭ-Cuárnĭ: μεταφωνία, βλ. Κατσάνης-Ντίνας, 1990, 34-35.

Cucuóšŭ, cucuóšlu, "καρύδι",
cucuášĭ, cucuášĭli.

Από το Ν.Ε κοκόσα και γκούσα στο Βελβενδό της Μακεδονίας.
Σλαβικής καταγωγής. Βλ. Νικολαΐδης, 1909 στη λέξη. Πρβ. λατ.
COCUM "κόκκος πρίνου, κόκκινο χρώμα".

Cucušĭáŭā, cucušĭáŭa, "καρυδιά",
cucušĭiéi, cucušĭiéili.

Από cucuósu + κτλ. -iáŭā.

Cucušĭcu, cucušĭclu, "φουντούκι"
cucušĭk'ĭ, cucušĭk'l'ĭ.

Από cucuósu "καρύδι" + υποκορ. καταλ. -icu* δηλαδή μικρό καρύδι. Η κτλ. -icu < λατ. -ICCUS, ελλην. -ικος, βλ. Κατσα- νης-Ντίνας, 1990, 133.

Cúmaru, cúmarlu, "κούμαρο",
cumári, cumárlí.

Από ελλην. κούμαρο.

Cunurídi, cunurídia, "κουνουπίδι",
cunurídzi, cunurízli.

Από ελλην. κουνουπίδι.

Curcubétã, curcubéta, "κολοκύθα",
curcubéti, curcubétili, ή curcubétsi, curcubésli.

Από λατ. CUCURBITA "κολοκύθα", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Curómbilã, curómbila, "κορόμπιλο",
curómbili, curombílili.

Από ελλην. κορόμπηλο < κορόμηλο. Από το κορόμηλο > κορόμ'λο > κορόμ-π-λο, με ανάπτυξη ι, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη. Διαλ. κρόμπουλα. Το θεωρούσαν ως εξελληνισμό του KB rúrnru, βλ. Κατσάνης, 1990, 107.

Cutsánu, cutsánlu, "λάχανο",
cutsán'i, cutsán'lí.

Από ελν. κοιτσάνι < κόπτω. Το τουρκ. koşan προήλθε από το ελληνικό σύμφωνα με τον Ανδριώτη, 1967.

Dumátã, dumáta, "ντομάτα",
dumátsi, dumásl'i.

Από ελλην. ντομάτα < ιτ. tomato < ισπαν. tomato. Το ισπαν. tomato προήλθε από το μεξικαν. tomalt. Βλ. Ανδριώτης, 1967, στη λέξη.

Dumath'íãũã, dumath'íãũã, "ντοματιά"
dumath'íéi, dumath'íéili.

Από dumáta "ντομάτα" + κτλ. -íãũã.

Déndru, déndrulu, "δέντρο",
déndri, déndrili.

Από ελλην. δέντρο.

Dimitriáticã, dimitriática, "χρυσάνθεμο",
dimitriátik'i, dimitriátikl'i.

Από ελλην. δημοτριάτικο* έτσι λέγεται αλλιώς το χρυσάνθεμο.

'Elatu, élatlu, "έλατο",
élati, élatli.

Από ελλην. έλατο < αρχ. ελλ. έλάτη, βλ. Ανδριώτης, 1967, στη λέξη.

Fágu, fáglu, "οξιό",
fádzi, fázli.

Από λατ. FAGUS-I "φηγός".

Fak'íuǎ, fak'íua, "φακή",
fak'íi, fak'íili.

Από ελλην. φακή < φακός. Παλιότερα línti "φακή", βλ. παρακάτω.

Faşul'íáuǎ, faşul'íáua, "φασολιά",
faşul'íéi, faşul'íéili.

Από ελλην. φασολιά.

Fiáricǎ, fiárica, "φτέρη",
fiáritsi, fiárisl'i.

Από λατ. FILIX-ICEM με ρωτακισμό του μεσοφωνηεντικού -L-.
Βλ. Κατσάνης, 1990, 108.

Fistík'i, fistík'ia, "φυστίκι",
fistík'i, fistík'ili.

Από ελλην. φυστίκι < τουρκ. fistik > ελλην. πιστάκ-ιον:
υποπορ. του πιστάκη (=φιστικιά και οκαρός). Το πιστάκη από
το περσ. pistah (A. Maidhof, στην Glotta 10, 20), βλ. Ανδριώ-
της, 1967 στη λέξη. Εδώ ισχύει ο κανόνας Σ + i (<-e) > -Σi,
σε αντιπαράθεση με το: Σ + i > -Σi, βλ. 2.1.ΙΙ.α. Το ίδιο
παρατηρείται και σ'άλλα ΦΥΤ. Πρβ. cunurídi, cílámí κλπ.

Fitó, Fitólu, "φυτό"
fitéi, fitéili.

Από ελλην. φυτό.

Flivariáticǎ, flivariática, "φλεβαριάτικο",
flivariátik'i, flivariátik'l'i.

Από ελλην. φλεβαριάτικο (είδος λουλουδιού).

Fráula, fráula, "φράουλα",
fráuli, fráuli.

Από ελλην. φράουλα < ιτ. fragola, βλ. Ανδριώτης, 1967. Στον
πληθυντικό το άρθρο li δεν επιτίθεται, επειδή έχουμε κατάλη-
ξη-li. Η διάκριση γίνεται από τα συμφραζόμενα.

Frútu, frútlu, "φρούτο"
frúti, frútili.

Από ελλην. φρούτο < ιτ. FRUTTO < λατ. FRUCTUS "καρός". Βλ.
Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Fundúk'i, fundúk'ia,
fundúk'i, fundúk'l'i.

Από ελλην. φουντούκι. Η ελληνική λέξη είναι αντιδάνειο. Δη-
λαδή τουρκ. findik < ελλ. ποντ-ικόν (κάρυον) < Πόντος (Μ.
Φιλήντ. Γραμμ. 546, A. Maidhof στην Glotta 10, 21), βλ. Αν-
δριώτης, 1967 στη λέξη.

Funduk'íáuǎ, funduk'íáua, "φουντούκι"
funduk'íéi, funduk'íéili.

Από ελλην. φουντούκι + κτλ. -íáuǎ.

Fušúli, fušúlia, "φασόλι",
fušúl'i, fušúl'ili.

Από ελλην. φασόλι < αρχ. ελλ. φάσηλος < λατ. *FASELUS, ουμ-
βρικής αρχής. Βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Górtsu, górtsu, "αχλάδι, αχλαδιά",
górtsǎ, górtsǎli.

Ο Νικολαΐδης, 1909 υποστηρίζει ότι η λέξη προέρχεται από το
αλβ. górricë "αχλάδι-ιά", βλ. Αλβ.-Ελλ. Λ. Χριστοφορίδου,
1961, στη λέξη. Πρβ. σλ. górtsu, βλ. Papahagi, 1974 στη λ.

Górtsu bídy'iu, górtsulu bídy'iulu, "ήμερο αχλάδι",
górtsǎ bídy'i, gótsǎli bídy'ili.

Grínu, grínlu, "σιτάρι",
grín'i, grín'l'i.

Grínǎ, grína,
gríni, grínili.

Από λατ. GRANUM "κόκκος", βλ. Papahagi, 1974, στη λέξη.
Η λέξη έχει δύο τύπους.

Gríndîna, gríndîna, "βαλανίδι",
gríndîni, gríndînli.

Από λατ. GLANDEM; GLANS "βαλανίδι" και GLANDULA, βλ. Κατσά-
νης, 1990, 109, με ρωτακισμό του -L-.

Gudún'i, gudún'ia, "κυδώνι",
gudun'i, gudún'ili.

Από λατ. COTONEUM "κυδώνι", βλ. Papahagi, 1974, στη λέξη.

Gudún'u, gudún'lu, "κυδωνιά",
gudún'i, gudún'l'i.

Από λατ. COTONEUM;

Gugul'ianǎ, gugul'iana. "μανιτάρι",
gugul'iani, gugul'ianili.

Από ελλην. κουκουλιάνος < ελλ. κουκούλα < λατ. CUCULLA. Βλ.
Papahagi, 1974 και Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Gugúšǎ, gugúša, "δαμάσκηνο",
gugúš'i, gugúšili.

Gurtsícu, gurtsíclu, "αχλαδάκι",
gurtsík'i, gurtsík'l'i.

Από górtsu "αχλάδι" + υποκορ. κτλ. -icu, με τροπή του o > u.

Garífalu, garífalu, "γαρίφαλο",
garífal'i, garífanl'i.

Από ελλην. γαρίφαλο < βενετ. garofolo < λατ. *garofulum <
ελλ. καρυό-φυλλον. Βλ. Ανδριώτης, 1967. Ἐπὶ τὸν πληθυντικὸ ἔχου-
με ανάπτυξη ενός n στη θέση του άρθρου αφού η κατάληξη
του πληθ. είναι -l'i, βλ. 2.33.γ, που φωνητικά συμπίπτει
με το άρθρο.

Γarifal'ιάυă, γarifal'ιάυa, "γαρυφαλιά",
γarifal'ιέι, γarifal'ιέili.

Από γarífalυ "γαρύφαλο" + κτλ. -ιάυă.
Γάνρυ, γάνρυλυ, "γαύρος",
γάνρι, γάνριλι.

Από ελλην. γαύρος.
Γ'iftufásală, γ'iftufásala, "γυφτοφάσουλο",
γ'iftufásali, γ'iftufasali.

Από ελλην. γυφτοφάσουλο.
Hamumíli, hamumília, "χαμομήλι",
hamómili, hamómili.

Από ελλην. χαμομήλι.
H'ícă, h'íca, "συκιά",
h'ítși, h'ítșiili.

Από λατ. FICUS με τροπή του αρχικού F > H. Βλ. Κατσάνης,
1977, 88.

H'ícυ, h'ícly, "σύκο",
h'ítși, h'ítșiili ' h'ítși'l'i (αντί για *h'ísl'i, βλ. 2.2).

Από λατ. FICUS με τροπή του αρχικού F > H. Βλ. Papahagi,
1974 στη λέξη. Κατ'εξαίρεσιν το θηλυκό (h'ícă) δηλώνει το
δέντρο και το αρσενικό (h'ícυ) τον καρπό.

H'imunícυ, h'imunícly, "καρπούζι, χειμωνικόν",
h'imunítși, h'imunítși'l'i.

Από ελλην. χειμωνικόν, βλ. και Κατσάνης, 1977, 54, 140.

Iárbă, iárba, "χόρτο",
iérg'i, iérg'ili.

Από λατ. HERBA "βοτάνι, χλόη".

Iáscă, iásca "ίσκα".

Από ελλην. ίσκα < λατ. ESCA, βλ. Ανδριώτης, 1967, στη λ. Ο
πληθυντικός λείπει.

Itiáυă, itiáυa, "ιτιά",
itiéi, itiéili.

Από ελλην. ιτιά. Η κτλ. -ιάυă < λατ. -ELLA + ελλην. -εα, βλ.
Κατσάνης, 1977α, 179-192. Η ιτιά < αρχ. ελλ. ιτέα, βλ. Αν-
δριώτης, 1967, στη λέξη.

K'ínυ, k'ínly, "πέυκο",
k'ín'i, k'ín'l'i

Από λατ. PINUS "πέυκο" με τροπή του p + i > K'i-, πρβ. Κινέ-
τα "πευκόφυτη περιοχή" στα σύνορα Αττικής και Κορινθίας, βλ.
Κατσάνης, 1990, 110.

K'iparíși, k'iparíšia, "κυπαρίσσι",
k'iparíși, k'iparíșiili.

Από ελλην. κυπαρίσσι < αρχ. ελλ. κυπάρισσος, βλ. Ανδριώτης,
1967, στη λέξη.

Léfcǎ, léfca, "λεύκα",
léfk'i, léfk'ili, ή léftsi, léftsilí.

Από ελλην. λεύκα < αρχ. λεύκη, βλ. Ανδριώτης, 1967, στη λ.

Lifcúlǎ, lifcúla, "λευκούλα",
lifcúli, lifcúlilí.

Από ελλην. λευκούλα.

Línti, líntia, "φακή",
línti, líntilí.

Από λατ. LENS, LENTIS "φακός, φακή". Βλ. Κατσάνης, 1990, 111. Συγκρητισμός ενικού/πληθυντικού.

Luápatu, luápatlu, "λάπατο",
luápati, luápatlí.

Από ελλην. λάπατο < ισπ. lapato < λατ. LAPATHUM < ελλην. λάπαθον, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Lulúďǎ, lulúďa, "λουλούδι",
lulúďzî, lulúďzilí.

Από ελλην. λουλούδι < αλβ. l'ul'e. Κατά Α. Κορ. Ατ. 2, 225 από συμφυρμό των λειρίδιον και λειλίδιον. Κατά Α. Thabores στην Byz. Zeit. 53, 26 κεξ. από το μεσν. *λίλι(ον) < λατ. LILIUM + κτλ. -ούδι. Βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Maïdanó, maïdanólu, ή maïγdanó, maïγdanólu, "μαϊδανός",
maïďaďǎďzî, maïďanázli, ή maïγdanáďzî, maïγdanázli.

Από ελλην. μαϊδανός < τουρκ. maïdanoz < μακεδονήσιον. Πρόκειται για αντιδάνειο. Βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λ.

Másni, másnia, "ο καρπός της ελιάς",
másni, másnilí.

Από αρχ. σλ., βουλγ. maslina "ελιά", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Másnu, másnuľu, "το δέντρο της ελιάς",
másni, másnil'í.

Βλ. παραπάνω.

Mél'u, mél'u, "μέλιο",
mél'í, mél'í.

Από ελλην. μέλιο.

Méndǎ, ménda, "μέντα",
méndi, méndilí.

Από ελλην. μέντα < ιτ. menta < λατ. MENTA < μεταγν. ελλ. μίνθα < αρχ. μίνθη, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Mérũ, mérľu, "μήλο, μηλιά",
miári, miárilí.

Από λατ. MELA "μήλο" με ρωτακισμό του -L-, βλ. Κατσάνης, 1990, 111 και Parahagi, 1974 στη λ. Στον πληθυντικό παρατηρούμε το φαινόμενο της μεταφωνίας.

miári, miárilí,

miári, miárilí.

Míγdalǎ, míγdala, "αμύδαλο",
míγdali, míγdali.

Από ελλην. αμύδαλο.

Miγdal'ιάuǎ, miγdal'ιάua, "αμυγδαλιά",
miγdal'ιέi, miγdal'ιέili.

Από míγdalǎ + κτλ. -ιάua.

Núcu, núclu, "καρυδιά",
nútsi, núsl'i.

Από λατ. NUX, NUCEM "καρυδιά", βλ. Parahagi, 1974 στη λ. και Κατσάνης, 1990, 112.

Ók'l'iu al suári, ók'l'iuľu al suári, "το μάτι του ήλιου, ηλιο-
óκ'l'i al suári, óκ'l'ili al suári. τρόπιο"

Από λατ. OC(U)LUS "μάτι" και SOL, SOLEM "ήλιος". Βλ. Paraha-
gi, 1974 στη λ. και Κατσάνης, 1990, 112.

Órzu, órzulu, "κριθάρι",
órzy, órzili.

Από λατ. HORDEUM "κριθάρι", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Pascal'ιάuǎ, pascal'ιάua, "πασχαλιά",
pascal'ιέi, pascal'ιέili.

Από ελλην. πασχαλιά.

Pătátǎ, pătátata, "πατάτα",
pătátatsi, pătásl'i.

Από ελλην. πατάτα < ισπ. patata < αμερ. batata, βλ. Ανδριώ-
της, 1967 στη λέξη. Ο Φλώρος, 1980 υποστηρίζει ότι πατάτα <
ιτ. patata < αραβ. batates.

Pătátǎ dúltsi, pătátata dúltsia, "γλυκοπατάτα",
pătátatsi dúltsi, pătásl'i dúltsili.

Από ελλην. πατάτα και λατ. DULCIS "γλυκός". Για το dúltsi
βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Στο επίθετο παρατηρούμε συγκρη-
τισμό ενικού/πληθυντικού.

Piápîn'ũ, piápîn'lu, "αγγούρι",
piápîn'i, piápîn'li.

Από λατ. PEPO, *PEPINEM "πεπόνι", βλ. Parahagi, 1974 στη λ.

Piápîn'ũ amáru, piápîn'lu amárlu, "πικράγγουρο"
piápîn'i amári, piápîn'li amárl'i.

Από λατ. PEPO, *PEPINEM "πεπόνι" και AMARUS "πικρός". Βλ.
Parahagi, 1974 στις λέξεις.

Picsári, picsária, "πυξάρι"
picsári, picsarl'i.

Από ελλην. πυξάρι < αρχ. ελλ. πύξος, βλ. Ανδριώτης, 1967, στη

Pipéry'í, pipéry'ia, "πιπεριά",
pipéry'i, pipéry'ili.

Από ελλην. πιπεριά. Στη λέξη παρατηρούμε συγκρητισμό ενικού πληθυντικού.

pipiry'íáũă, pipiry'íáũa, "η ρίζα της πιπεριάς",
pipiry'íéi, pipiry'íéili.

Από pipér 'i + κτλ. -íáũă.

Pipiry'ícă, pipiry'íca, "μικρή πιπεριά",
pipiry'ík'i, pipiry'ík'l'i.

Από pipéry'í + κτλ. -ícă.

Pipóni, pipónia, "πεπόνι",
pipón'i, pipón'l'i.

Από ελλην. πεπόνι < αρχ. ελλ. πέπων, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Pîpîn'ícũ, pîpîn'ícũ, "αγγούράκι",
pîpîn'ítsi, pîpîn'ísl'i.

Από piárpîn'ũ "αγγούρι" + υποκορ. κτλ. -ícũ.

Pîpîrîná, pîpîrîna, "παπαρούνα",
pîpîrîni, pîpîrînili.

Από ελλην. παπαρούνα < ιτ. *papaverone (ιδιωματ. paparina) ή ρουμαν. paparoană. Πρβ. λατ. PAPAVER. Βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Pîtridzánă, pîtridzána, "μελιτζάνα, μελιτζανιά",
pîtridzân'i, pîtridzân'l'i.

Πρβ. μελιτζάνα < ιτ. melanzana, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λ., και τουρκ. patridzana.

Plátanu, plátanũ, "πλάτανος",
platan'i, platan'l'i ή plátan'i, plátan'l'i.

Από ελλην. πλάτανος ή λατ. PLATANUS. Βλ. Κατσάνης, 1990, 112.

Prášũ, práşlu, "πράσο",
práşi, práşl'i.

Από ελλην. πράσο < αρχ. ελλ. πράσον, ρίζα: por-, pur-. Πρβ. λατ. PORRUM "πράσο", PORRIMA "φυτεία πράσων". Βλ. Φλώρος, 1980 στη λέξη.

Prúnă, prúna, "κορόμηλο, τζιρνίκι",
prúni, prúnili.

Από λατ. PRUNA, βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Prúnũ, prúnlu, "κορομηλιά, τζιρνικιά",
prún'i, prún'l'i.

Από λατ. PRUNUS, βλ. Parahagi, 1974, στη λέξη. Ο Ανδριώτης, 1967, δίνει τύπους: πούρνο και προύνο και το παράγει από μεσν. προύνον < λατ. PRUNUS < προύμνος. Πρβ. τον ΚΒ τύπο pûrnu "δαμασκηνιά", βλ. Κατσάνης, 1990, 113. Βλ. παρακάτω tsápurnă.

Purnári, purnária, "βελανιδιά",
purnári, purnárl'i.

Από ελλην. πουρνάρι < πιρνάρι < πρινάρι < μεσν. πριν-άριον, υποκορ. του αρχ. πῖνος, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.
Ο Φλώρος, 1980 γράφει: πορτοκάλι < αραβ. βορτοκάν, πληθ.

boρτοκάνε.
Purtucali: Βλ. στο τέλος της σελ.
Riviθiáua, riviθiáua, "ρεβιθιά",
riviθiéi, riviθiéili.

Από ελλην. ρεβιθιά. Η κατάληξη -iáua είναι χαρακτηριστική στα ΦΥΤ. Θα περιμέναμε ένα προθετικό α- αφού η λέξη αρχίζει από ρ-, βλ. 2.1* την έλλειψή του μάλλον θα πρέπει να την αποδώσουμε στο ότι η λέξη είναι πολυσύλλαβη.

Scál'u, scál'ulu, "κολλιτσίδα",
scál'i, scál'ili.

Sicára, sicára, "σίκαλη, βρίζα",
sicári, sicárlili.

Από λατ. SECALE με ρωτακισμό του -L-, βλ. Κατσάνης, 1990, 113 και Papahagi, 1974 στη λέξη.

Sk'ínu al gumáru, sk'inlu al gumáru, "γαΐδουράγκαθο",
sk'in'i al gumáru, sk'in'i al gumáru.

Μετάφραση κατά λέξη: "αγκάθι του γαΐδουριού". Το sk'ínu < λατ. SPINUS με τροπή του pi > ki, βλ. Κατσάνης, 1990, 113
Το gumáru < ελλ. γομάρι < μεσν. γομάριν < γομ-άριον, υποκορ. του αρχ. γόμος, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Spínacá, spínaca, "σπανάκι",
spínatsi, spínatsili ή spínasl'i.

Από ελλην. σπανάκι < λατ. *SPINACEM < περσ. äsprānāh με παρετυμολογική επίδραση του λατ. SPINA "αγκάθι", βλ. Ανδριώτης 1967 στη λέξη. Το κλείσιμο του a > i από το n που ακολουθεί. Βλ. Κατσάνης, 1990, 114.

Stiág'i, stiág'ia, "είδος ξινήθρας",
stég'i, stég'ili.

Από π. σλ. stavije "rumex", βλ. Κατσάνης, 1990, 114.

Stífída, stífída,
stífídzî, stífízli.

Από ελλην. σταφίδα.

Strîvádi, strîvadia, "στριβάδι, είδος χορταριού",
strîvâdzî, strîvâzli.

Από ελλην. στριβάδι.

Trandáfilă, trandáfila, "τριαντάφυλλο",
trandáfili, trandáfili.

Trandafliáua, trandafliéulu,
trandafliéi, trandafliéili.

Από ελλην. τριαντάφυλλο.

Trandafl'jáǵǵǵ, trandafl'jáǵǵǵ, "τριανταφυλλιά",
trandafl'jéǵǵǵ, trandafl'jéǵǵǵili.

Από ελλην. τριανταφυλλιά. Για την κατάληξη -ǵǵǵǵ, βλ. Κατσάνης, 1977α, 179-192.

Trifíl'ǵǵǵ, trifíl'ǵǵǵ, "τριφύλλι",
trifíl'i, trifíl'ili.

Από ελληνικό: τριφύλλι(ον). βλ. Κατσάνης, 1990, 114. Στον ενικό το άρθρο συμπίπτει με την κατάληξη.

Tutúmi, tutúmia, "καπνός",
tutún'ǵǵǵ, tutún'l'i.

Από τουρκ. tütün "καπνός", βλ. Red και Papahagi, 1974 στη λ.

Tziun'ápinǵǵ, tziun'ápinlu, "κέδρο",
tziun'ápinǵǵ, tziun'ápinli.

Από λατ. *JUNEPENEM (JUNIPERUS=άρκενθος). Πρβ. ιτ. ginepro, ρουμ. juniper. Βλ. Νικολαΐδης, 1990 στη λέξη.

Tsápurǵǵǵ, tsápurǵǵǵ, "τσάπουρνο ή τσάπρουνο",
tsápurǵǵǵ, tsápurǵǵǵili.

Στον πληθ. με άρθρο θα περιμέναμε έναν τύπο: *tsapurǵǵǵili. Πρβ. ελλην. τσάπουρνα. Ο Μ. Φιλήντας (Γλωσσογνωσ. Α, 147) γράφει: "Κατά τα: τσάουλα, τσάγαλα, τζάνερα είπανε και τσάπρουνα τα προύνα". Προύνο είναι το δαμάσκηνο, μεσν. προυνον< λατ. PRUNUS < ελλ. προυμνον, αναφέρουν ο Αέξ. Τραλλ. και ο Αέτιος, βλ. Φλώρος, 1980 στη λέξη. Η γνώμη του Κατσάνη, 1990, 113 είναι ότι το KB púrnu και ο ελλην. τύπος πούρνο είναι KB τύποι. Ο λόγος είναι ότι η KB έχει την ιδιότητα τα συμφωνικά συμπλέγματα με ένηχο να τα αναλύει με τη μεσολάβηση ενός γειτονικού φθόγγου.

Tsáǵǵǵ, tsáǵǵǵ, "τσάι",
tsáǵǵǵ, tsáǵǵǵili.

Από ελλην. τσάι < ρωσ. tsai, κινέζικης αρχής, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Tšǵǵǵǵǵǵǵ, tšǵǵǵǵǵǵǵ, "κρεμμύδι",
tšǵǵǵǵǵǵǵ, tšǵǵǵǵǵǵǵili.

Από λατ. CAEPA "κρεμμύδι", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Tširésǵǵǵ, tširésǵǵǵ, "κερασιά",
tširésǵǵǵ, tširésǵǵǵili.

Από ελλην. κεράσι < αρχ. ελλ. κέρασος, βλ. Ανδριώτης, 1967, στη λέξη.

Tširiáǵǵǵǵǵǵǵ, tširiáǵǵǵǵǵǵǵ, "κεράσι",
tširiáǵǵǵǵǵǵǵ, tširiáǵǵǵǵǵǵǵili.

Βλ. παραπάνω.

Učšǵǵǵǵǵǵǵ, učšǵǵǵǵǵǵǵ, "οξιό",
učšǵǵǵǵǵǵǵ, učšǵǵǵǵǵǵǵili.

Από ελλην. οξύια < αρχ. οξύα, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λ. Η κατάληξη -iáua είναι χαρακτηριστική δέντρων.

Urdzicã, urdzica, "τσουκνίδα",
urdzitsi, urdzitsili.

Από λατ. *URDICA < URTICA "τσουκνίδα", βλ. Κατσάνης, 1990, 114.

Viárdzã, viárdza, "είδος αγριόχορτου",
viárdzi, viárdzili.

Από viárdi "πράσινο" < λατ. VIRIDIS "πράσινος". Βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Vísinu, vísinlu, "βύσσινο",
vísini, vísinli.

Από ελλην. βύσσινο < αρχ. επιθ. βύσσ-ινος < βύσσος. Βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Višin'jáua, višin'jáua, "βυσσινιά",
višin'iei, višin'ieili.

Από ελλην. βυσσινιά. Η κτλ. -iáua < λατ. -ELLA + ελλ. -εα, βλ. Κατσάνης, 1977α, 179-192.

Vutáni, vutania, "βοτάνι",
vutani, vutani.

Από ελλην. βοτάνι.

Vúzu, vúzlu, "βούζο, κουφόξυλο, βουζιά, κουφοξυλιά",
vúzuri, vúzurl'i.

Από το βουλγ. bozu "sambucus ebulus". Η λέξη πιθανόν μέσω της ελληνικής. Βλ. Κατσάνης, 1990, 110.

Zérdalã, zérdala, "βερίκοκο",
zérdali, zérdali.

Από τουρκ. zerdali "βερίκοκο", βλ. Red και Papahagi, 1974 στη λέξη. Πρβ. ελλην. ζέρδαλο. Ο Φλώρος, 1980 γράφει στη λέξη: "1) Κατά τον Μ. Φιλήντα (Γλωσσολογία, 1, 144) από την ινδική τους ονομασία zardalu λένε τα πικροπύρρηνα ζαρταλούδια και ζαρταλούδες και στην Κύζικο: ζαρταλούδες με αφομοίωση του (τ) από το ζ, ζέρζελα και ζέρδελα. Από μας το πήραν οι Τούρκοι και τα λένε zardali-zerdali-zerdeli και ξανά από αυτούς το πήραμε εμείς και λέμε ζαρδαλιά-ζερδαλιά, ζερδελιά. 2) Κατά τον Φ. Κόνρατ (Ν. Πολιτεία 1970) το τουρκικό zerdali δεν είναι από τα ινδικά αλλά από το περσικό ζερνταλού, ζέρεντ=κίτρινος, αλλού=δαμάσκηνο".

Zígra, zígra, "βατομουριά",
zígru, zígrili.

Από ελλην. ζύγρα. Ο Φλώρος, 1980 γράφει στη λέξη: "ζύγρα < διύγρα, δι=ζ, όπως διαβολιά > ζαβολιά. Διύγρα (ενν. χώρα) "ελώδης γη", Ευσταθ. 295, 28 τη λέξη πήραν οι ΚΒ: zígra".

Zirdal'jáua, zirdal'jáua, "βερικοκιά",
zirdal'iei, zirdal'ieili.

Από zérdalã "βερίκοκο"--βλ. παραπάνω- και κατάληξη -iáua.

Zizán'ŭ, zizán'lu, "ζιζάνιο",
zizán'í, zizán'l'í.

Από ελλην. ζιζάνιο.

Zîrzînáti, zîrzînátia, "ζαρζαβάτι, λαχανικό",
zîrzînádzî, zîrzînázl'í.

Από τουρκ. zerzavat "λαχανικό", βλ. Red.

Purtucáli, purtucália, "πορτοκάλι",
purtucál'í, purtucál'í.

Από ελλην. πορτοκάλι < ιτ. porto gallo, βλ. Ανδριώτης, 1967
στη λέξη. Ο Φλώρος, 1980 γράφει στη λέξη: πορτοκάλι < αραβ.
borτοκαν, πληθ. borτοκάνε.

7. ΖΩΩΝΥΜΙΑ

Acrída^ῶ, acríδα, "ακρίδα",
acrídzî^ῶ, acrízli.

Από ελλην. ακρίδα.

Agrími, agrímia, "αγρίμι",
agrín'î, agrín'l'î.

Από ελλην. αγρίμι.

Agrubibíla^ῶ, agrubibíla, "άγρια γαλοπούλα",
agrubibíli, agrubibílili.

Από άγρυ "άγριος" + bibíla^ῶ "γαλοπούλα". Το άγρυ < άγριος και το bibíla^ῶ < βουλγ. biba. Βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Για τον κανόνα Σ + i (<-e) > -Si, βλ. 2.1.II.α.

Agrucápra^ῶ, agrucápra, "αγριόγιδα",
agrucápri, agrucáprili.

Από άγρυ + cápra^ῶ "γίδα, κατσίκα". Το cápra^ῶ < λατ. CAPRA "κατσίκα", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Agrucítúša^ῶ, agrucítúša, "αγριόγατα",
agrucítúši, agrucítušili.

Από άγρυ + cítúša^ῶ "γάτα". Το cítúša^ῶ < λατ. CATTA "αίλουρος" + υποκορ. κατάληξη -úša^ῶ, βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Η κατάληξη -úša^ῶ < σλαβ.;, βλ. Κατσάνης-Ντίνας, 1990, 136.

Agrucítúšu^ῶ, agrucítúšlu, "αγριόγατα",
agrucítúši, agrucítúšl'î.

Από άγρυ + cítúšu^ῶ "γάτος". Το cítúšu^ῶ < λατ. CATTA. Η κατάληξη -úšu^ῶ (-úša^ῶ) είναι υποκοριστική. Πρβ. ΒΑ Τέγο-Τιγύšu^ῶ, Cólá-Culúši^ῶ. Η κτλ. -úšu^ῶ < σλαβ.;, βλ. Κατσάνης-Ντίνας, 1990, 136.

Agrucucótu^ῶ, agrucucótlu, "άγριος κόκορας",
agrucucódzi^ῶ, agrucucózl'î.

Από άγρυ + cucótu^ῶ "κόκορας". Το cucótu^ῶ < αρχ. σλ. kokótu "κόκορας", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Agrupárh'î, agrupárh'ia, "αγριόπαπια",
agrupárh'î, agrupárh'ili.

Από άγρυ + párh'î "πάπια". Το párh'î < πάπια.

Agrupilistéra, agrupilistéra, "αγριοπερίστερο",
agrupilistéri, agrupilistéri.

Από άγρυ + pilistéra^ῶ < περιστέρι, με εναλλαγή των υγρών συμφώνων: ρ > λ.

Agrupórcu, agrupórculu^ῶ, "αγριογούρουνο",
agrupórtzi, agrupórsl'î.

Το agrupórcu < άγρυ + pórcu < λατ. PORCUS "γουρούνι", βλ. Parahagi, 1974 στη λ. Στα βόρεια ιδιώματα το επίθετο άγρυ ακολουθεί το ουσιαστικό, π.χ. Pórcu άγρυ "αγριογούρουνο", βλ. Κατσάνης, 1990, 121.

Bidúcl'i, bidúcl'ia, "ψείρα",
bidúcl'i, bidúcl'ili.

Από λατ. *PEDUCULUS < PEDICULUS "ποδαράκι, ψείρα", βλ. Κατσάνης, 1990, 121

Birbécu, birbéclu,
birbék'i, birbék'l'i birbétsi, birbésl'i.

Από λατ. *BERBEX < VERVEX-CIS "κριός. Το λατ.ε έκλεισε σε i. Η τροπή V > B γνωστή και από άλλες περιπτώσεις π.χ. boátsi < VOCEM, córbu < CORVUS, βλ. Κατσάνης, 1990, 117.

Birbik'ícu, birbik'íclu, "κριαράκι",
birbik'ík'i, birbik'ík'l'i.

Από birbécu "κριάρι" (πληθ. birbék'i) + υποκορ. κτλ. -ícu. Το e κλείνει σε i από έλξη προς το i που ακολουθεί. Η κτλ. -ícu < λατ. -ICCUS, ελληνν. -ικος, βλ. Κατσάνης-Ντίνας, 1990, 133.

Blárǎ, blára, "φοράδα",
blári, blárilí.

Blîrícu, blîríclu, "πουλάρι",
blîrîk'i, blîrîk'l'i.

Από blárǎ "φοράδα" (πληθ. blári) + υποκορ. κτλ. -ícu. Το (a>)a>î από έλξη προς το i που ακολουθεί. Πολλά ζωνύμια που παίρνουν υποκοριστική κατάληξη παρατηρούμε ότι σχηματίζονται από το θέμα του πληθυντικού των λέξεων από τις οποίες παράγονται.

Bóu, bóulu, "βόδι",
bói, bóil'i.

Από λατ. BOS "βόδι", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Bóu alí mái, bóulu alí mái, "μπόμπιρας",
bói alí mái, bóili alí mái.

Η μετάφραση κατά λέξη είναι "βόδι της γριάς". Το bóu < λατ. BOS, βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Bruáscǎ, bruásca, "χελώνα",
bruásti, bruástili.
Bruáticu, bruáticlu, "βάτραχος",
bruátitsi, bruátisl'i.

Ο Κατσάνης, 1990, 117, 118 γράφει: "Ο Parahagi, στις λέξεις, τις ετυμολογεί από *BROSCA και *BROTACHUS. Ο Mihaescu, 1966, 18, 59, 65 δέχεται ότι οι τύποι της ρουμανικής και KB broatic και bretk της αλβανικής προέρχονται από τους αρχαιοελληνικούς τύπους: βρόταχος, βρότακος. Ο δανεισμός μάλιστα πρέπει να έγινε πολύ παλιά δηλ. πριν το B γίνει τριβόμενο V. Ο Rosetti 1968, 229-230, δέχεται επίσης ότι η λέξη broatic τόσο της ρουμανικής όσο και της KB πρέπει να προέρχεται από το ελληνικό: βρότοκος. Πράγματι οι τύποι: broatic, broasca, πρέπει να θεωρηθούν αρχαία ελληνικά δάνεια ή καλύτερα περιουσία του γλωσσικού θησαυρού των KB πριν από τον εκλατινισμό τους αφού δεν υπάρχουν φωνητικές δυσκολίες. Ο τύπος

broasca από ένα *βρόσακος < βρόθακος με τροπή του θ>σ όπως συμβαίνει με τα δωρικά της λακωνικής υποδηλώνει επιπλέον την ύπαρξη δωρικών στοιχείων στο βορειοελλαδικό χώρο, βλ. και Κατσάνης, 1977, 178, Rohlf's, 1964 στη λέξη Vrosaku. Για τους διάφορους τύπους του: βρόταχος βλ. I. A. Rohlf's, 1964, στο βότραχος (brosaku, vrosaku, κλπ.)". Οι φωνητικές ακολουθίες -ρα-/-ια- και -ρα-/-γα- αποτελούν ισόγλωσσα των Βορείων και των Νοτίων ιδιωμάτων (ΚΒΚΦ). Πρβ. Β.Ι.: αγράζμα, σοάριου ενώ Ν.Ι.: αγ'ιάζμυ, συάριου κλπ. Βλ. Κατσάνης-Ντίνας, 1990, 139.

Bubulícǎ, bubulíca, "σκαθαράκι",

bubulík'ǐ, bubulík'ili.

Búflu, búflu, "μπούφος"

búflǐ, búfl'i.

Από λατ. BUFO "μπούφος".

Buícu, buícu, "βοϊδάκι",

buík'ǐ, buík'l'i.

Από βού "βόδι" < λατ. BOS + υποκορ. κτλ. -ícu.

Bunálaš, bunála, "βουβάλα",

búval'ǐ, búval'i.

Από λατ. BUBALUS "βουβάλι". Ο τόνος ανεβαίνει στον πληθυντικό.

Búvalu, búvalu, "βουβάλι",

búval'ǐ, búval'i.

Από λατ. BUBALUS "βουβάλι", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Cálu, cálu, "άλογο",

cál'ǐ, cáli.

Από λατ. CABALLUS "αχθοφόρος ίππος", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Cámn'i, cámn'ia, "κάμπια",

cámn'ǐ, cámn'ili.

Από ελλην. κάμπια με τροπή του συμφωνικού συμπλέγματος μπ > mn'.

Canaríni, canarínia, "καναρίνι",

canarín'ǐ, canarín'ili.

Από ελλην. καναρίνι.

Cápra, cápra, "κατσίκια, γίδα",

cápri, cáprili.

Από λατ. CAPRA "κατσίκια", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Caracácsǎ, caracácsa, "καρακάξα",

caracácsǐ, caracácsili.

Από ελλην. καρακάξα.

Carderínǎ, carderína, "καρδερίνα",

carderíni, carderínili.

Από ελλην. καρδερίνα.

Catsarídǎ, catsarída, "κατσαρίδα",
catsarídi, catsarídili.

Από ελλην. κατσαρίδα.

Cîl'ícǎ, cîl'ícǎlu, "αλογάκι",
cîl'ík'î, cîl'ík'l'î.

Από cálu "άλογο" < λατ. CABALLUS + υποκορ. κτλ. -ícǎ.

Cîni, cînilî, "σκυλί",
cîn'î, cîn'l'î.

Από λατ. CANIS, CANEM "σκυλί", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Cînícǎ, cînícǎlu, "σκυλάκι",
cîník'î, cîník'l'î.

Από cîni < CANIS + υποκορ. κτλ. -ícǎ.

Cînrînu, cînrînlu, "καναρίνι",
cînrîn'î, cînrîn'l'î.

Από ελλην. καναρίνι.

Cîrînidǎ, cîrînidǎ, "καραβίδα",
cîrînidzî, cîrînîzli.

Από ελλην. καραβίδα.

Cîtsǎǎ, cîtsǎǎ, "σκύλα",
cîtséǎ, cîtséǎli ή cîtsǎli και cîtsǎl'î, cîtsǎlîli.

Από λατ. CAELLA, CAELLUS "μικρό σκυλί", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη και Κατσάνης, 1990, 118.

Cîtsîl'ícǎ, cîtsîl'ícǎlu, "σκυλάκι(κουτάβι)",
cîtsîl'ík'î, cîtsîl'ík'l'î.

Από cîtsǎǎ (πληθ. cîtsǎl'î) + υποκορ. κτλ. -ícǎ.

Cîtsîmóru, cîtsîmórnu, "κοριός, τσιμπούρι",
cîtsîmóri, cîtsîmórl'î.

Πρβ. ελλην. τσιμπούρι, μεσν. τσιμούριν, κατά Α. Κορ. "Ατ.1, 266 κιμμύριον, υποκορ. του αρχ. κίμμυρος(Ησύχ.), βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λ. Η λ. δεν αναφέρεται στα ΚΒ λεξικά.

Cîtúšǎ, cîtúšǎ, "γάτα",
cîtúši, cîtúšili.

Από λατ. CATTA "αίλουρος" + -úšǎ, υποκοριστική κατάληξη. Βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Η κατάληξη είναι μάλλον σλάβικης καταγωγής, βλ. Κατσάνης-Ντίνας, 1990, 136.

Cîtušícǎ, cîtušícǎ, "γατάκι",
cîtušík'î, cîtušík'îli.

Από cîtúšǎ + υποκορ. κτλ. -ícǎ < λατ. -ICCA, ελλην. -ικα, βλ. Κατσάνης-Ντίνας, 1990, 133.

Cîtušícǎ, cîtušícǎlu, "γατάκι",
cîtušík'î, cîtušík'l'î.

Από cîtúšǎ + υποκορ. κτλ. -ícǎ.

Cítúš_u, cítúš_{lu}, "γάτος",
cítúš_i, cítúš_l'i.

Από λατ. CATTA + υποκορ. κτλ. -úš_u < σλαβ.;

Cîvúru_u, cîvúrlu, "καβούρι",
cîvúri_u, cîvúrl'i.

Από ελλην. καβούρι.

Clótsǎ, clótsa, "κλώσσα",
clódzǐ, clózli.

Πρβ. βουλγ. klocke, ιταλ. chioccia. Βλ. Κατσάνης, 1990, 118.

Cl'íásti, cl'íástia, "καραβίδα, δαγκάνα",
cl'íésti, cl'íéstili.

Από βουλγ. kléš_{ti} "καραβίδα", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Cóiv_u, cóiv_{lu}, "κότσυφας",
cóiv_i, cóiv_{li}.

Córac_u, córacl_u, "κοράκι",
córats_i, córasl'i.

Από ελλην. κόρακας.

Cucótu_u, cucótl_u, "κόκορας",
cucódžǐ, cucóžl'i.

Από ελλην. κόκοτας. Πρβ. ΕΠ Κόκοτας, Κοκοτός, αρχ.σλ.kokotu.

Cucutícu_u, cucutícl_u, "κοκοράκι",
cucutík'i, cucutík'l'i.

Από cucótu + υποκορ. κτλ. -ícu.

Cucuná_i, cucuná_{ia}, "κουκουβάγια",
cucunó_i, cucunó_{li}.

Από ελλην. κουκουβάγια.

Cúcu_u, cúcl_u, "κούκος",
cúk'i, cúk'l'i.

Από ελλην. κούκος.

Cúk'in_u, cúk'in_{lu}, "κούκος",
cúk'in'i, cúk'in'l'i.

Από cúcu (πληθ. cúk'i) + κτλ. -in_u.

Cunávi, cunánia, "κουνάβι",
cunág'i, cunág'l'i.

Από ελλην. κουνάβι < κουνάδι, υποκορ. του σλαβ. kuna (G. Meyer, N.5.2,36), βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Cunúph'i, cunúph'ia, "κουνούπι",
cunúph'i, cunúph'ili.

Από ελλην. κουνούπι < κωνώπιον, υποκορ. του αρχ. κώνωψ, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη. Συγκρητισμός ενικού/πληθυντικού.

Cunuríc_γ, cunuríclu, "κουνουπάκι",
cunurík'í, cunurík'l'í.

Από cunúrh'í + υποκορ. κτλ. -íc_γ.

Curcóni, curcónia, "τυφλοπόντικας",
curcón'í, curcón'l'í.

Λέξη άγνωστης προέλευσης.

Dávan_γ, dávanlu, "ντάβανος, τάβανος, είδος μύγας των ζώων",
dávan'í, dávan'l'í.

Πρβ. και ελληνικά: ντάβανος, τάβανος, βλ. Ανδριώτης, 1967.
Από TABANUS "pungente", πρβ. ιταλ. tafano < *TAFANUS οσκο-
ουμπρικής καταγωγής. Πρόκειται για μεσογειακή προλατινική
λέξη κατά τον Devoto, 1967, στη λ. tafano. Βλ. Κατσάνης,
1990, 119.

Dînácu, dînáclu, "ταύρος, βόδι επιβήτορας",
dînátsi, dînásl'í.

Από τουρκ. dană "μοσχάρι" + υποκορ. κτλ. -ác_γ. Βλ. Red.

Dósă, dósa, "γουρούνα",
dósi, dósili.

Από αλβ. dosë-a "χοίρος", βλ. Αλβ.-Ελλ. Α. Χριστοφορίδου,
1961 στη λέξη.

'Edu, édlu, "κατσικάκι, ερίφιο",
édzî, ézl'í.

Από λατ. HAEDUS "ερίφιο", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Fucurítşu, fucurítşulu, "κωλοφωτιά, πυγολαμπίδα",
fucurítşî, fucurítşili.

Η λέξη απουσιάζει από τα γνωστά ΚΒ Λεξικά. Ίσως fócu "φωτιά"
(πληθ. fócuri) + κτλ. -ítşu. Το fócu < λατ. FOCUS "φωτιά".
Το άρθρο στον πληθυντικό επιτίθεται κάπως ιδιότυπα (fucurít-
tşili αντί fucurítşl'í) δεδομένου ότι η λέξη είναι αρσενικού
γένους. Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και στο arítşu.

Furnică, furníca, "μυρμήγκι",
furnítşî, furnítşili.

Από λατ. FORMICA "μυρμήγκι", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Furník'íc_γ, furnik'íclu, "μυρμηγκάκι",
furnik'ík'í, furnik'ík'l'í.

Από furnică "μυρμήγκι" < λατ. FORMICA + υποκορ. κτλ. -íc_γ.

Găi, găia, "κάργα, καλιακούδα",
găi, găili.

Από λατ. GAIA "pica, pie(oiseau)", βλ. Parahagi στη λ.

Gîl'înă, gîl'ína, "κότα",
gîl'în'í, gîl'în'ili.

Από λατ. GALLINA "κότα", βλ. Parahagi, 1974 στη λ.

G'iónĭ, g'ióni, "γκιόνης",
g'ión'ĭ, g'ión'í.

Πρβ. και ελλην. γκιόνης < αλβ. gjon "piccola civetta", βλ. Κατσάνης, 1990, 119. Το άρθρο δεν επιτίθεται αλλά διακρίνεται όταν το τελικό -i δεν είναι ημίφωνο.

Gumárǎ, gumára, "γαϊδούρα",
gumári, gumáril'í.

Από γουάρα, βλ. Ανδριώτης, 1967, στη λέξη.

Gumǎricu, gumǎriclu, "γαϊδουράκι",
gumǎrik'í, gumǎrik'l'í.

Από γουάρι + υποκορ. κτλ. -ícũ.

Gumáru, gumárlu, "γαϊδούρι",
Gumári, gumárl'í.

Από ελλην. γουάρι.

G'érmu, γ'érmulũ, "σκουλίκι",
γ'érn'í, γ'érn'íli.

Από λατ. VERMIS "σκουλήκι", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Δεδομένου ότι η λέξη είναι αρσενικού γένους θα περιμέναμε τους τύπους *γ'érmũ και *γ'érn'li· όμως δε θα ήταν δυνατή η προφορά των τριών συνεχόμενων συμφώνων.

G'íaspi, γ'íaspia, "σφήκα",
γ'ésk'í, γ'ésk'íli.

Από λατ. VESPA "σφήκα", βλ. Parahagi, 1974 στη λ.

G'irmícu, γ'irmíclu, "σκουληκάκι",
γ'irmík'í, γ'irmík'l'í.

Από γ'érmu "σκουλήκι" + υποκορ. κτλ. -ícũ.

G'itsǎlu, γ'itsǎlu, "μοσχάρακι",
γ'itsǎl'í, γ'itsǎl'í.

Από λατ. VITULUS "μοσχάρι", VITELLUS "μοσχάρακι", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

G'itsîl'ícu, γ'itsîl'íclu, "μοσχάρακι",
γ'itsîl'ík'í, γ'itsîl'ík'l'í.

Από γ'itsǎlu < λατ. VITULUS, VITELLUS + υποκορ. κτλ. -ícũ.

H'iliidóni, h'iliidóni, "χελιδόνι",
h'iliidóni, h'iliidónili.

Από ελλην. χελιδόνι. Συγκρητισμός ενικού/πληθυντικού.

H'ínǎ, h'ína, "χήνα",
h'íni, h'ínili.

Από ελλην. χήνα.

Iára, iára, "φοράδα",
iári, iárilí.

Από λατ. EQUA "φοράδα", βλ. Parahagi, 1974 στη λ.

Ipíca, ipíca, "αλογάκι, φοραδίτσα",
ipík'i, ipík'ili.

Από ελλην. ίππος + υποκορ. κτλ. -íca.

Lafínă, lafína, "ελαφίνα",
lafíni, lafínili.

Από ελλην. ελαφίνα.

Laɣungó, laɣungólɔ, "κυνηγόσκυλο",
laɣungádzî, laɣungázl'i.

Από ελλην. λαγωνικό (σκυλί).

Lilécu, liléclu, "λελέκι",
lilék'i, lilék'l'i.

Από ελλην. λελέκι < τουρκ. leylek, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λ.

Líndina, líndina, "κόνιδα",
lindini, lindinli.

Από λατ. LENS, *LENDINEM "φακός, κόνιδα", βλ. Κατσάνης, 1990, 121.

Lúɣɔ, lúɣlu, "λύκος",
lúk'i, lúk'l'i.

Από λατ. LUPUS, βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Πρβ. ΕΠ Λούπας, Λιούπας, βλ. Κατσάνης, 1990, 120.

Lupuán'i, lupuán'ia,
lupuán'i, lupuán'ili.

Από λατ. LUPUS + κτλ. -uán'i. Συγκρητισμός ενικού/πληθυντικού. Η κτλ. -uán'i < λατ. -oneus, -A, βλ. Κατσάνης-Ντίνας, 1990, 135 στην κατάληξη -oan'i.

L'íópru, l'íóprulu, "λαγός",
l'íópri, l'íóprili.

Από λατ. LEPUS "λαγός", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

L'íuntáru, l'íuntárlu, "λιοντάρι",
l'íuntári, l'íuntárl'i.

Από ελλην. λιοντάρι < λεοντ-άριον, υποκορ. του αρχ. ελλ. λέων. Βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

L'íuprícu, l'íupríclu, "λαγουδάκι",
l'íuprík'i, l'íuprík'l'i.

Από l'íópru < λατ. LEPUS + υποκορ. κτλ. -ícu.

L'íuprínă, l'íuprína, "λαγίνα",
l'íuprínini, l'íuprínili.

Από l'íópru < LEPUS + κτλ. -ína. Η κτλ. -ína < λατ. -INA, από κυρ. ονομ. λατιν. καταγωγής, βλ. Ανδριώτης, 1967.

Maímún'i, maímún'ia, "μαϊμούνι",
maímún'i, maímún'ili.

Από ελλην. μαϊμούνι < τουρκ. maymun, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Miγurídǎ, miγurída, "είδος εντόμου του καλοκαιριού",
miγurίδι, miγurídili.

Η λέξη απουσιάζει από τα γνωστά ΚΒ Λεξικά. Το πρώτο τμήμα της λέξης μάλλον από ελλην. μύγα.

Milísǎ, milísa, "μέλισσα",
milíσι, milísili.

Από ελλην. μέλισσα.

Milíσι, milísia, "μελίσι",
milíσι, milísili.

Από ελλην. μελίσι.

Móltsǎ, móltsa, "σκόρος",
mólτσι, móltsili.

Από βουλγ. molecu, βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Múlǎ, múla, "μουλάρι, μούλα",
múλι, múlili.

Από λατ. MULUS "μουλάρι". Πρβ. ελλην. μούλα < ιτ. mula, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Mul'ícǎ, mul'ícǎlu, "μουλαράκι",
mul'ík'í, mul'ík'l'í.

Από múlǎ < λατ. MULUS + υποκορ. κτλ. -ícǎ.

Múscǎ, músca, "μύγα",
múστι, mústili.

Από λατ. MUSCA "μύγα", βλ. Parahagi, 1974 στη λ.

Múscǎ di cǎlu, músca di cǎlu, "αλογόμυγα",
múστι di cǎl'í, mústili di cal'í.

Μετάφραση κατά λέξη: "μύγα του αλόγου". Το músca < λατ. MUSCA και το cǎlu < λατ. CABALLUS.

Múscǎ viárdi, músca viárdia, "χρυσόμυγα",
múστι vérdzî, mústili vérdzîli.

Κατά λέξη: "πράσινη μύγα". Το músca < λατ. MUSCA. Το viárdi < λατ. VIRIDIS "πράσινος", βλ. Parahagi, 1974 στις λέξεις.

Musítsǎ, musítsa, "είδος μύγας",
musítsι, musítsili.

Nihtirídǎ, nihtirída, "νυχτερίδα",
nihtirídzî, nihtirízli.

Από ελλην. νυχτερίδα.

Niropládǎ, niropláda, "είδος πάπιας",
niropládzî, niropládli.

Από ελλην. νερό + ΚΒ pládǎ "πουλάδα". Το pládǎ < πουλάδα.

Nirufídǎ, nirufída, "νερόφιδο",
nirufídzî, nirufízli.

Από ελλην. νερόφιδο.

Nivistúl'i, nivistúl'ia, "υφίτσα",
nivistúl'i, nivistúl'ili.

Ο Κατσάνης, 1990, 120 γράφει: "Μεταφραστικό δάνειο από την ελληνική: Υποκοριστικό του niveasta "νύφη" (ΚΒΚΦ: πνιάστα) + η κατάληξη -ul'i". Ο Papahagi, 1974 εξάγει τη λέξη από βουλγ. nevestulka "υφίτσα".

Nîpîrticǎ, nîpîrtica, "φίδι",
nîpîrtitsi, nîpîrtisl'i.

Από αλβ. nerpërkë "vipera", βλ. Κατσάνης, 1990, 120.

Nuátinǔ, nuátinlu, "ζιγούρι",
nuátin'i, nuátin'l'i.

Από λατ. NATUS, βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

N'élǔ, n'élú, "αρνί",
n'él'i, n'él'l'i.

Από λατ. ANGELLUS "αρνί", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

N'il'ícǔ, n'il'ícú, "αρνάκι",
n'il'ík'i, n'il'ík'l'i.

Από n'élǔ "αρνί" < λατ. ANGELLUS + υποκορ. κτλ. ícǔ.

Órn'ú, órn'ia, "όρνιο",
órn'i, órn'ili.

Από ελλην. όρνιο.

Pagóspitǎ, pagóspita, "αράχνη",
pagóspiti, pagóspitli.

Από π.σλ. paqku "αράχνη", πρβ. και αρχ. ελλην. πάγη "παγίς, βρόχος, ιστός αράχνης", βλ. Κατσάνης, 1990, 120, και ελλην. σπίτι. Στον πληθυντ. με άρθρο θα περιμέναμε έναν τύπο *pagospítili δεδομένου ότι η λέξη είναι θηλυκού γένους. όμως στα ΚΒ αποφεύγεται η δημιουργία εξαιρετικά πολυσύλλαβων λέξεων. Βλ. παραπάνω και aráhni.

Párh'i, párh'ia, "πάπια",
pǎrh'i, pǎrh'ili.

Από ελλην. πάπια.

Péscu, pésculǔ, "ψάρι",
péští, péštíli.

Από λατ. PISCIS "ψάρι", βλ. Papahagi, 1974, στηλ.

Pilicǎnǔ, pilicǎnlu, "πελαργός",
pilicǎn'i, pilicǎn'l'i.

Από διαλ. πιλικάνους, βλ. Κατσάνης, 1990, 121.

Pilistěrá, pilistéra, "περιστέρι",
pilistéri, pilistériili.

Από ελλην. περιστέρι, με εναλλαγή των υγρών συμφώνων: ρ>λ.

Pipirúnǎ, pipirúna, "πεταλούδα",
pipirúni, pipirúnili.

Πρβ. ελλην. πιπιρούγα "πεταλούδα" στο γλωσσικό ιδίωμα του Με-
λενίκου, βλ. Ανδριώτης, 1989, 68.

Pipiruníceu, pipiruníceu, "πεταλούδα",
pipiruník'í, pipiruník'l'í.

Από pipirúnǎ "πεταλούδα" + υποκορ. κτλ. -íceu.

Pirdíca, pirdíca, "πέρδικα",
pir ík'í, pir íl'íli.

Από ελλην. πέρδικα < αρχ. πέρδιξ, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λ.

Pištíceu, pištíceu, "ψαράκι",
pištík'í, pištík'l'í.

Από péscu "ψάρι" (πληθ. péšti) < λατ. PISCIS + υποκ.κτλ.-íceu
Το e έκλεισε σε i από έλξη προς το i της κατάληξης.

Pitalúdá, pitalúda, "πεταλούδα",
pitalúdi, pitalúdili.

Από ελλην. πεταλούδα. Βλ. παραπάνω και pipirúnǎ "πεταλούδα".

Pládǎ, pláda, "πουλάδα",
plǎdzî, plǎzli.

Από ελλην. πουλάδα.

Pliágurǎ, pliágura, "δρυοκολάπτης",
pliáguri, pliágúriili.

Από αλβ. plagë-a "πληγή", βλ. Papahagi, 1974 και Αλβ.-Ελλ.Λ.
Χριστοφορίδου, 1961. Η κατάληξη -urǎ < λατ. -URA, βλ. Κατσά-
νης-Ντίνας, 1990, 135.

Pórcu, pórcu, "γουρούνι",
pórtši, pórtšiili.

Από λατ. PORCUS "γουρούνι", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Pránda, pránda, "ζώο",
prándi, prándili prándzî, prándzîili.

Πρόκειται για λέξη σλαβικής καταγωγής.

Puárca, puárca, "γουρούνα",
puártši, puártšiili.

Από λατ. PORCA "γουρούνα", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Púl'u, púl'u, "πουλί, πουλάκι κλώσσας",
púl'í, púl'í.

Από *PULLEUS < PULLUS, βλ. Κατσάνης, 1990, 121.

Púl'ṽ aróšṽu, púl'ṽ aróšṽlu, "πασχαλίτσα",
púl'ṽ aróšṽi, púl'ṽ aróšṽili.

Το púl'ṽ "πουλί" < *PULLUS < PULLUS, βλ. Κατσάνης, 1990, 121. Το aróšṽ "κόκκινος" < λατ. ROSEUS "ροδόχρους", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Púl'ṽ lái, púl'ṽ láilṽ, "μαυροπούλι",
púl'ṽ lái, púl'ṽ láil'ṽi.

Το púl'ṽ < *PULLEUS < PULLUS. Το lái "μαύρος" < λατ. *LAJUS, βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Pul'ícṽ, pul'ícṽlu, "πουλάκι",
pul'ík'ṽi, pul'ík'ṽl'ṽi.

Από λατ. PULLUS + υποκορ. κτλ. ícṽ.

Púricṽ, púricṽlu, "ψύλλος",
púritsi, púrisl'ṽi.

Από το PULICEN < PULEX "ψύλλος" με ρωτακισμό του -L-, πρβ. ιταλ. pulce, βλ. Κατσάνης, 1990, 121.

Purtšélu, purtšélu,
purtšél'ṽi, purtšél'ṽi.

Από λατ. PORCELLUS "γουρουνάκι".

Purtsícṽ, purtsícṽlu, "γουρουνάκι",
purtsík'ṽi, purtsík'ṽl'ṽi.

Από pórcṽ (πληθ. pórtšṽi) "γουρούνι" + -ícṽ, υποκορ. κτλ.

Purtsil'ícṽ, purtsil'ícṽlu, "γουρουνάκι",
purtsil'ík'ṽi, purtsil'ík'ṽl'ṽi.

Από purtšélu (πληθ. purtšél'ṽi) "γουρουνάκι". Το purtšélu < λατ. PORCUS + υποκορ. κτλ. -élṽ. Η κατάληξη -ícṽ είναι υποκοριστική.

Săitǎ, săita, "το φίδι σαῖτα",
săiti, săitili.

Από το ελλην. σαῖτα "είδος φιδιού" < λατ. SAGITA, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

Samúra, samúra, "νυφίτσα",
samúri, samúriili.

Από τουρκ. samour "νυφίτσα", βλ. Νικολαΐδης, 1909 και Red.

Sardéla, sardéla, "σαρδέλα",
sardéli, sardélili.

Από ελλην. σαρδέλα < ιτ. sardella, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λ.

Scrápṽ, scrápṽlu, "σκορπιός",
scrák'ṽi, scrák'ṽl'ṽi.

Από αλβ. scrap < λατ. SCORPIUS. Πρβ. στα Β.Ι: scrácṽ. Βλ. Νικολαΐδης, 1909 στη λέξη.

Suáricu, suáriclu, "ποντίκι",
suáritṣ̌i, suáriṣ̌l'i.

Από SOREX-CEM, "ποντίκι", βλ. Κατσάνης, 1990, 122.

Spury'íti, spury'ítia, "σπουργίτι",
spury'ítṣi, spury'ísl'i.

Από ελλην. σπουργίτι.

Sugáru, sugárlu, "βυζαχτάρι, αρνί γάλακτος",
sugári, sugárl'i.

Από λατ. SUGERE "απομυζώ, εκμυζώ". Πρβ. asúgu "βυζαίνω, γλύ-
φω".

Tiflusuáricu, tiflusuáriclu, "τυφλοπόντικας",
tiflusuáritṣ̌i, tiflusuáriṣ̌l'i.

Μεταφραστικό δάνειο από την ελληνική. Πρβ. ελλην. τυφλοπό-
ντικας. Το suáricu <λατ. SOREX-CEM, βλ. Κατσάνης, 1990, 122.
Υβριδίο - "ελληνικά + λατινικά".

Turtúra, turtúra, "τρουγόني",
turtúri, turtúri.

Από ελλην. τουρτούρα "τρουγόني" < TURTUR-REM "τρουγόني", βλ.
Κατσάνης, 1990, 123.

Tsácalu, tsácalu, "τσακάλι",
tsacál'i, tsacál'i.

Από ελλην. τσακάλι < τουρκ. çacal, ινδικής αρχής, βλ. Ανδρι-
ώτης, 1967 στη λέξη.

Tsáru, tsárlu, "τράγος",
tsák'i, tsák'l'i.

Από αλβ. tsiar και tšar (των Γκέγκιδων), βλ. Νικολαΐδης,
1909 στη λέξη.

Tsártsalu, tsártsalu, "ακρίδα",
tsártsal'i, tsártsal'i.

Tšutšul'íanu, tšutšul'íanlu, "τσαλαπετεινός",
tšutšul'iani, tšutšul'ian'l'i.

Από βουλγ. čučulŭ + κτλ. -anu. Βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Tšutšuvínä, tšutšuvína, "θηλυκός τσαλαπετεινός",
tšutšuvín'i, tšutšuvín'l'i.

Uái, uáia, "πρόβατο",
ói, óili.

Από λατ. OVIS "πρόβατο", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Uh'íáru, uh'íárura, "οχιά",
uh'íéi, uh'íéili.

Από ελλην. οχιά < αρχ. ἔχισ με επίδραση του ὄφεις, βλ. Ανδρι-
ώτης, 1967 στη λέξη.

ʹUrsǎ, úrsa, "αρκούδα",
úrsi, úrsili.

Από URSA, URSUS "αρκούδα", βλ. Κατσάνης, 1990, 123.

Ursícǎ, ursíca, "αρκουδάκι",
ursíkʹi, ursíkʹili.

Από úrsa < λατ. URSA "αρκούδα" + υποκορ. κτλ. -ícǎ.

Vácǎ, váca, "αγελάδα"
vátsti, vátssili.

Από λατ. VACCA-AE "αγελάδα", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Virvirítsǎ, virvirítsa, "σκίουρος",
virvirítsi, virvirítsili.

Από ελλην. βερβερίτσα < βουλγ. ververica < σλαβ. venerica,
βλ. Γεωργακάς, 1982, 122.

Vitúlʹu, vitúlʹu, "βετούλι, κατσίκι δύο χρόνων":
vitúlʹi, vitúlʹi.

Από λατ. *VITULEUS < VITULUS "νεογενές ζώο", βλ. Papahagi,
1974 στη λέξη.

Vîrnátǔ, vîrnátlu, "άλογο δυνατό, ντορής",
vîrnátsti, vîrnátslʹi.

Από λατ. BARBATUS "ο έχων γένια", βλ. Papahagi, 1974 στη λ.

Vúlpi, vúlpiã, "αλεπού",
vúlpi, vúlpili.

Από λατ. VULPES "αλεπού", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Vustirítsǎ, vustirítsa, "σαύρα",
vustirítsi, vustirítsili.

Από Serb. gušterica, Oslav. gušterь, βλ. Γεωργακάς, 1982, 45. Πρβ.
γουστερίτσα, γκουστιρίτσα, γκούστερας (Γρεβενά), βοστερίτσα,
βόστερας (Αργυράδες), γούστερας (Σπάρτιλα της Κέρκυρας).

Zîrcîdzǎ, zîrcîdzǎlu, "ελάφι, ζαρκάδι (αρσενικό)",
zîrcîdzǎdzî, zîrcîdzǎzlʹi.

Από ελλην. ζαρκαδάς "αρσενικό ζαρκάδι".

Zîrcîdzáni, zîrcîdzánlu, "ελάφι, ζαρκάδι (αρσενικό)",
zîrcîdzǎdzî, zîrcîdzǎzlʹi.

Από zîrcîdzǎ + κτλ. -áni. Πρβ. την κτλ. -anu του tšutšulʹiá-
nu, βλ. παραπάνω.

Zîgáru, zîgárlu, "ζαγάρι, κυνηγόσκυλο",
zîgári, zîgárlʹi

Από τουρκ. zağar "κυνηγόσκυλο", βλ. Red.

Zîrcádi, zîrcádiã, "ελάφι, ζαρκάδι",
zîrcánʹi, zîrcánʹlʹi zîrcádzî, zîrcázlʹi.

Από ελλην. ζαρκάδι < ζορκάδ-ιον < ζορκάς < δορκάς (Α. Κορ.
Προλεγ. 85, π.β. και Γ. Χατζιδ. ΜΝΕ 1,116), βλ. Ανδριώτης,
1967 στη λέξη.

Zlápi, zláplu, "ζουλάπι, αγρίμι",
zľák'í, zľák'l'í.

Από αλβ. zullap-i, βλ. Νικολαΐδης, 1909 και Αλβ.-Ελλ. Λ.Χριστοφορίδου, 1961 στη λ.

Zméldzu, zméldzulu, "σαλιγκάρι",
zmiáldzi, zmiáldzili.

Στα βουλγ. zmej "δράκος, φίδι". Ίσως το σαλιγκάρι να παρομοιάζεται με φίδι που έχει κέρατα. Βλ. Κατσάνης, 1990, 123.

Zúzulü, zúzulu, "ζούζουλο",
zúzul'í, zúzul'í.

Από ελλην. ζούζουλο < σλαβ. zuzel "κάνθαρος". Κατά Φ. Κουκούλ. στην Αθηνά 51, 22 μεσν. ζω-ύλλιον. Βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη.

8. ΠΟΙΜΕΝΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

'Albã, álba, "άσπρη (ενν. προβατίνα)",
álbi, álbili.

Από λατ. ALBUS "άσπρος", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

'Albu, álbuly, "άσπρο (πρόβατο)",
álg'i, álg'ili.

Από λατ. ALBUS.

Οριστική ενεστῶτα - 3^η συζυγία

Εν. Amindéscu, amindésti, amindiásti, "ανακατεύω (το γάλα)",
Πληθ. amindímũ, amindítsî, amindéscu.

Από π.σλ. mȋtiti "συγχέω", βλ. Parahagi, 1974 στη λ.
Andóph'i, andóph'ia, "εντόπιο, είδος προβάτου",
andóph'i, andóph'ili.

Από ελλην. εντόπιο. Συγκρητισμός ενικού/πληθυντικού.
Aríndzã, aríndza, "μαγιά για τυρί",
aríndzî, aríndîli.

Arín'i, arín'ia, "ψώρα",
arín'i, arín'ili.

Από λατ. ARANEA "αράχνη", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Πρό-
κειται για αρρώστια που προσβάλλει τα πρόβατα. Παρουσιάζεται
ως πιτυρίδα κάτω από το μαλλί με αποτέλεσμα να αδυνατίζουν
τα πρόβατα.

Arúďã, arúďa, "μικρή προβατίνα με σγουρό μαλλί",
arúďi, arúďili.

Από λατ. RUDIS "καινός, νέος", βλ. Parahagi, 1974 στη λ.

Arúďũ, arúďlu, "μικρό πρόβατο με σγουρό μαλλί",
arúďzî, arúďzli.

Από λατ. RUDIS.

Arúgã, arúga, "ρόγα, ο μισθός του του τσομπάνη",
arúdzî, arúdzli.

Από λατ. RUGA "πτυχή", βλ. Parahagi, 1974 στη λ.

Οριστική ενεστῶτα - 3^η συζυγία

Εν. Asúgũ, asúdzî, asúdzi, "βυζαίνω, γλύφω",
Πληθ. asudzémũ, asudzétzî, asúgũ.

Από λατ. SUGERE "απομυζώ, εκμυζώ", βλ. Parahagi, 1974 στη λ.
Το ρήμα χρησιμοποιείται για το αρνάκι που βυζαίνει (asúdzi)
από τα μαστάρια της προβατίνας.

Οριστική ενεστῶτα - 1^η συζυγία

Εν. Aúrlũ, aúrlî, aúrlã, "λαλώ, φωνάζω",
Πληθ. aurlámũ, aurlátsî, aúrlã.

Από λατ. *URULARE < ULULARE "φωνάζω", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Εκείνος που διώχνει τα πρόβατα για να περάσουν από τον αρμεχτή, λαλεί (aúrlǎ).

Οριστική αορίστου - 1^η συζυγία

Εν. Aurláǐ, aurláǐ, aurlá, "λάλησα, φώναξα",

Πληθ. aurláǐmu, aurláǐtu, aurláǐ.

Για το ρήμα aúrļu βλ. παραπάνω.

Οριστική ενεστώτα - 2^η συζυγία

Εν. Azg'íáirǐ, azg'íáirǐ, azg'íáirǐ, "βελάζω",

Πληθ. azg'iréǐmu, azg'iréǐtsǐ, azg'íáirǐ.

Bál'ǐu, bál'ǐu, "πρόβατο με μαύρο κορμί και άσπρο κεφάλι",

bál'ǐ, bál'ǐ.

Ο Parahagi, 1974 υποστηρίζει ότι η λέξη προέρχεται από το αλβ. bal'. Πρβ. ελλην. μπάλιος < μεσν. μπάλιος και βάλας < αρχ. ρωμουν. baliũ, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη. Ο G. Meyer εξάγει την ελλην. λ. από το αλβ. balio και ο Α. Παπαδοπ. από το αρχ. βαλιός. Ο Φλώρος, 1980 σημειώνει ότι η λ. μπάλιος είναι αντιδάνειο από τα ΚΒ: βαλιός > bál'iu > μπάλιος.

Báli, bália, "προβατίνα με μαύρο κορμί και άσπρο κεφάλι",

bál'ǐ, bál'ǐli.

Βλ. παραπάνω στο bál'iu.

Bîrgátsǎ, bîrgátsǎ,

bîrgátsǐ, bîrgátsǐli.

Από τουρκ. bakraç, βλ. Νικολαΐδης, 1909 και Red.

Caléǐǎ, caléǐǎ, "προβατίνα με άσπρο κορμί και παρδαλό",

caléǐsi, caléǐsili.

Πρβ. αλβ. kalésh, βουλγ. kaleǐu, βλ. Parahagi, 1974 στη λ.

Caléǐǐu, caléǐǐlu, "πρόβατο με άσπρο κορμί και παρδαλό κεφάλι",

caléǐsi, caléǐǐli.

Βλ. παραπάνω στο caléǐǎ.

Carabáǐsi, carabáǐsia, "προβατίνα με άσπρο κορμί και μαύρο κεφάλι",

carabáǐsi, carabáǐsili.

Από τουρκ. kara "μαύρο" + baç "κεφάλι", βλ. Red. Συγκρητισμός ενικού/πληθυντικού.

Carabáǐǐu, carabáǐǐlu, "πρόβατο με άσπρο κορμί και μαύρο κεφάλι",

carabáǐsi, carabáǐǐli.

Βλ. παραπάνω στο carabáǐsi.

Carag'ióǐǐu, carag'ióǐǐlu, "πρόβατο με μαύρο γύρω στα μάτια",

carag'ióǐsi, carag'ióǐǐli.

Από τουρκ. karagöz "μαυρομάτης" < kara "μαύρος" + göz "μάτι". Πρβ. ελλην. Καραγκιόζης.

Carag'ióǐǐǐ, carag'ióǐǐǐ, "προβατίνα με μαύρο γύρω στα μάτια",

carag'ióǐsi, carag'ióǐǐli.

Βλ. παραπάνω στο Carag'ióǐǐu.

Cîldári, cîldária, "σκεύος όπου βράζουν το τυρόγαλο",
cîldári, cîldarli.

Από λατ. CALDARIUS "θερμαντικός", βλ. Parahagi, 1974 στη λ.
Cîlínă, cîlína, "καλύβα",
cîlîvi, cîlîvili.

Από ελλην. καλύβα.

Cîrlígu, cîrlíglu, "γκλίτσα, είδος μπαστουνιού για βοσκούς",
cîrlídzi, cîrlídzili.

Cîtsîmóru, cîtsîmórlu, "τσιμπούρι",
cîtsîmóri, cîtsîmórl'i.

Βλ. ΖΩΩ στη λέξη. Τα τσιμπούρια μπαίνουν στο δέρμα των προβάτων και των σκυλιών.

Cîtsínu, cîtsínlu, "είδος σκεύους",
cîtsín'i, cîtsín'l'i.

Από λατ. CATINUM "λεκάνη, χόανο", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Πρόκειται για ξύλινο σκεύος όπου ο τσομπάνης φυλάει το προσφάι του.

Cîžáni, cîžánia, "καζάνι",
cîžan'i, cîžan'l'i.

Από τουρκ. kazan "λέβητας", βλ. Red. Το καζάνι χρησιμεύει για να βράζουν το τυρόγαλο.

Clópatu, clópatlu,
clópati, clópatli.

Από π.σλ. klorotu "ήχος", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Csinógalu, csinógalu, "ξυνόγαλο".

Από ελλην. ξυνόγαλο. Ο πληθ. λείπει.

Cuácă, cuáca, "είδος σημαδιού στο αυτί του προβάτου",
cuátsi, cuátsili.

Πρόκειται για ένα κόψιμο στο αυτί των προβάτων που κάνουν οι ιδιοκτήτες τους για να τα γνωρίζουν. Η λέξη προέρχεται από το λατ. COCCA-AE "εγκοπή".

Cuárďa, cuárda, "είδος κρεμανταλά",
cuórdzî, cuórzli.

Από λατ. CHORDA "χορδή", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Σ'αυτόν τον κρεμανταλά κρεμούν τα καζάνια και τα άλλα δοχεία όταν τα πλένουν.

Cupíi, cupía, "κοπάδι",
cupíi, cupíili.

Από αρχ. κοπή < κόπτω, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λ. Συγκρητισμός ενικού/πληθυντ.

Cupríi, cupría, "κοπριά",
cupríi, cupríili.

Από ελλην. κοπριά < αρχ. ελλ. κοπρία, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη. Συγκρητισμός ενικού/πληθυντικού.

Curáǎ, curáǎ, "λουρί",
curéi, curéili.

Από λατ. CORRIGIA "ιμάς", CORIUM "δέρμα", βλ. Papahagi, 1974 στη λ. Σ'ένα πέτσινο λουρί κρέμεται το κουδούνι των προβάτων.

Curnútǎ, curnútǎ, "προβατίνα με κέρατα",
curnúti, curnútili.

Από λατ. CORNUTUS "κερατοφόρος", βλ. Papahagi, 1974 στη λ.

Οριστική ενεστῶτα - 1^η συζυγία

Εν. Dáǎ scáǎ "δίνω σκάρο"

dái scáǎ

dáǎ scáǎ

Πληθ. dáǎmu scáǎ

dátsi scáǎ

dáǎ scáǎ

Το dáǎ "δίνω" < λατ. DARE "δίνω", βλ. Papahagi, 1974 στη λ.
Το scáǎ < ελλην. σκάρος < αρχ. ελλ. σκαίρω, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λ. Η έκφραση δηλώνει τη νυχτερινή βοσκή.

Dávanǎ, dávanǎlu, "τάβανος",

dávan'i, dávan'l'i.

Βλ. ΖΩΩ στη λέξη. Η μύγα αυτή απειλεί, το καλοκαίρι συνήθως, τα πρόβατα.

Οριστική ενεστῶτα - 4^η συζυγία

Εν. Dóǎrmu óili nafǎrá "πλαγιάζω έξω τα πρόβατα"

dóǎrn'i óili nafǎrá

duáǎrmi óili nafǎrá

Πληθ. durn'imu óili nafǎrá

durn'itsi óili nafǎrá

dóǎrmu óili nafǎrá.

Το dóǎrmu "κοιμάμαι" < λατ. DORMIRE "κοιμάμαι". Για το óili βλ. ΖΩΩ στη λέξη uái. Το nafǎrá < KB afoára < λατ. AD-FORAS, βλ. Papahagi, 1974 στη λ. afoára. Πρβ. Β.Ι: nafǎrá.

Dzadǎlǎ, dzadǎlǎ, "τσαντίλα",

dzadǎli, dzadǎlili.

Από ελλην. τσαντίλα < σλαβ. tsedilo, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη. Η τσαντίλα είναι ένα ειδικό άσπρο ύφασμα με το οποίο στραγγίζουν το γάλα για να βγει το τυρόγαλο.

Dzǎru, dzǎrlu "τυρόγαλο".

Από λατ. SERUM "ορός". Πρβ. ιτ. siero, ισπ. suero, πορτ. soro roum. zer και zar, βλ. Νικολαΐδης, 1909 στη λέξη. Το τυρόγαλο προέρχεται από την κατασκευή του τυριού ή της μυζήθρας.

Δίǎpla fǎdzi "δίπλα φεύγει".

Το δίǎpla < ελλην. δίπλα. Το fǎdzi: γ'εν. πρ. οριστ. ενεστ. του ρ. fǎgǎ "φεύγω" < λατ. FUGERE "φεύγω", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη. Η έκφραση χρησιμοποιείται για το πρόβατο που βαδίζει στα άκρα του κοπαδιού.

Fluiáră, fluiára, "φλογέρα",
fluiéri, fluiéřili.

Πρβ. ελλην. φλογέρα. Ο Ανδριώτης, 1967 στη λ. γράφει: "Κατά
S. Pușcariu, Etim. Wört. rumän. Spr. 54. αρωμουν. flueără
και αλβ. flojere, κοινής άγνωστης αρχής.

Fúrca, fúrca, "είδος σημαδιού στο αυτί των προβάτων",
fúrtsi, fúrtsili.

Από λατ. FURCA "διχάλα", βλ. Parahagi, 1974 στη λ. Το σημάδι
αυτό μοιάζει με χελιδονοουρά. Η λέξη κοινή και στα νέα ελλη-
νικά.

Garagúnă, garagúna, "γκαραγκούνα, είδος προβάτου",
garagúni, garagúnili.

Από ελλην. καραγκούνα. Ο Φλώρος, 1980 στη λέξη σημειώνει:
"1) καραγκούνα < τουρκ. καραγκούν (=στην ανάγκη) κατά τον Κ.
Κώστα (Ν. Πολιτ. 13/11/970), 2) καραγκούνα < τουρκ. kara
+ KB sigúnă < αλβ. šigún-καρασεγκούνα > καραγκούνα (=η γυ-
ναίκα που φοράει μαύρη σεγκούνα).

Gîlbádză, gîlbádză, "διστομίαση, κλαπάτσα",
gîlbádzî, gîlbádzili.

Από αλβ. gëlbazë "φλέγμα", βλ. Alb.-Eng. D., 1934 στη λέξη.
Η διστομίαση είναι αρρώστεια του συκωτιού* τα πρόβατα φου-
σκώνουν και πεθαίνουν. Πρβ. ελλην. κλαπάτσα.

Gîl'ιάτα, gîl'ιάτα, "δοχείο όπου αρμέγουν το γάλα",
gîl'έtsî, gîl'ésli.

Από λατ. GALLETA, βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Gúnă, gúna, "τρύπα",
gúni, gúnili.

Από ελλην. κύβη, βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Πρόκειται για
μια αναγνωριστική τρύπα στο αυτί των προβάτων.

G'íúmi, g'íúmia, "γκιούμι",
g'íúń'î, g'íúń'l'î.

Από τουρκ. güüm < gügüm, βλ. Red. Το γκιούμι είναι ειδικό
δοχείο, κατάλληλο για τη μεταφορά του γάλακτος.

G'iusému, g'iusémlu, "γκιοσέμι",
g'iusémi, g'iusémlî.

Από ελλην. γκιοσέμι < τουρκ. kösem "ο τράγος που οδηγεί το
κοπάδι", βλ. Φλώρος, 1980 και Red στις λ. G'iusému λέγεται
ο τράγος που προπορεύεται του κοπαδιού για να δείξει το δρό-
στα πρόβατα που ακολουθούν.

G'íză, g'íza, "τυρί αποβουτυρωμένο",
g'ízi, g'ízili.

Από αλβ. gjizë "είδος τυρού παραγομένου εξ οξυγάλακτος", βλ.
Νικολαΐδης, 1909 και Αλβ.-Ελλ. Α. Χριστοφορίδου, 1904 στις λ.

K'ihaiă, k'ihaiălu, "κεχαγιάς, επαγγελματίας κτηνοτρόφος",
k'ihaiádzî, k'ihaiádzli.

Από ελλην. κεχαγιάς < τουρκ. kâhya "προϊστάμενος", βλ. Αν-
δριώτης, 1967 στη λέξη.

K'ípuru, k'ípurlu, "είδος κουδουνιού",
k'ípuri, k'ípurli.

Από λατ. PIPULUM; "το πιπιρίζει, τιτίζει". Πρβ. kiper. Βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Láiu, láilu, "μαύρο (πρόβατο)",
lái, láili.

Από λατ. *LAJUS, βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Από αλβ. laje "μαύρος", βλ. Νικολαΐδης, 1909 στη λέξη.

* Lémnu, lémnulu, "ξύλο",
l'íamni, l'íamnili.

Από λατ. LIGNUM "ξύλο", βλ. Parahagi, 1974 στη λ. Παρατηρούμε μεταφωνία στον πληθυντικό, βλ. Κατσάνης-Ντίνας, 1990, 34, 35. Μ'ένα ειδικό ξύλο χτυπούν το γάλα.

Lína di ói, lína di ói, "μαλλί από πρόβατα".

Το lína < λατ. LANA "μαλλί", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Η πρόθεση di < λατ. DE, βλ. Κατσάνης-Ντίνας, 1990, 122. Για το ói βλ. ΖΩΩ στη λέξη uái. Ο πληθυντικός λείπει.

Mándră, mândra, "μάντρα",
mândri, mândrili.

Από ελλην. μάντρα < αρχ. ελλ. μάνδρα, πρβ. ιτ. mandra, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λέξη. Ο Φλώρος, 1980 υποστηρίζει ότι η λέξη μάντρα είναι ομόριξη με τη λέξη μάνταλο < αρχ. ελλ. ο μάνδαλος.

Mándră di cîlîdûri, mândra di cîlîdûri, "μάντρα από κλαδιά",
mândri di cîlîdûri, mândri di cîlîdûri.

Για το mândra βλ. παραπάνω. Η πρόθεση di < λατ. DE. Το cîlîdûri (πληθ. cîlîdûri) < ελλην. κλαδούρα.

Mándžă, mândža, "φαγητό, φαγητό του τσουμπάνη",
mándžî, mándžili.

Πρβ. ρουμ. mâncare, βλ. Νικολαΐδης, 1909 στη λ. Πρβ. ιτ. mangiare.

Misticără, misticăra, "σμίξιμο (προβάτων)",
misticări, misticărili.

Από λατ. MIXTICARE "σμίγω", βλ. Parahagi, 1974 στη λ.

Mitrică, mitrica, "γαλάρι",
mitridži, mitridžili.

Από λατ. MATRIX-ICEM "επί ζώων· η μητέρα", βλ. Parahagi, 1974 στη λ. Mitrică ονομάζεται το προβάτο που δίνει γάλα.

Mîl'ióră, mîl'ióra, "μηλιόρι",
mîl'ióri, mîl'iórili.

Από ελλην. μηλιόρι < αρχ. ελλ. μηλον (=πρόβατο). Ο Ανδριώτης, 1967 γράφει: μηλιόρι < αρωμουν. ml'or'. Mîl'ióră ονομάζεται η γίδα που είναι έτοιμη να γεννήσει.

* Láia, láia, "μαύρη (προβατίνα)",
lái, láili.

Βλ. παραπάνω στο láiu.

Mînarǎ, mînára, "μανάρι",
mînarî, mînarl'î.

Από λατ. MANUALIS "εγχειρίδιο", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.
Mînarǎ λέγεται το πρόβατο που ακολουθεί συνέχεια τον τσομπάνη.

Οριστική ενεστῶτα - 4^η συζυγία

Εν. Mîrléscu, mîrléşti, mîrliáşti, "μαρκαλώ (-ίζω)",
Πληθ. mîrlímũ, mîrlítsî, mîrléscu.

Από βουλγ. murlja se, βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.

Οριστική ενεστῶτα - 3^η συζυγία

Εν. Múrgu, múrdzi, múrdzi, "αρμέγω",
Πληθ. murdzémũ, murdzétsî, múrgu.

Από λατ. MULGERE "αρμέγω", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη mûlgu.

Niputiári, niputiária, "αρρώστια",
niputéri, niputéri.

Από το ΚΒ στερητικό ni + πρότυ "μπορώ" < λατ. POSSUM "μπορώ",
βλ. Νικολαΐδης, 1909 στη λ.

Nuátinũ, nuátinlu, "ζυγούρι",
nuátin'î, nuátin'l'î.

Από λατ. ANNOTINUS "περυσινός", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη.
Nuátinũ ονομάζεται το αρνί που διανύει το δεύτερο χρόνο της ζωής του.

Pardála, pardála, "παρδαλή (προβατίνα)",
pardáli, pardáli.

Από ελλην. παρδαλός.

Pardálu, pardálu, "παρδαλό (πρόβατο)",
pardáli, pardáli.

Από ελλην. παρδαλός.

Páru, párlu, "παλούκι",
pári, párl'î.

Από λατ. PALUS "χάραξ, σκόλοψ", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Πρόκειται για ξύλα που μπήγονται στη γη για την κατασκευή του μαντριού.

Picuráru, picurárlu, "τσομπάνος",
picurári, picurárl'î ή picuráren'î, picuráren'l'î.

Από λατ. PECORARIUS "τσομπάνος", βλ. Parahagi, 1974 στη λ.

Picurarícũ, picuraríclu, "βοηθός του τσομπάνη",
picurarík'î, picurarík'l'î.

Από picuráru < λατ. PECORARIUS + υποκορ. κτλ. -ícũ.

Pipíla, pipíla, "είδος ασθένειας των προβάτων",
pipíli, pipíli.

Από ελλην. πιπιλίζω. Αυτή η ασθένεια δημιουργεί πληγές στο στόμα των προβάτων. Πρβ. ελλην. παπίλα. Πρβ. λατ. papilla "θηλή, τίθλη".

Pipíla, pipíla.

Pîrmára, pîrmára, "είδος ασθένειας των προβάτων",
pîrmári, pîrmárilí.

Από ελλην. παρμάρα. Όταν τα πρόβατα προσβάλλονται από την παρμάρα κουτσαίνουν, τυφλώνονται και δεν έχουν γάλα.

Próimă, próima, "οψιμάδι",
próimi, próimlí.

Από ελλην. πρώιμος. Η λέξη próimă χαρακτηρίζει το αρνί που γεννιέται πρώιμα το φθινόπωρο.

Scáru "σκάρος".

Από ελλην. σκάρος < αρχ. ελλ. σκαίρω, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λ. Σκάρος ονομάζεται η νυχτερινή βοσκή (12-2π.μ.).

Sémnu, sémnulă, "σημάδι",
siámni, siámnilí.

Από λατ. SIGNUM "σημάδι", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη. Φαινόμενο μεταφωνίας, βλ. Κατσάνης-Ντίνας, 1990, 34, 35. Πρόκειται για το σημάδι που κάνουν στα αυτιά των προβάτων οι ιδιοκτήτες για να τα γνωρίζουν.

Sî luára óili di niputiári "πάρθηκαν" τα πρόβατα από αρρώστεια".

Το sî luára είναι το γ' πληθ. πρ. αορίστου, παθητικής φωνής του ρήματος l'íáru "παίρνω" - αόριστος: luáru. Για το niputiári βλ. παραπάνω.

Sk'ipíru di váltu, sk'ipíru di váltu, "σκεπή από βάλτα",
sk'ipíuri di váltu, sk'ipíurl'í di váltu.

Το sk'ipíru < ελλην. σκεπή. Η πρόθεση di < λατ. DE και το váltu "είδος χόρτου" < ελλην. βάλτος. Έτσι λέγεται η σκεπή του χειμερινού μαντριού που είναι φτιγμένη από χόρτο.

Οριστική ενεστώτα - 1^η συζυγία

Εν. smisticáru óili "σιίγω πρόβατα",
smisticari óili
smisticară óili

Πληθ. smisticîrăru óili
smisticîrátsî óili
smisticára óili.

Από λατ. MIXTICARE "σιίγω", βλ. Papahagi, 1974. Το ρήμα αλλιώς: miásticu "ανακατεύω". Για το óili βλ. ΖΩΩ στο uáru. Ο τσομπάνης χρησιμοποιεί την έκφραση όταν σιίγει δύο κοπάδια προβάτων.

Οριστική ενεστώτα - 1^η συζυγία

Εν. Stricuóru, stricuóri, stricuára, "στραγγίζω",
Πληθ. stricurăru, stricurátsî, stricuára.

Από λατ. STERCORARE "κοπρίζω", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Οριστική αορίστου - 1^η συζυγία

Stricurári, stricurási, stricura, "στράγγισα",
stricurăru, stricurátu, stricurára.

Αόρ. του ρ. stricuóru, βλ. παραπάνω.

Stricutiári, stricutiária, "είδος πανιού",
stricutóri, stricutóрили.

Από stricuóru "στραγγίζω", βλ. παραπάνω. Έτσι ονομάζεται το πανί που χρησιμοποιείται για το στράγγισμα του τυρόγαλου με σκοπό την παραγωγή μυζήθρας.

Strímbă, strím̃ba, "στραβή (προβατίνα)",
strím̃bi, strím̃bili.

Πρβ. ελλην. στραβός. Έτσι χαρακτηρίζεται η προβατίνα που δεν στέκεται να αρμεχτεί.

Strúngă, strúnga, "στρούνγκα, κουτάρι",
strúndzi, strúndzili.

Ο Papahagi, 1974 εξάγει τη λέξη από βουλγ. strugă. Ο Νικολαΐδης, 1909 από λατ. *strungu, και παραβάλλει το αλβ. strunge καθώς και την άποψη του Cihac ότι η λέξη προέρχεται από λατ. STRINGO "στραγγίζω, σφίγγω". Strúngă ονομάζεται το μέρος στο οποίο περιμένουν τα πρόβατα για να τα αρμέξει ο τσομπάνης.

Suiáli, suiália, "είδος μαλλιού",
suiáli, suiálili.

Από λατ. *SUB-ILIA. Suiáli λέγεται το μαλλί που προέρχεται από την κοιλιά και το πίσω μέρος του προβάτου. Β. Papahagi, 1974.

Šiút̃u, šiút̃lu, "πρόβατο χωρίς κέρατα",
šiúts̃i, siúsl̃i.

Διαβαλκανική λέξη. Πρβ. αλβ. šiout, βλ. Νικολαΐδης, 1909 στη λ.

Šiút̃ă, šiút̃a, "προβατίνα χωρίς κέρατα",
šiút̃i, šiút̃ili.

Βλ. παραπάνω στο šiút̃u.

Štiárpă, stiárpa, "στέρφο",
štiárpi, štiárpili.

Από ελλην. στέρφο < στέριφος, βλ. Ανδριώτης, 1967 στη λ.

Tálaru, tálarlu, "τάλαρος",
tálar̃i, tálar̃li.

Από ελλην. τάλαρος. Το tálaru είναι ένα ξύλινο μακρόστενο δοχείο που χρησιμοποιούν για να βγάλουν βούτυρο. Πρβ. τον τάλαρο των μοναστηρίων.

Tást̃iurnu, tást̃iurnlu, "τουρβάς",
tást̃irñi, tást̃irñl̃i.

Από ελλην. τάγιστρο. Στον τουρβά ο τσομπάνης κουβαλάει το φαγητό του.

Telemé, telemélu, "είδος τυροκομικού προϊόντος",
telemédz̃i, telemézli.

Από τουρκ. telemé "είδος ανάλατου τυριού", βλ. Red.

Tinik'é, tinik'él̃u, "τενεκές",
tinik'íádzi, tinik'íázli.

Από τουρκ. ténéké, βλ. Red.

Οριστική αορίστου - 3^η συζυγία

Εν. Túmšu, tumšiši, túmši, "κούρεψα",

Πληθ. tumšim, tumšitu, tumšira.

Αόριστος του ρ. túndu < λατ. TONDERE "κουρεύω", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη. Για το túndu βλ. παρακάτω.

Οριστική ενεστώτα - 3^η συζυγία

Εν. Túndu, túndzi, túndi, "κουρεύω",

Πληθ. tundem, tundetsi, túndu.

Από λατ. TONDERE "κουρεύω", βλ. Papahagi, 1974 στη λ.

Tundiári, tundiária "κούρος".

Από túndu "κουρεύω" < λατ. TONDERE "κουρεύω", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη. Ο πληθυντικός λείπει. Η λέξη δηλώνει την εργασία του κουρέματος των προβάτων.

Tsagáď, tsagáďa, "ειδικός χαρακτηρισμός προβατίνας",

tsagádzi, tsagázli.

Από αλβ. cangadhe, βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη. Tsagáďa ονομάζεται η προβατίνα που γέννησε ένα αρνί το οποίο πέθανε.

Tsérk'iu, tsérk'iulu, "πέτσινο λουρί",

tsérk'i, tsérk'ili.

Από λατ. CIRCULUS "κύκλος", βλ. Papahagi, 1974 στη λ. Πρόκειται για το πέτσινο λουρί στο οποίο κρέμεται το κουδούνι των προβάτων.

Tšiócanu, tšiócanlu, "είδος κουδουνιού",

tšiócani, tšiócanli.

Tšiólă, tšióla, "προβατίνα με μικρά αυτιά",

tšióli, tšiólili.

Από αρχ. ελλ. κυλλός.

Tšiólu, tšiólu, "πρόβατο με μικρά αυτιά",

tšiól'i, tšiól'ili.

Βλ. παραπάνω στο tšiólă.

Thiáminu, thiáminlu, "θηλυκό ζυγούρι",

thiámini, thiáminli.

Από λατινικά FEMINEUS "θηλυκός", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Uáĭ, uáĭa, "πρόβατο, προβατίνα",

óĭ, óĭli.

Από λατ. OVIS "πρόβατο", βλ. Papahagi, 1974 στη λέξη.

Uáĭ gánă, uáĭa gána, "τυφλό πρόβατο",

óĭ gáni, óĭli gánili.

Για το uáĭ βλ. παραπάνω. Το gánă < λατ. CAVUS "τυφλός". Πρβ. ελλην. γκαβός, βλ. Ανριώτης, 1967 στη λέξη.

Uáĭ sk'l'íápă, uáĭa sk'l'íára,

óĭ sk'l'íápi, óĭli sk'l'íápili.

Για το uáĭ βλ. παραπάνω. Το sk'ł'íárǎ < λατ. CLOPPUS, SCLOPUS "χλωρός". Πρβ. ιτ. schiopo. Βλ. Νικολαΐδης, 1909 στη λέξη.

Ucá, ucá, "οκά",

ucádzĭ, ucázli.

Από τουρκ. oka "μονάδα μέτρησης", βλ. Red. Η οκά είναι η μονάδα μέτρησης του γάλατος.

Úmtu, úmtulǎ "βούτυρο".

Από λατ. UNCTUM "άλλειμα, αλοιφή", βλ. Parahagi, 1974 στη λ.

Úrdǎ, úrda, "είδος τυριού",

úrđi, úrdili.

Από λατ. *URORA < ελλην. ορρώδης, βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Η úrdǎ είναι είδος τυριού κατασκευασμένο από τον ορό του γάλακτος, η τελευταία ποιότητα.

Usúcu, usúclu, "σμίλα",

usúk'ĭ, usúk'ł'ĭ.

Από λατ. EXSUCCARE "εκχυλίζω, εκχυμίζω", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Η σμίλα βγαίνει από το μαλλί των προβάτων όταν το πλένουμε.

Vitúl'ǎ, vitúl'u, "βετούλι",

vitúl'ĭ, vitúl'ĭ.

Από λατ. *VITULEUS < VITULUS "νεογενές ζώο", βλ. Parahagi, 1974 στη λέξη. Vitúl'ǎ ονομάζεται το κατσίκι ενός χρόνου.

Vúrlǎ, vúrla, "ειδικός χαρακτηρισμός προβάτου",

vúrli, vúrlili.

Από ελλην. βούρλο, βουρλίζω. Ο χαρακτηρισμός αποδίδεται στο πρόβατο που του αρέσει να χάνεται από το κοπάδι.

9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την επισκόπηση του ονομαστικού υλικού της Καρίτσας-Φτέρης μπορούμε να εξάγουμε τα ακόλουθα συμπεράσματα.

Ο δανεισμός από την ελληνική καλύπτει τα τρία πέμπτα του συνόλου των ονομάτων και οι ελληνικές ονοματικές επιδράσεις είναι ενσωματωμένες στο όλο ανθρωπωνυμικό σύστημα. Τα υπόλοιπα δάνεια, τουρκικά, σλαβικά κ.λ.π. αποτελούν το ένα πέμπτο περίπου του συνόλου και στοιχειοθετούν περισσότερο παρωνύμια και λιγότερο επώνυμα. Η επίδραση των τελευταίων είναι ανύπαρκτη στα βαφτιστικά και τα υποκοριστικά.

Η καθευαυτό λατινική επίδραση στα ανθρωπωνύμια είναι πολύ μικρή σε αντίθεση με την επίδρασή της σε άλλες περιοχές, π.χ. ζωνύμια, ποιμενικοί όροι, όπου κυμαίνεται γύρω στο 50%. Όλα τα λατινογενή ονόματα ανήκουν στην τάξη των παρωνυμίων και πρέπει να θεωρηθούν μεταγενέστερες κατασκευές.

Σχετικά με τα τοπωνύμια παρατηρούμε τα εξής. Ποσοτικά υπερέχουν εκείνα που σχετίζονται με τη μορφολογία του εδάφους και οι όροι αποτελούν μέρος του καθημερινού λεξιλογίου των κατοίκων. Ακόμη τα περισσότερα τοπωνύμια ανήκουν στη λεξιλογική περιουσία των Φτεριωτών-Καριτσιωτών και απ' αυτό συμπεραίνουμε ότι η ονοματοθεσία είναι κατά το μεγαλύτερο μέρος έργο δικό τους. Ο ελληνικός δανεισμός καλύπτει το ένα δεύτερο του συνόλου των τοπωνυμίων ενώ οι ξένες επιδράσεις είναι ελάχιστες. Όμως και στις δυο περιπτώσεις οι επιδράσεις φαίνονται να είναι ενσωματωμένες στο γλωσσικό θησαυρό των βλαχοφώνων.

Τα ζωνύμια, τα φυτωνύμια και οι ποιμενικοί όροι αποδεικνύουν με το υψηλό ποσοστό των λατινικής καταγωγής λέξεων τη συντηρητικότητα αυτών των σημασιολογικών κατηγοριών.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

	Ανθρωπω- νύμια %		Τοπω- νύμια %		Φυτω- νύμια %		Ζωω- νύμια %		Ποιμενι- κοί όροι %	
Λατινικά	24	8,60	32	21,19	39	24,37	80	45,97	55	49,10
Ελληνικά	164	58,78	75	49,66	99	61,87	64	36,78	25	22,32
Τουρκικά	37	13,26	5	3,31	5	3,12	4	2,29	12	10,71
Σλαβικά	3	1,07	7	4,63	3	1,87	4	2,29	2	1,78
Αλβανικά	7	2,50	3	1,98	6	3,75	6	3,44	10	8,92
Βουλγαρικά	2	0,71	2	1,32			7	4,02	1	0,89
Άγνωστα	33	11,82	27	17,88	8	5	9	5,17	7	6,25
Ηχομιμπτικά	9	3,22								
Σύνολο	279		151		160		174		112	

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Κατσουγιάννης, 1964, 13.
2. Κατσουγιάννης, 1964, 42-43.
3. Κατσουγιάννης, 1964, 47-48.
4. Κατσουγιάννης, 1964, 50.
5. Κατσουγιάννης, 1964, 60.
6. Κατσάνης, 1990, 26.
7. Ν. Κατσάνης - Κ. Ντίνας, 1990, 12.
8. Κατσάνης, 1990, 26-27.
9. Κατσάνης, 1990, 27.
10. Ν. Κατσάνης - Κ. Ντίνας, 1990, 21.
11. Κατσάνης, 1990, 28.
12. Ν. Κατσάνης - Κ. Ντίνας, 1990, 34-35.
13. Caragiu-Marioteanu, 1968, 37. 1975, 229. Saramandu, 1972, 158.
Κατσάνης, 1985, 47. Ντίνας, 1986. Κατσάνης, 1990, 29.
14. Ν. Κατσάνης - Κ. Ντίνας, 1990, 35.
15. Ν. Κατσάνης - Κ. Ντίνας, 1990, 53-54.
16. Ν. Κατσάνης - Κ. Ντίνας, 1990, 42-45.
17. Κατσάνης, 1990, 24.
18. Ν. Κατσάνης - Κ. Ντίνας, 1990, 37, 40.
19. Ν. Κατσάνης - Κ. Ντίνας, 1990, 133-134.
20. Κατσάνης, 1990, 36. Ν. Κατσάνης - Κ. Ντίνας, 1990, 136-137.
21. Κατσάνης, 1990, 43. Τριανταφυλλίδης, 1982, 11.
22. Τριανταφυλλίδης, 1982, 105.
23. Τριανταφυλλίδης, 1990, 53.
24. Τριανταφυλλίδης, 1982, 39.
25. Κατσάνης, 1990, 45.
26. Κατσάνης, 1990, 45.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΗ

- Αναγνωστόπουλος, 1971: Αναγνωστόπουλος, Π., "Η αρχαία ολυμπική Πιερία", Θεσσαλονίκη.
- Ανδριώτης, 1967: Ανδριώτης, Ν., "Ετυμολογικό λεξικό της Κοινής Ν. Ελληνικής", Θεσσαλονίκη.
- Ανδριώτης, 1989: Ανδριώτης, Ν., "Το Γλωσσικό ιδίωμα του Μελενίκου", Θεσσαλονίκη.
- Βαρδάκας, 1918: Βαρδάκας, Π., "Περιγραφή της περιφέρειας επισκοπής Κίτρους από του 1908-1912", Αθήνα.
- Γεωργακάς, 1982: Γεωργακάς, Δ., "Επανεξέταση αμφιλεγόμενου ελληνο-σλαβικού προβλήματος: Η αρχή των επιθημάτων -ITΣ- και εθνολογικάι συνέπειαι" Π.Α.Α (1982).
- Γκίνης, 1971: Γκίνης, Ν., "Λεξικό αλβανο-ελληνικό", Τίρανα.
- Δουγά-Παπαδοπούλου, 1983: Δουγά-Παπαδοπούλου, Ε., "Η κατάληξη -ιαίς", ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ "Σύγγραμμα περιοδικόν", Τόμος, 23, Θεσσαλονίκη.
- Κασίνης, 1988: "Λεξικό τουρκικών δάνειων λέξεων", Αθήνα.
- Κατσάνης, 1977: Κατσάνης, Ν., "Ελληνικές επιδράσεις στα Κουτσοβλάχικα", Θεσσαλονίκη.
- Κατσάνης, 1977α: Κατσάνης, Ν., "Η κατάληξη -eauă < λατ. -ELLA + ελλην. -EA", Πρακτικά Συμποσίου Γλωσσολογίας του Βορειοελλαδικού χώρου, Θεσσαλονίκη.
- Κατσάνης, 1985: Κατσάνης, Ν., "Διαλεκτικά ΙΙΙ: Φωνολογικά βορείων ιδιωμάτων" στο Μελέτες για την ελληνική Γλώσσα, Πρακτικά 5ης ετήσιας Συνάντησης, 2-4 Μαΐου 1984, Θεσσαλονίκη, 1985.
- Κατσάνης, 1990: Κατσάνης, Ν., "Ονομαστικό Νυμφαίου (Νεβέσκας)", Θεσσαλονίκη.
- Κατσάνης - Ντίνας, 1990: Κατσάνης, Ν. - Ντίνας, Κ., "Γραμματική της Κοινής Κουτσοβλαχικής", Αρχείο Κουτσοβλαχικών Μελετών, Θεσσαλονίκη.
- Κατσουγιάννης, 1964: Κατσουγιάννης, Τ., "Περί των Βλάχων των ελληνικών χωρών", Θεσσαλονίκη.
- 1966: Κατσουγιάννης, Τ., "Περί των Βλάχων των ελληνικών χωρών", Θεσσαλονίκη, ΙΙ.
- Κουμανούδης, 1958: Κουμανούδης, Στ., "Λεξικόν Λατινοελληνικόν", Αθήνα.
- Μαργαρίτη-Ρόγκα, 1986: Μαργαρίτη-Ρόγκα, Μ., "Η εξέλιξη των ακολουθιών Σεφ και Σίφ στο καταφυγιώτικο ιδίωμα". Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 7^{ης} ετήσιας συνάντησης του τομέα γλωσσολογίας της σοφικής σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
- Μπόγκας, 1964: Μπόγκας, Ε., "Τα γλωσσικά ιδιώματα της Ηπείρου", Ιωάννινα.
- Μπουσμπούκης, 1982: Μπουσμπούκης, Α., "Το ρήμα της Αρωμουνικής", Αθήνα.
- Μπούτουρας, 1912: Μπούτουρας, Α., "Τα νεοελληνικά κύρια ονόματα ιστορικά και γλωσσικώς ερμηνευόμενα", Αθήνα.
- Νικολαΐδης, 1909: Νικολαΐδης, Κ., "Ετυμολογικόν λεξικόν της Κουτσοβλαχικής γλώσσης", Αθήνα.
- Ντίνας, 1986: Ντίνας, Κ., "Το Κουτσοβλάχικο ιδίωμα της Σαμαρίνας", φωνολογική ανάλυση, Θεσσαλονίκη.

- Παπαϊωάννου, 1976: Παπαϊωάννου, Μ., "Το γλωσσάριο των Γρεβενών", Θεσσαλονίκη.
- Παπανικολάου, 1973: Παπανικολάου, Φ., "Γλώσσα και λαογραφία της επαρχίας Βοΐου", Θεσσαλονίκη.
- Πουρνάρας, 1987: Πουρνάρας, Στ., "Η Βλαχομηλιά της Πίνδου (Αμέρου)", Έκδοση Πολιτιστικού Συλλόγου Μηλιάς, Θεσσαλονίκη.
- Σταματάκος, 1952: Σταματάκος, Δ., "Λεξικόν Νέας Ελληνικής γλώσσας", Τόμοι 1,2,3, Αθήνα.
- Σταμνόπουλος, 1929: Σταμνόπουλος, Γ., "Βόλτες ονοματολογικές", Αθήνα.
- Τζάρτζανος, 1909(1989): Παράρτημα Αχιλλέως Τζαρτζάνου, δ.φ. Περί της σύγχρονου Θεσσαλικής διαλέκτου, εν Αθήναις, 1909, φωτοτυπική ανατύπωση, στο Ελληνική Διαλεκτολογία, τόμος 1, Θεσσαλονίκη, 1989.
- Τριανταφυλλίδης, 1982: Τριανταφυλλίδης, Μ., "Τα οικογενειακά μας ονόματα", Θεσσαλονίκη.
- Φλώρος, 1980: Φλώρος, Αθ., "Νεοελληνικό, Ετυμολογικό και Ερμηνευτικό Λεξικό", Αθήνα.
- Χριστοφορίδης, 1904: Χριστοφορίδης, Κ., "Λεξικόν της Αλβανικής γλώσσας", Αθήνα.
- Χριστοφορίδης, 1961: Χριστοφορίδης, Κ., "Λεξικόν αλβανο-ελληνικόν", επιμ. Α. Τζουβάνη, Τίρανα.

ΕΕΝΟΓΑΩΣΣΗ

- Atanassova, 1988: Atanassova, T. (et al), "Bulgarian - English Dictionary", Tom. I, II, Sofia.
- Caragiu-Marioteanu, 1975: Caragiu-Marioteanu, M., "Compendiu de dialectologie Româna", Bucuresti.
- 1968: Caragiu-Marioteanu, M., "Fono-morfologie aromâna", Bucuresti.
- Capidan, 1932: Capidan, T., "Aromânii, dialectul Aromân", Bucuresti.
- Devoto, 1967: Devoto, G., "Avviamento alla etimologia italiana", Firenze.
- Drizari, 1934: Drizari, N., "Albanian - English and English - Albanian Dictionary", New York.
- Papahagi, 1974: Papahagi, T., "Dictionarul aromân", Bucuresti.
- Rapelli, 1980: Rapelli, G., "I cognomi cimbri", Verona.
- Redhouse, 1968: "New Redhouse Turkish-English Dictionary", Istanbul.
- Rohlf's, 1964: Rohlf's, G., "Lexicon Graecanicum Italiae inferioris", Tübingen.
- Saramandu, 1972: Saramandu, N., "Cercetari asupra aromânii vorbite în Dobrogea", Bucuresti.